

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2022 / 6

FIYATI: 15 TL

Özgürlük ve Bağımsızlık Çağrısı Amasya Genelgesi 103 Yaşında

Yahya Aksoy'un
yazısı 37. sayfada

Prof. Dr. Mehmet Haberal Dünyayı Ankara'da Buluşturdu

S: 4

Erdem Akyüz:
**Atatürk
ve Balkan
Turu** S: 32

Konur Ertop:
**Anado-
lu'ya Işık
Yağarken**
S: 74

Cengiz Özakıncı:
İlk Kez Yayımlanan
Resmi Belgelerle.
**Mareşal
Fevzi
Çakmak'ın
Bahriye
Siyaseti
Programı** S: 10

Gürbüz Evren:
Fransa
Cumhurbaşkanı
**Macron
Kendini
Yalanladı** S: 64
Murat Molu:
**Özgürlük
Güzel Şey** S: 86

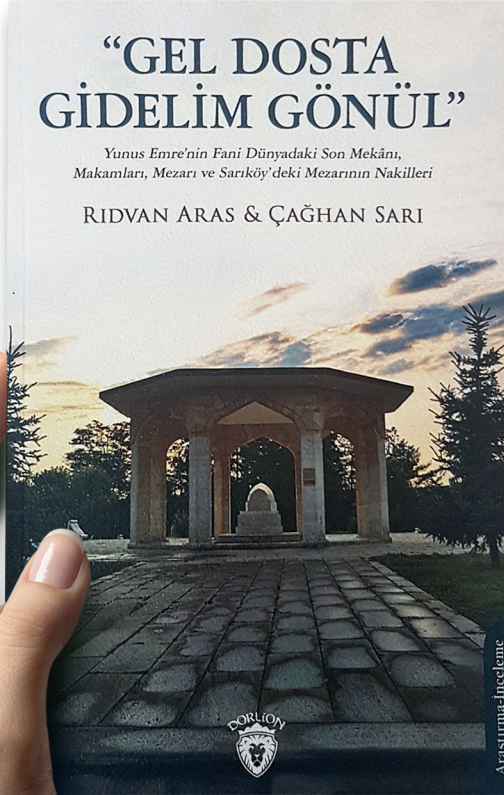
Tekin Özertem:
**Umudumuz
Hep Genç** S: 70
Barbaros Eneç:
**Dijital
Emek ve
Kölelik** S: 111
Ömer Dedeoğlu:
Sansür S: 125

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra hız kazanan milli edebiyat eğilimi ve Türkçeye yönelim, özellikle Fuat Köprülü'nün gündeme getirmesi sonucu Yunus Emre'nin "yeniden keşfedilmesi"yle yeni bir boyut kazanmış, Yunus Emre'ye olan ilgi 1930'lu yıllardan sonra tekrar hız kazanmıştır. Sonraki yıllarda artarak devam eden ilgi sonunda ülkemizde sahiplenme yarışına dönmüştür. Önce Eskişehir'in Mihalicçık ilçesine bağlı Sarıköy ön plana çıkmış, sonrasında İbrahim Hakkı Konyalı ile Cahit Öztelli'nin çabalarıyla Karaman iddiası ortaya atılmıştır. Her iki yer arasında tartışma sürerken yirmiyeye yakın yer Yunus Emre'nin mezarının kendi şehirlerinde olduğu savıyla harekete geçmişlerdir. Kuşkusuz, bir kişinin ancak bir mahalde kabri olur, diğerleri makamdır. Bu nedenle Yunus Emre'nin mezarlarının bulunduğu iddia edilen yerler tek tek ele alınıp bilgi ve belgelerin bir araya getirilmesiyle tarafımızdan çalışma başlatılmıştır.

"GEL DOSTA GİDELİM GÖNÜL"

*Yunus Emre'nin Fani Dünyadaki Son Mekânı,
Makamları, Mezarı ve Sarıköy'deki Mezarının Nakilleri*

RİDVAN ARAS & ÇAĞHAN SARI

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Bütün Dünya 2000 dergisi,
Başkent Üniversitesi'nin
kültür hizmetidir.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz,

Sabriye Aşır, Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe,

Dr. Cihangir Dumanlı, Barbaros Eneç, Haluk Erdemol,

Konur Ertop, Gürbüz Evren, Erhan Kanyılmaz,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir,

Zeki Sarıhan, Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker,

Necef Uğurlu, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız, Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abonebd@gmail.com

Baskı: BPC Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A. Ş.

Akçaburgaz Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad. No: 17,

34522 Esenyurt, İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 26 / 05 / 2022

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

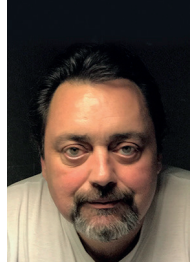
3 Kahraman Ruhlar Dr. Ufuk Akyol

- 10 Mareşal Fevzi Çakmak'ın Bahriye Siyaseti Programı *Cengiz Özakıncı*
- 19 Atatürk ve Claude Farrère *Yaşar Öztürk*
- 25 19 Mayıs 1919 Belki de Gebze-Kocaeli Olacaktı *Kaya Boztepe*
- 32 Atatürk ve Balkan Turu *A. Erdem Akyüz*
- 37 Amasya Genelgesi *Yahya Aksoy*
- 41 Ulusal Örgütlerin Düzene Sokulması *Cengiz Önal*
- 45 Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 47 Milli Mücadele Yıllarında Ankara *Ahmet Özkan*
- 53 Türk Lirasının İlk Büyük Ameliyatından Sonra *Mete Akyol*
- 59 Gelibolu Katili: Billy Sing *Prof. Dr. Cengiz Kuday*
- 64 Macron Kendini Yalanladı *Gürbüz Evren*
- 70 Umudumuz Hep Genç *Dr. Tekin Özertem*
- 74 Anadolu'ya Işık Yağarken *Konur Ertop*

İÇİNDEKİLER

- 79 Bir Kayıt Öyküsü *Cemal Türkmen*
- 83 Hürriyet *Berk Yüksel*
- 86 Özgürlük Güzel Şey *Op. Dr. Murat Molu*
- 89 Kaybolan Yazının Ardından Kalanlar *Necef Uğurlu*
- 93 Eski Bir Başkent: Karaman *Vahap Candan*
- 99 Türkan Şoray *Demir Aytaç*
- 106 Yazlık Sinema Günleri *Mehmet Ünver*
- 111 Dijital Emek ve Kölelik *Barbaros Eneç*
- 117 Türkiye ve Enerji Güvenliği *Necdet Pamir*
- 122 Orhan Kemal'in Sineması *Olca Bayğır*
- 125 Şansür *Ömer Dedeoğlu*
- 129 Watergate Skandalı *Erhan Kanyılmaz*
- 134 Mittenwald *İzlen Şen Toker*
- 139 Basit Yaşamın Gerekliği Üzerine *Sabriye Aşır*
- 143 Gülten Akın *Sabri Kemal*
- 147 Neler Olmuyor ki Dünyada *Sezin San Sungunay*
- 9 Beni Hatırlayınız
- 36 İlk Dersimiz Türkçe
- 98 Bilginizi Denetleyin
- 116 Sudoku
- 151 Çözümler
- 152 Yarının Büyükleri
- 154 Bulmaca
- 156 Satranç
- 158 Bize Gönderilen Kitaplardan
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Kahraman Ruhlar

Kahramanlar, gücün karşısında doğru bildiklerinden şaşmadan duran ruhlardır. Galip gelmekten de önemli olanın güç karşısında eğilip bükülmemek olduğunu, bu şekilde yenilmenin dahi daha değerli olduğunu bilenlerdir. Kitlenin karşısında durmak, hakkını, fikrini savunmak, kazanamayacağını bile bile yel değirmenlerine savaş açan Don Kişot yüreğine sahip olabilmek, her ruhun başarabileceği iş değildir.

Bitmiş, çökmüş, tamamen işgal edilmiş, yıkılmış Osmanlı'nın enkazından, taptaze, dimdik Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları gibi, 1930'lardan ikinci savaşın sonuna kadar Nazi Almanyası'na karşı duran Almanların her biri gibi, tüm Fransız kamuoyu linç etmek isterken Dreyfuss'un vatan haini olmadığını bağırان ve sonunda bunu ispatlayan Emile Zola gibi, bir garip iktidar savaşını darağacında kaybeden Menderes, Polatkan, Zorlu gibi, kimseyi öldürmemiş olmasına rağmen büyük ağabeylerine yaranmak için katledilen Gezmiş, İnan, Arslan gibi, her türlü çarpıklığa, zorluğa rağmen "ADALET" diye bağırان her bir kişi gibi...

Tüm o kahramanların ruhları şad olsun, bugün hayatta olanlara ise selam olsun.

ufukakyolbd@gmail.com

Prof. Dr. Mehmet Haberal Dünyayı Ankara'da Buluşturdu

Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın öncülüğünde başkent Ankara'da düzenlenen "Canlı ve Kadavradan Organ Bağışlarında Güncel Donör Kriterleri" konulu bilimsel sempozyum, 35 ülkeden 200'e yakın bilim insanını ağırladı. Güncel organ

nakli yaklaşımlarının ve organ nakli alanındaki gelişmelerin bilimsel sunumlarla ele alındığı sempozyumda ayrıca, Prof. Dr. Haberal'a Kazakistan'a tıp alanındaki katkı ve desteği dolayısıyla onursal sağlık nişanı da takdim edildi.

Başkent Üniversitesi Kurucusu

Prof. Dr. Mehmet Haberal, “Canlı ve Kadavradan Organ Bağışlarında Güncel Donör Kriterleri” konulu uluslararası bilimsel sempozyuma ev sahipliği yaptı. Ankara’da Kızılcahamam Patalya Termal Otel’de düzenlenen iki günlük bilimsel sempozyuma, 35 ülkeden 200’e yakın bilim insanı katıldı.

Aralarında Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Marcelo Cantarovich’in de bulunduğu 40’a yakın bilim insanı sempozyum için Ankara’ya geldi. Dünyanın dört bir yanından çok sayıda bilim insanı da online bağlantı yoluyla sempozyuma katıldı.

Açılış seremonisiyle başlayan

Ankara’da Kızılcahamam Patalya Termal Otel’de düzenlenen iki günlük bilimsel sempozyuma, 35 ülkeden 200’e yakın bilim insanı katıldı.

Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Marcelo Cantarovich, Orta Doğu Organ Nakli Derneği (MESOT) Gelecek Dönem Başkanı Prof. Dr. Mohamed Ghnaimat ve Prof. Dr. Mehmet Haberal

sempozyuma gönderdiği mesaj ile CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçda- roğlu, Prof. Dr. Haberal’ı ve bilim insanlarını tebrik etti, başarılar

35 ülkeden 200'e yakın bilim insanının katıldığı sempozyumda, 40'a yakın bilim insanı başkent Ankara'da organizasyonun düzenlendiği Kızılcahamam Patalya Termal Otel'de bir araya gelirken, dünyanın dört bir yanından çok sayıda hekim de online bağlantı yoluyla bilimsel sunumlarını yaptı.

diledi. Bilimsel sempozyumun açılış konuşmasını Prof. Dr. Mehmet Haberal yaptı. Daha sonra birer konuşma yapan Orta Doğu Organ Nakli Derneği (MESOT) Gelecek Dönem Başkanı Prof. Dr. Mohamed Ghnaimat ve Afrika Organ Nakli Derneği (ASOT) Başkanı Prof. Dr. Gamal Saadi, bilimsel sempozyum için Prof. Dr. Haberal'a teşekkür ederek katılımcılara başarılar diledi.

Prof. Dr. Gamal Saadi, Prof. Dr. May Hassaballa ve Prof. Dr. Hani Hafez, Afrika kıtası ülkelerine katkılarından dolayı Prof. Dr. Haberal'a, ASOT'un teşekkür plakettini

takdim etti. Açılış seremonisinde son konuşmayı yapan ve 2020 yılında Başkanlık görevini Prof. Dr. Mehmet Haberal'dan devralan Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Marcelo Cantarovich de Prof. Dr. Mehmet Haberal'a organizasyon için teşekkür etti.

Bilimsel oturumların ilkinde Kanada'dan Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Marcelo Cantarovich, Kuveyt'ten Prof. Dr. Mustafa Al-Mousawi, Suudi Arabistan'dan Prof. Dr. Faissal Shaheen, Avustralya'dan Prof. Dr.

Prof. Dr. Hani Hafez, Prof. Dr. Marti Manyalich ve Prof. Dr. Marwan Masri, sempozyuma bilimsel sunumlarıyla katkı sundular.

Jeremy Chapman ile İran'dan Prof. Dr. Ali Malek- Hosseini sunumlarını yaptılar. İkinci oturumda ise Lübnan'dan Prof. Dr. Antoine Stephan, Japonya'dan Prof. Atsushi Aikawa, Pakistan'dan Prof. Dr. Adibul Rizvi, ABD'den Prof. Dr. Francis Delmonico ve Prof. Dr. Ann Wool-

Sempozyumun ilk gününde Başkent Üniversitesi ile Kazakistan Aktöbe bölgesi Sağlık Bakanlığı arasında iş birliği protokolü imzalandı.

ley ve İspanya'dan Prof. Dr. Marti Manyalich, organ nakli alanındaki son gelişmeleri, yaptıkları sunumlarla katılımcılara aktardılar.

Üçüncü ve son oturumda ise Amerika Birleşik Devletleri'nden Prof. Dr. Ignazio Marino, İran'dan Prof. Dr. Hasan Argani ile sempozyuma Türkiye, Suriye, Mısır, Irak, Cezayir, Birleşik Arap Emirlikleri ve Özbekistan'dan katılan bilim insanları sunumlarını yaptı.

Sempozyumun ilk günündeki bilimsel oturumların ardından, Başkent Üniversitesi ile Kazakistan Aktöbe

Prof. Dr. Mehmet Haberal'a takdim edilen onursal sağlık nişanı

Prof. Dr. Mehmet Haberal'a Kazakistan'a tıp alanındaki desteklerinden dolayı onursal sağlık nişanı takdim edildi. Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal'a da sağlık ve eğitim alanındaki katkıları için onursal sağlık emekçisi nişanı sunuldu.

Son derece verimli geçen bilimsel sempozyumun sonunda anı fotoğrafı çektirildi.

bölgesi Sağlık Bakanlığı arasında iş birliği protokolü imzalandı. Prof. Dr. Mehmet Haberal, Türki Cumhuriyetlerle yıllar önce başlayan iş ve gönül birlikliklerine değindi ve Atatürk'ün manevi mirasını hatırlatarak birlik beraberlik mesajı verdi. İmza töreninde ayrıca Prof. Dr. Mehmet Haberal'a Kazakistan'a tıp alanındaki katkı ve desteklerinden ötürü onursal sağlık nişanı takdim edildi. Sağlık ve eğitim alanındaki hizmetleri ve katkıları için Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ali Haberal'a da onursal sağlık emekçisi nişanı takdim edildi. Aktöbe Sağlık Bakanı Rüstem Issayev, Prof. Dr. Mehmet Haberal ve Başkent Üniversitesi'ne destekleri için teşekkür etti. İş birliği protokolünün imzalandığı özel oturum sonrasında da Orkestra Akademik Başkent, konuklara unutulmaz bir konser verdi.

Canlı ve kadavradan organ bağışlarında güncel donör kriterlerinin ele alındığı bilimsel sempozyumun ikinci gününde ise Lübnan'dan Prof.

Dr. Marwan Masri, Mısır'dan Prof. Dr. Hani Hafez, Hindistan'dan Prof. Dr. Vivek Kute, Amerika Birleşik Devletleri'nden Prof. Dr. Hasan Yersiz, Mısır'dan Prof. Dr. Refaat Kamel ile Birleşik Arap Emirlikleri, İran ve İspanya'dan katılan bilim insanları da sunumlarını yaptı.

Yoğun ve verimli geçen sempozyumun sonundaki kapanış seremonisinde ev sahibi Prof. Dr. Mehmet Haberal, Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Marcelo Cantarovich ve MESOT Gelecek Dönem Başkanı Prof. Dr. Mohamed Ghnaim ile birlikte kürsüye çıktı.

Prof. Dr. Mehmet Haberal tüm katılımcılara teşekkür etti ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yılında, 2023'te de tüm meslektaşlarını Türkiye'de tekrar bir araya gelmek için davet etti. Konuk bilim insanları da başarılı geçen sempozyum için Prof. Dr. Haberal'a teşekkür ettiler. •

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

● “Ne kadar zengin ve müreffeh olursa olsun, istiklâlden mahrum bir millet, medenî insanlık karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye lâyük sayılamaz.”

● “Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir.

Ben milletimin en büyük ve ecdadımın en değerli mirası olan bağımsızlık aşkı ile dolu bir adamım. Çocukluğumdan bugüne kadar ailevî, hususî ve resmî hayatımın her safhasını yakından bilenlerce bu aşkımla malûmdur.

Bence bir millette şeref, haysiyetin, namusun ve insanlığın vücut ve beka bulabilmesi mutlaka o milletin özgürlük ve bağımsızlığına sahip olmasıyla kaimdir. Ben şahsen bu saydığım vasıflara, çok ehemmiyet veririm. Ve bu vasıfların kendimde mevcut olduğunu iddia edebilmek için milletimin de aynı vasıfları taşımasını esas şart bilirim.

Ben yaşayabilmek için mutlaka bağımsız bir milletin evladı kalmalıyım. Bu sebeple milli bağımsızlık bence bir hayat meselesidir.

Millet ve memleketin menfaatleri icap ettirirse, insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle medeniyet icabı olan dostluk ve siyaset münasebetlerini büyük bir hassasiyetle takdir ederim. Ancak, benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin, bu arzusunun vazgeçinceye kadar, amansız düşmanıyım.”

● “Milli egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar batar, mahvolur. Milletlerin esirliği üzerine kurulmuş müesseseler her tarafta yıkılmaya mahkûmdurlar. “

K Atatürk

Otopsi
Cengiz Özakıncı

1928
Yavuz-Havuz
Davası ve
Kumpas İddiaları

3

**98 Yıl
Sonra
İlk Kez
Yayımlanan
Resmi
Belgelerle.**

Mareşal Fevzi Çakmak'ın

Bahriye Siyaseti Programı

Bahriye Vekaleti (Deniz Bakanlığ) kurulmasına ilişkin ilk yasa önerisi, Cumhuriyetin ilanından önce, TBMM'de Atatürk'e karşı İkinci Grupta yer alan Kütahya Milletvekili Cemil Bey'in (Yusuf Cemil Atay, 1868-1940) Birinci Dönem'de verdiği 2/637 sayılı yasa önerisi olup, TBMM'nin 8 Ocak 1923 günlü oturumunda, layiha encümenine gönderilmişti. Milletvekilliği 15 Nisan 1923 günü son bulacak olan Cemil Bey'in bu önerisi ve layiha encümeninin bu öneriye ilişkin mazbatası, TBMM'de 12 Eylül 1923 günü (Cumhuriyet ilanından

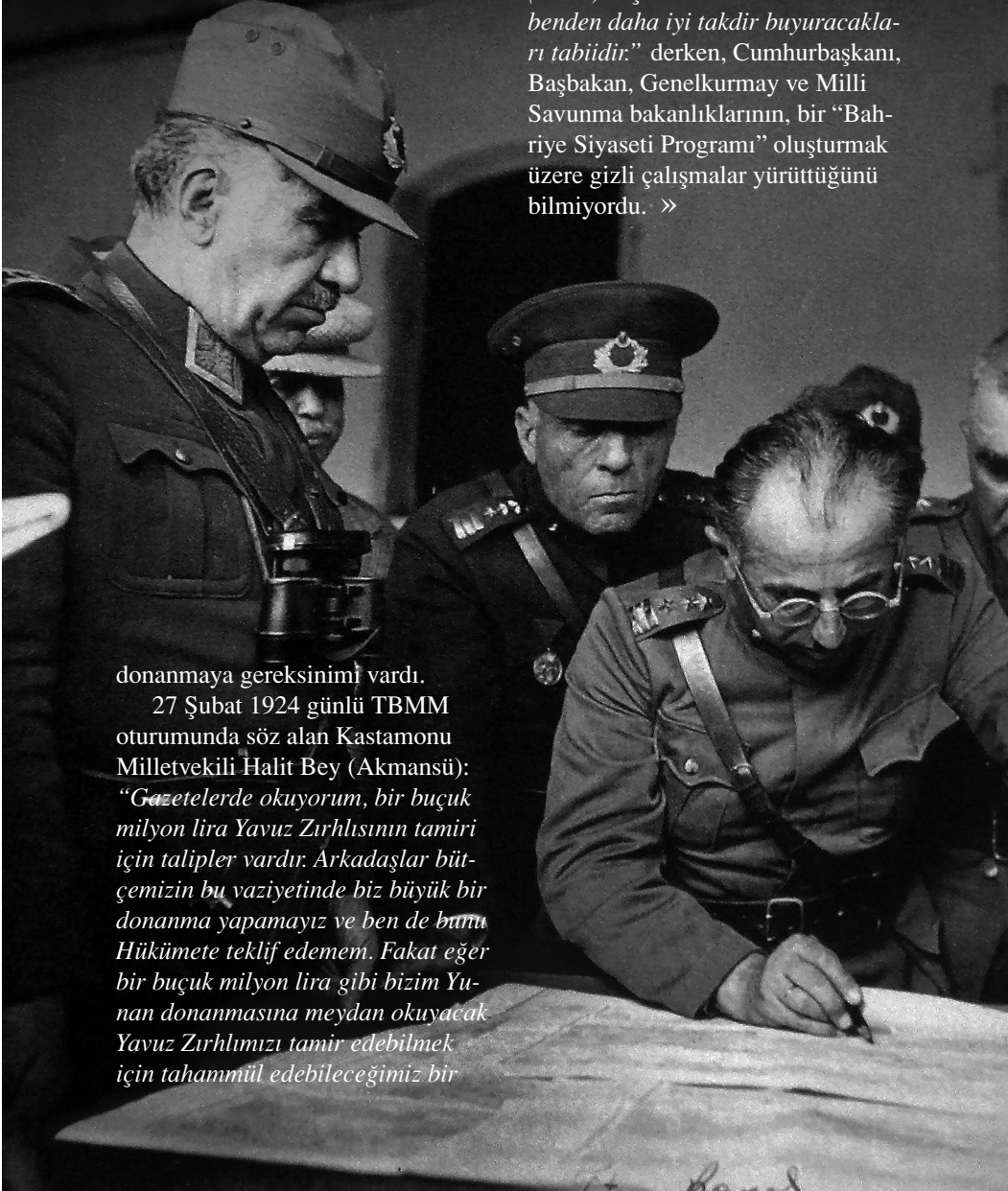
1,5 ay önce) Müdafaa-i Milliye Encümeni'ne gönderilecekti.

Birkaç ay sonra 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edilmiş; Gazi Mustafa Kemal Paşa Cumhurbaşkanlığına seçilmiş; hükümeti kurma görevini İsmet Paşa'ya vermiş ve 30 Ekim 1923 günü İsmet Paşa Başkanlığında kurulan hükümette Erkanı Harbiye Vekili (Genelkurmay Bakanı) Fevzi Çakmak ve Müdafaa-i Milliye Vekili (Milli Savunma Bakanı) Kazım Özalp da yer almışlardı. Yunan donanması yeni savaş gemileriyle güçlenirken, Türkiye Cumhuriyeti'nin de güçlü bir

masraf varsa Hükümetten çok istirham ederim, bu ciheti tetkik buyursun. Çünkü atide (gelecekte) bizim çok işimize yarayabilir. (...) Bir-iki milyon bundan esirgenmez. Başvekil (İsmet) Paşa Hazretlerinin bu ciheti benden daha iyi takdir buyuracakları tabiidir.” derken, Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay ve Milli Savunma bakanlıklarının, bir “Bahriye Siyaseti Programı” oluşturmak üzere gizli çalışmalar yürüttüğünü bilmiyordu. »

donanmaya gereksinimi vardı.

27 Şubat 1924 günlü TBMM oturumunda söz alan Kastamonu Milletvekili Halit Bey (Akmansü):
“*Gazetelerde okuyorum, bir buçuk milyon lira Yavuz Zırhlısının tamiri için talepler vardır. Arkadaşlar bütçemizin bu vaziyetinde biz büyük bir donanma yapamayız ve ben de bunu Hükümete teklif edemem. Fakat eğer bir buçuk milyon lira gibi bizim Yunan donanmasına meydan okuyacak Yavuz Zırhlımızı tamir edebilmek için tahammül edebileceğimiz bir*

Hollanda'da yapılan Birinci İnönü Denizaltısı.

24.03.1924 günü TBMM'de bütçe görüşmeleri sırasında, sıra Bahriye bütçesine gelmiş; bahriye kökenli Ordu Milletvekili Recai Bey, bir Bahriye Vekaleti kurulması için geçenlerde 95 imzalı yasa önerisi vermiş olduklarını, Bahriye bütçesiyle birlikte (25 Teşrinievvel 1923 gün ve 2/328 sayılı) bu yasa önerisinin de görüşülmesini istemişti. Ardından Bahriye kökenli Kastamonu Milletvekili Ali Rıza Bey de bu yönde uzun bir konuşma yaparken, 15 milletvekilinin imzası taşıyan bir gizli oturum önerisi verilmiş; bunun üzerine Bahriye bütçesinin ertesi gün yapılacak gizli oturumda görüşülmesine karar verilmişti.

Milli Müdafaa Vekili Kazım (Özalp) Paşa, 25.03.1924 günü yapılan bu gizli oturumda, Erkanı Harbiye Umumiye'nin (Başında Fevzi Paşa'nın bulunduğu Genelkurmay'ın) donanmayla ilgili gizli 'Bahriye Siyaseti

Programı'nı kısaca açıklayacak ve özetle şöyle diyecekti:

*

Kazım Paşa (Müdafaa Millîye Vekili) (Karesi) –
 "(...) Şimdi efendim; bizim elimizde ve-saiti bahriye olarak

mevcut olan gemiler, hiç birisi açık denizde harp edilecek kudret ve kabiliyeti haiz değildir. (...) Yalnız bunların içerisinde badettamir (onarıldıktan sonra) kıymeti haiz olabilecek olan, Yavuz'dur. Bu gemi tamir edilirse iyi bir dirinottur, sürati çoktur. (...) **Erkanı Harbiye'nin (Genelkurmay'ın, Fevzi Paşa'nın) mütalaasını (görüşünü) sordum. Erkanı Harbiye Umumiye bir 'Bahriye Siyaseti Programı' yapmıştır. Bu program on senede 54 milyonluk bir şeydir. Bu sene için yedi milyon istiyor. (...) Bu noktai nazar (görüş) üzerinde kendi (Müdafaa Millîye) dairemde, Bahriye Dairesi'nde etüd (araştırma, inceleme)**

Kazım Özalp ve Mareşal Fevzi Çakmak.

Atatürk ve Kazım Özalp

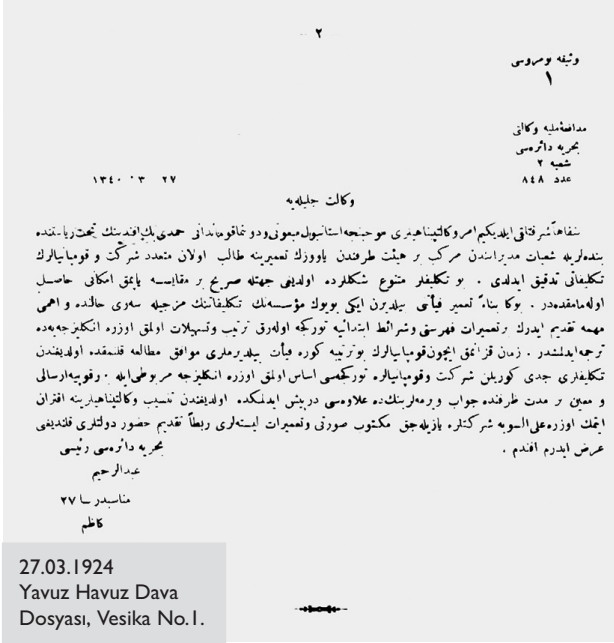
yapılmıştır ve **Erkanı Harbiyei Umumiye**'mizin de bu esaslar dahilinde mütalaası sorulmuştur. Bu esaslar yalnız kendimizce düşünül-müş, kimseye teklif edilmemiştir. (...) Çok teferruata girmiyorum, kısaca söylüyorum. Yani ne yapmak istiyoruz, nemiz olmak lazımdır? **Erkanı Harbiyei Umumiye**, (ve) **Müdafaai Milliye Bahriye Daire-lerinin** iştirakiyle yapılan '**Bahriye Programı**' beş seneliktir: * **Ya-vuz'un tamiri**, * 2 kıt'a filo, * 2 kıt'a 700 tonluk tahtelbahir (denizaltı) * 6 kıt'a 400 tonluk torpido muhribi, * 4 kıt'a torpido, * 2000 adet torpil malzemesi ve * sefaini mevcudenin (varolan gemilerin) tamiri ve * Anadolu'da bir tersane.. İşte budur efendiler. Bu sene için ne vardır, pe-şinen ne yapmak lazımdır? 7 milyon lira varsa * **Yavuz'un tamiri**, * 2 kıt'a 750 tonluk tahtelbahir (de-nizaltı), * 2 kıt'a 500 tonluk torpil gemisi, * 1000 ton -ki bunun bir kısmı elimizde vardır- sonra tamir,

bir de * tershanenin 150.000 liralık. Bu sene mükaddematına (işe girişmeye) başlamak, yani bunların hepsi için arzettiğim yoldaki prog-ram altı milyon yediyüz altmış sekiz bin dört yüz (6.768.400) altın İngiliz lirası. (...) Bu **Bahriye Meselesi** daha evvel bir **heyet-i mahsusa** (özel kurul) marifetiyle **Baş-kumandan** (Gazi Mus-tafa Kemal) **Paşa, İsmet**

Paşa, Fevzi Paşa, bendeniz ve Bah-riye mütehassısı olan beyefendiler ve Bahriyeli arkadaşlarımız mevcut olduğu halde **bir konuştuk**. Ondan sonra tekrar **Erkanı Harbiyei Umumiye**'nin (Genelkurmay'ın, Fevzi Paşa'nın) **tahriri mütalaasını** (yazılı görüşünü) aldım, Başkumandanlığın tahriri mütalaasını aldım. **Bahriye Dairesi**'nde kendim ariz ve amik (enine boyuna, genişliğine ve de-rinliğine, ayrıntılı biçimde, her yön-nüyle) görüştüm, velhasıl **Başvekil** (İsmet) **Paşa Hazretleri**'yle tekrar görüştük. Bütün bunlardan hasıl olan **netice, şu arzettiğimdir**. Mese-la şimdi **Müdafaai Milliye Bahriye Dairesi** ve **Erkanı Harbiye**'nin her üçünün **tespit ettiği program** -ki bunlar mesul makamdur- **budur**. (...)”

*

Kazım Paşa'nın bu açıklama-larından sonra aynı gizli otu-rumda Kastamonu Milletvekili Ali Rıza Bey de söz konusu '**Bahriye Siyaseti Programı**'nın oluşum

mezzile seri halinde ve ehemmi mühimme takdim ederek bir tamirat fihristi ve şeraiti ibdi-taiye Türkçe olarak tertib ve teshilat olmak üzere İngilizce'ye de tercüme edilmiştir. Zaman kazanmak için kumpanyaların bu tertibe göre fiyat bildirmeleri muvafık müta-laa kılınmakta

*Müdafaayı Milliye Vekaleti
Bahriye Dairesi
Şube 2
Aded 747
27.03.1340
Vekaleti Celileye

Şifahen şeref telakki eylediğim emrü vekalet-penahileri mucibince İstanbul Mebusu ve Donanma Kumandanı Hamid Beyefendi'nin tahtı riyasetinde bendeleriyle şua bat müdiranından mürekkep bir heyet tarafından **Yavuz'un tamirine** talip olan müteaddid şirket ve kumpanyaların teklifatı tedkik edildi. Bu teklifler mütenevvi şekillerde olduğu cihetle sarih bir mukayese yapmak imkanı hasıl olamamaktadır. Buna binaen tamir fiyatını bildiren iki büyük müessesenin teklifatının

olduğundan teklifleri ciddi görülen şirket ve kumpanyalara Türkçesi esas olmak üzere İngilizce merbutuyla bir de kopya irsali ve muayyen bir müddet zarfında cevap vermelerinin de ilavesi derpiş edilmekte olduğundan, tensibi vekalet-penahilerine iktiran etmek üzere ale-s-seviye şirketlere yazılacak mektup sureti ve tamirat listeleri rapten takdimi huzuru devletleri kılındığını arz ederim efendim.

Bahriye Dairesi Reisi
Abdurrahim
Münasıptır S - 27
Kazım.

*

Yavuz'un onarımı için Kazım Paşa imzasıyla şirketlere gönderilen 30.03.1924 günlü mektup

- ۳ -

دینله نوسرویس
۲مدافعی وکالی
بحرہ ادریس
شعبہ ۲
عدد ۸۸۱

۱۳۶۰-۳-۳۰

پلورڈ تصدیق مقررہ . طرف کردن وقوعیون تکلیفات کاملاً تدقیق اولدی . شوقدر وارکه دیگر شرکتیئر طرفدن بایلان تکلیفاته صریح بر مقابله بایلمک ایچون سزه مربوطاً کوردینن تمیرات لیستسی اساس اولوق و بن صریحاً تعقیب ایجت اوزره ممکنسه مفردات مان ده جمع . برقیات بیلدیرمکری و بویانده التصوکه بو اولوق ذکر ایدیلن خصوصاتی درپیش ایتمکری رحالیدرم . صریحاً و بشرائط زحہ شایان ترجیح اوله خنی بیان واعظمی بکری کون طرفنده جوابلرک زه وصولی تأمین ایتمکری ده نئی ایدرم . سفینه داخلده بایدرجه کتیر تدقیقات ایچون استاسیول بحریه قومادانلننه مراجعت ایتمکری و اورادن آله حق مساعده . فازیله مهندسدر بکریک سفینه کتیره کتیره کلتری علاوه ایدرم . مربوط اکتیزحه لیسته ، ایلی تسهل و آسرع مقصدله احضار ایدیلن اولدیندن زه الااویون تکلیف بائرا ایچون ددشر اظاساسه و بشرطنامه تورکه اکتیزحه اولوق ترتیب اوله حق و مضطوبورکسی متر طولیه جقدر اقدام .

مدافعی وکالی
ظلم30.03.1924 Yavuz
Havuz Davası Dosyası,
Versika No.2.

söyleydi:

Müdafaai Milliye
Bahriye Dairesi
Şube: 2

Aded: 771

30.03.1924

Yavuz'un tamiri mukarrerdir

(karar verilmiştir). Tarafınızdan vuku bulan teklifat kamilen tedkik olundu. Şu kadar var ki diğer şirketler tarafından yapılan tekliflarla sarıh bir mukayese yapabilmek için size merbuten gönderilen tamirat listesi esas olmak ve beyanı sureti takip etmek üzere mümkünse -müfredat beyanını cami- bir fiyat bildirmenizi ve bu meyanda en sonra not olarak zikr edilen hususati derpiş eylemenizi rica ederim. Sarıh fiyat ve şerait bizce şayanı tercih olacağını beyan ve azamı yirmi gün zarfında cevapların bize vusulünü temin etmenizi de temenni ederim. Safine dahilinde

bize en uygun teklifi yapanlar içinde şeraiti esasiye ve şartname Türkçe-İngilizce olarak tertip olunacak ve fakat Türkçesi muteber tutulacaktır efendim.

Müdafaai Milliye Vekili
Kazım

*

Müdafaai Milliye Vekaleti Celilesine,
"Yavuz" direnot kruvazörünün tamiri için müracaatta bulunan 6 kumpanyanın teklifatı, bi emrü vekalet-penahi teşekkül eden komisyonumuzca 7 Mayıs 1340 (1924) tarihinden beri ariz ve amik (enine boyuna, ayrıntısıyla) tedkik edilmiştir. Hükümeti Cumhuriyetimizin menfaati maddiye ve maneviyei âlîsi noktai nazarından, hariçte (yurtdışında) tamire talip olan kumpanyaların teklifatı kanaat bahş görülemediğinden her suretle

دئیه تورموس
۳

مداغمة ملبه وکالت جلیهت

دیاووزه دیرت بوط قرمزوزینک تسمیری ایچون مراجمانده بولان آتی قوماپایک تکلیفاتی، با امرکوتلیهای اشکل ایند قومیوم-ونجرجه ۷ مایس ۳۴۰ تاریخندن ری عرضی و عمیق تدقیق ایدیلشدر. حکومت جمهوریه مزک شفقت مدیه و معویه نالیهی قنطه نغزیدن خارجهه تسمیره طاب اولان قوماپایارک نکه غنائی قامت عیش کوریه مدیکیندن هر سوریه دیگر قوماپایارله قاتی شراصلی احتوا ونه ای قبول ایند آنا یاده کائن ویلادر کئی و حووس انشآت شردنک کوروزک لاوروزک انشایولده، و ترسانه مزده اساله تعمیریی تأمین ایند تکلیفی قومیویونمز شایان قبول ونوسیه کوروش ومد کور قوماپایاره احله یی مقردان ای اتحاد ایلمه سندر. دیاووزک تعمیر و درعهده ایدمک کی بیان ایند آتی قوماپایک تکلیفات و شراصلک خاطر اساسیه و مهمه می. مختصر و مفید اجمال ایدیلرک منظور و کاتلیها تیری یوزولق اوزره مرومناً عرس و تقدیره قلمقه قومیویونمز وضعه تدقیقانی اکل ایدیلکی قاعتنده بولدیهی ومد کور شرتکک ملی و حقوقی و صیمنت حکومت شرتدقیق و تئینندن سو زره قونطورات و شراصله نامک احصاری خصوصانده ایجاب ایدیلره امر و حواله یوزوسی مرومصدر انعمد.

۳۴۰ مایس ۳۴۰

diğer kumpanya-
lara faik şeraiti
ihtiva ve taah-
hüdü kabul eden
Almanya'da kain
Flander Gemi ve
Havuz İnşaat Şir-
keti'nin Yavuz'u
İstanbul'da tersa-
nemizde ihaleten
tamirini temin
eden teklifini
komisyonumuz
şayamı kabul ve
tavsiye görmüş
ve mezkur kum-
panyaya ihalesini
mukarrer ittihaz
eylemiştir. Ya-
vuz'un tamirini
deruhte edeceğini
beyan eden 6
kumpanyanın
teklifatı ve şei-
raitinin nikadı

esasiye ve mühimesi muhtasar ve müfid icmal edilerek manzuru vekalet-penahileri buyrulmak üzere merbuten arz ve takdim kılınmakla komisyonumuz vazife-i tedkikatını ikmal eylediği kanaatinde bulunduğu ve mezkur şirketin mali ve hakiki vaziyetinin hükümetimizce tedkik ve tesbitinden sonra kontrat ve şeraitnamenin ihzarı hususunda icab edenlere emir ve havale

رئیس اوربحریدیری فرقتین یودان مداله	اعضا ارکان حربیه بحریه مدیری قاپون یودان اسحاقیل	اعضا لوانیم دائرہی رئیس فرقتین یودان جال	اعضا اعضا اعضا اعضا	اعضا ارکان حربیه بحریه حرکت شه مدیری فرقتین یودان محمد علی
اعضا دونا غاد اترہی رئیس فرقتین یودان حیدر	اعضا مداملات دایئہ دائرہی رئیس فرقتین یودان صلاح الدین	اعضا باش چرخ فرقتین یوجیسی محمد یازی	اعضا انشآت مدیری فرقتین انشایسی شکری	اعضا مجمرات دائرہی رئیس وکیل فرقتین یودان کمال الدین
اعضا ارکان حربیه بحریه ملوچر مدتی فرقتین یودان محمد حلیمی	اعضا دونا غاد ملوچر ارکان حربی فرقتین یودان علی رضا	اعضا باش چرخ فرقتین یوجیسی محمد یازی	اعضا انشآت مدیری فرقتین انشایسی شکری	اعضا ارکان حربیه بحریه حرکت شه مدیری فرقتین یودان محمد یازی
اعضا احصائین لمدلی یوزنہی احمد کمال	اعضا احصائین لمدلی یوزنہی احمد کمال	اعضا احصائین لمدلی یوزنہی احمد کمال	اعضا احصائین لمدلی یوزنہی احمد کمال	اعضا احصائین لمدلی یوزنہی احمد کمال

12.05.1924
Yavuz Havuz Davası
Dosyası, Vesika No.3.

buyurulması maruzdur efendim.

12.05.1924

Reis: Umuru Bahriye Müdürü,

Kalyon Kapudanı

Abdullah.

Âzâ: Erkan Harbiye Bahriye Müdürü, Kalyon Kapudanı İsmail.

Âzâ: Levazım Dairesi Reisi, Fırkateyn

TBMM'de Bahriye Vekaleti kurulmasını ilk öneren Kütahya Milletvekili Cemil Bey.

Kapudanı Cemil.

Âzâ: Erkanı

Harbiyei Bahriye Harekat Şube Müdürü, Fırkateyn Kapudanı Mehmet Ali.

Âzâ: Techizat

Dairesi Reis Vekili, Korvet Kapudanı Kemaleddin.

Âzâ: İnşaat Müdürü, Fırkateyn İnşaiyesi Şükrü.

Âzâ: Baş Çarkçısı, Fırkateyn Çarkçısı Mehmet Niyazi.

Âzâ: Muamelatı

Zatiye Dairesi Reisi, Fırkateyn Kapudanı Selahaddin.

Âzâ: Donanma Dairesi Deisi, Fırkateyn Kapudanı Haydar.

Âzâ: Erkanı Harbiyei Bahriye Telsiz-Telgraf Müfettişi, Korvet Çarkçısı İbrahim Şükrü.

Âzâ: Erkanı Harbiyei Bahriye Harekatı Harbiye Müfettişi, Korvet Kapudanı Mehmet Fahri.

Âzâ: Donanma Topçu Erkanı Harbi, Korvet Kapudanı Ali Rıza.

Âzâ: Erkanı Harbiyei Bahriye Topçu Müfettişi, Korvet Kapudanı Mehmet Hilmi.

Âzâ: Erkanı Harbiyei Bahriye İstihbarat Şubesinde Yüzbaşı Osman.

Âzâ: Erkanı Harbiyei Bahriye Harekatı Bahriye Şubesinde Hikmet.

Âzâ: Erkanı Harbiyei Bahriye Harekatı Harbiye Şubesi Azasından Kıdemli Yüzbaşı Edhem.

TBMMde Bahriye Vekaleti kurulmasını öneren Kastamonu Milletvekili Ali Rıza Bey.

Âzâ: Erkanı Harbiyei Bahriye İstihbarat Şubesi Azasından Kıdemli Yüzbaşı Ahmed Kemal.

*

Yukarıda aktardığımız belge ve bilgiler, Deniz Harp Tarihi, Cumhuriyet Donanması, Bahriye Vekaleti, Yavuz'un Onarımı ya da Yavuz-Havuz Davasını konu alan akademik makale, kitap vs. ya-

ynların çoğunda yer almamıştır. Bu belgelere yer vermeyen yayınlarda söylentilere dayalı gerçeğe aykırı yargılar yayılmıştır. Bu gerçeğe aykırı yargılardan biri; Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ın Cumhuriyet Donanmasını geliştirmeye, güçlendirmeye kökten, şiddetle karşı çıktığı ve Yavuz'un onarımını istemediği yargısıdır. Bir başkası ise, yalnız Fevzi Çakmak'ın değil İsmet İnönü'nün de Donanma'nın gelişip güçlenmesine ve Yavuz'un onarılmasına karşı olduğudur. Oysa belgeler, Atatürk, İsmet İnönü, Fevzi Çakmak ve Kazım Özalp'in güçlü bir donanma kurmak için beş yıllık bir 'Bahriye Siyaseti Programı' oluşturup uygulamaya koyduklarını göstermekte ve bu gerçek Fevzi Çakmak'a ve İsmet İnönü'ye yöneltilen bu gibi iftiraları çürütmektedir. • (Sürecek)

cengizozakincibd@gmail.com

Atatürk ve Türkleri savunan Fransız Yazar Claude Farrère

Yüz yıl önce 18 Haziran 1922 günü, sabahın ilk saatlerinde sokakları dolduran İzmitliler deniz yoluyla İstanbul'dan gelecek bir konuğu bekliyorlardı. Gelecek olan, içeride ve dışarıda sürekli kötülen Türkleri anlayan ve anlatmaya çabalayan; Alphonse de Lamartine,

Pierre Loti, Berthe George Goulis, Franklin Bouillon, Colonel Mougin gibi "en kötü, en düşkün zamanlarda bile olağanüstü bir cesaretle Türkleri savunan kara gün dostu" Fransız yazar Claude Farrère'di.

Türkleri tarih sahnesinden çıkarmak isteyenlerin son hazırlıklarını

yaptığı, onların işlerini kolaylaştırmak için Anadolu'da Türklerin Hristiyanları zulme uğrattıkları karalamalarının doruğa çıkarıldığı günlerdi. Büyük Taarruz için hazırlıklara başlayan Mustafa Kemal, bunu sezdirmemek, dikkat dağıtmak için Adapazarı, İzmit gezisine karar verdi. Karşılıklı telgrafların sonucu Farrère ile İzmit'te görüşme olanağı doğdu.

Atatürk Claude Ferrere ile İzmit'te (18 Haziran 1922)

Anadolu'da yeniden doğuşu gerçekleştiren Mustafa Kemal'in çelik mavi gözleri karşısında ilk karşılaşmada Farrère baygınlık geçirdi, diz çöküp, "Ben kendiliğimden gelmedim, beni gönderdiler. Siyasal görevim var" dedi. Ne savaşta, ne barışta hiçbir zaman büyüklük karmaşasına kapılmayan, insan olduğunu asla unutmayan Mustafa Kemal, Farrère'yi sakinleştirdi. Farrère ile çevirmenin eksik, yanlış aktarımlarını düzeltecek kadar

kusursuz Fransızca bilen Mustafa Kemal Türkçe konuştu. Yüzyıl önce gerçekleşen bu buluşmada tarihi bir konuşma yaptı:

"İnsanlar; âdetlerini, ahlâklarını, duygularını, eğilimlerini hatta fikirlerini yeşertmekte ve beslemekte, içinden çıktığı ve içinde yetiştiği toplumun genel eğilimlerinden kurtulamazlar. Fakat bazı büyük yaradılışlar vardır ki, onlar yalnız üyesi oldukları topluma karşı değil bütün insanlığa karşı kalplerinin ve ruhlarının duygularını aynı derecede tutarlar. İşte Claude Farrère, bu büyük insanlardan biridir. Dostumuzun bundan başka bir özelliği daha vardır; Kendisi pek soylu olan, özgürlük ve bağımsızlığı bütün dünyaya tanıtmak için kanlar döken, devrimler

yapan büyük bir milletin seçkin evlâtlarındandır:

(...) Bir Türk dostu için bu temasın oluşturacağı izlenimlerin çok acı ve derlti olacağını kabul etmek gerekir. O çevrede yıllardan beri, yüzyıllardan beri bu zavallı milletin kaderini elinde tutmuş ve onun geleceğiyle oynamış ve sonra kendisini bırakıvermiş birtakım kötü talihtilerin bulunması da acı bir şeydir. Türkiye halkı asırlardan beri özgür ve bağımsız yaşamış ve bağımsızlığı

bir hayatı gereklilik kabul etmiş bir ırkın kahraman evlâtlarıdır. Bu millet bağımsızlık olmadan yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır.

Fakat bu milletin kaderini ellerine alan birtakım insanlar keyfi ve zorba kötü yönetimleriyle onun hayatını yok etmeye kastetmiş düşmanların uygulamadan kalmadığı nüfuz ve tesirler ile âdeta onu şaşırtmışlardı. Milletimiz bağımsızlığına vurulan darbeler ve varlığına açılan gedikler

karşısında göz yaşları döküyordu. Dostla düşmanı ayıramayacak bir hale getirilmişti. Bu manzara karşısında acı düşüncelere dalmıştı. İşte milletimizin bu dalmış halini, son bir yok edici darbe vurmak fırsatını bekleyen

düşmanlarımız vesile kabul etti ve gereken anın gelip çattığı sandılar. Karar verildi, hareket başladı. Artık maskeler atıldı. Türkiye parçalanacak, Türk halkı esir, alçalmış, sefil ve perişan edilecekti. Amaç bu idi ve bu zalimce amaca ulaşmak için hatır ve hayale gelmeyen her türlü önlemlere başvuruldu ve özellikle Batı'nın bazı hükümetleri ve bazı siyasi ileri gelenleri bunun böyle olmasında ısrar ediyordu ve hâlen de ısrar ediyor.

Bu hareket tarzlarını dünya manzarasında mazur göstermek ve

hatta kendi milletlerinin gözünden gizlemek için başurmadıkları önlem kalmadı. Her türlü iftiraları icat etmekten daha kolay bir şey olamazdı.(...) Çünkü Türkiye'nin hayatı yetenekten tamamıyla yoksun olduğunu farz ediyorlardı. Halbuki düşmanlarımız bu sanılarında tamamen aldanmışlardır. Bu muhakkaktır. Gerçekten beyinleri birtakım aşırı tutkulu duyguların çalkalandığı yer olan kimselerin anlayışlarıyla

“Milletimiz bağımsızlığına vurulan darbeler ve varlığına açılan gedikler karşısında

göz yaşları döküyordu. Dostla düşmanı ayıramayacak bir hale getirilmişti.

ve birtakım batıl zanlarla gerçeği değiştirmek ve hakkı bastırmak mümkün değildir ve bugüne kadar evrende buna imkân bulunmamıştır. (...)

Türkiye halkının bütün yoksulluk ve sıkıntısına rağmen, gizli veya açık düşman elleriyle bugün içine atılmış bulunduğu çıkmazın bütün dehşetine rağmen üç yıldan beri kendi geleceğini eline alarak hükümet yönetiminde gösterdiği yetenek ve kudret, (oradaki bir okul öğrencisini göstererek) şu gördüğünüz çocukları vatana layık yetiştirmek

için ve milletin cehaletini gidermek için eğitim işlerinde gösterdiği yetenek, memleketimizin hemen tamamen kuşatma halinde bulunmasına rağmen varlığın korunması için asıl olduğuna inandığı ekonomik işlerin düzenlenmesinde gösterdiği yetenek, Doğuda ve Batıda başarıları süren ve sürdüreceğine kimsenin şüphe etmemesi gereken düzenli ve büyük ordular kurulması konusunda gösterdiği çok büyük yetenek ve kudret, düşmanlarımızın ikinci görüşlerinde de, yani yetenekten mahrum olduğumuz hakkındaki görüşlerinde de ne kadar aldandıklarını ispata yeterli deliller değil midir?

Batı'nın bazı zalim ve gerçeği görmemek için gözlerini kapayan siyasetçileri; bu gerçek karşısında baş çevirmek istiyor. Soylu Fransız milletin bu gerçeği anlamada gösterdiği yüksek örneği görmek istemiyor. Varlığını anlamış olan, özgürlük ile kölelik farkını takdir eden, ölümü köleliğe tercih eden ve bunu her gün fiilen ispat edegelen bir milleti mutlaka imha zalimane isteğine düşmek kadar dünyada vahşet tasavvur olunur mu? Düşmanlarımız amaçlarına mutlaka ulaşmak için her gün yeni vesileler icat etmektedirler. Çünkü bunlar mutlaka Türkiye'yi baştan sona kadar yıkıntıya çevirmek, burada yaşayan masum halkı, kadınlara ve çocuklarına varıncaya kadar imha ve hatta işkencelerle en insanlık dışı tecavüzlerle katletmek istiyorlar. Bunun için bir taraftan da

kutsal topraklarımıza saldırttıkları Yunanlıların vahşetinin devam ettirilmesini sağlamaya çalışıyorlar. Bir taraftan da Türk'ün asalet ve masumiyetini idrak eserlerini göstermeye başlayan milletlerin düşüncelerini karıştıracak bin türlü iftira ve yalanlar icat ediyorlar. Bu çok ustaca bir taktiktir.

Bunu askerler çok yaptıkları için bilirim. Fakat bunu askerler savaş meydanlarında düşmana karşı kullanırlar. Düşmana karşı diyorum. (...) Düşmanlarımız Türkiye'nin Hristiyanlara zulmettiğini, yalancı birinin (Amerikan Yakındağuşu Yarıdım Hayeti'nden Yavel'in) iftiranasını ileri sürerek, uygar dünyanın düşüncelerini karıştırmak istiyorlar. Türkiye'nin davasındaki kutsallığı ve Türkiye'nin hakkını vermeye eğilimli olanların görüşünü başka yöne çevirmeye çalışıyorlar. Bütün iddialar bir sürü yalan ve iftiradan ibarettir. Başka türlü de olamaz.

Yeni Türkiye devletinin yönetim sorumluluğunu üstlenmiş olan TBMM bütün yaptıklarından tarihe ve uygarlığa karşı hesap vermekte bir an tereddüt etmez. Çünkü bu hesaptan alını ak olarak tamamen zaferle çıkacağına şüphesi yoktur. Fakat geçen yıl İnebolu, beş on gün önce Samsun bombardıman ettirildi. Ayaklanmak üzere düşmanların kurup, donatıp ve teşvik ettikleri zararlı unsurların askeri değerlendirmeye bağlı tutulmasında bir suç varsa, o suçun faillerini Türkiye'de, Ankara'da değil, Atina'da ve belki

daha büyük bir başkentte aramak gerekir. Şurasını da kesin olarak beyan ederim ki, TBMM Hükûmeti millettten aldığı en meşru yetkileriyle devletin varlığını ve bağımsızlığını korumak ve sağlamak için her bağımsız millet ve devlet için meşru olan haklarını, yetkilerini korkusuzca kullanır ve kullanacaktır.

Dünyada bağımsız bir devlet tasavvur olunabilir mi ki, iç işlerine, henüz düşman sıfatına sahip olanların değil, dostlarının bile müdahalesine müsamaha edebilsin. Eğer o siyasi ileri gelenler yüzyıllardan beri bağımsız yaşamış, bağımsızlığın timsali olmuş ve bugün yeni bir millî uyanış ile azim ve inancı ve bağımsızlık

aşkı yükselmiş Türkiye halkının, Türkiye devletinin bağımsızlığını tanımamak ve tanıtmamak istiyorlarsa, biz bunlara karşı hayretlerle karşılık veririz ve bu ileri gelenlerin gafletine bütün dünyanın şaşkın bakışını davet ederiz. Zavallı milletimiz köle olmaya razı olmadığı için en büyük cezaya mahkûm bulunuyor: İdama!

Hayır, efendiler, hayır... Bütün dünya emin olsun ki, bu millet idama, imhaya değil, canlanmaya

müstahaktır; layıktır. TBMM üstlendiği bu tarihi görevi büyük bir başarıyla yapıyor ve en yüksek zaferlerle tamamlayacak ve ikmal edecektir.

Sevgili ve saygıdeğer dostumuz Mösyö Claude Farrère' i memleketimizin barışa ve sükûna mazhariyetinde kabul etmekle çok övünecektik. Eğer bugün buna muvaffak olmamış bulunuyorsak; bu konudaki suç bizim değildir. Ona memleketimi-

Atatürk ve Claude Ferrere (İzmit 18 Haziran 1922)

zin her köşesini göstermek ve her köşede büyük bir tevekkül ve masumiyetle; fakat kalbinde büyük bir inanç ve bağımsızlık hissi gururu ile tarlalarını süren, koyunlarını güden vatandaşlarımızı yakından tanıtmak isterdim. O zaman saygıdeğer dostumuz, Türkiye'yi ve Türkiye halkını daha çok sevecekti ve o zaman böyle bir milletin bağımsızlığına saldıranların ne kadar duyusuz ve ne kadar insafsız olduklarını daha derin bir şekilde takdir edecekti.

(...) Çok isterdim ki, bu acı gerçeklerin yorumcusu olmaktan ise dostumuza sevinç verici sözler söyleyeyim. Fakat bizi maruz görsünler. Biz hayat ve bağımsızlık için mücadeleden eden ve bu kanlı mücadeleler karşısında bütün medeniyet dünyasının hissiz seyirci kaldığını görmekle içi kan ağlayan insanlarız.”

Claude Farrère, kendisine aktarıldığı ölçüde dinlediği bu söylevin Fransızcaya tam çevrilmiş metnini aldı. İstanbul’a ve ülkesine döndüğünde yayımladı. Bu metin;

Claude Farrere: “Türk’ün düşmanları bugün yalnız savaş meydanlarında değil bütün dünyada çarpışıyor. Türkler kurşun ve toptan korkmazlar. Ona her zaman göğüs germişler. Ve ölüm karşısında her zaman tebessüm etmişlerdir.

sarayla, (ileride halife seçilecek olan) Abdülmecit Efendi ile yakın dostluğu bilinen Farrère aracılığıyla dost ve düşmana “adalet” çağrısıydı. Mustafa Kemal konuk ettiği, görüş alışverişinde bulunduğu Farrère’ e ayrılmadan önce Sakarya Savaşında kullandığı üzeri gümüşle işlenmiş kılıbını armağan etti. Döner dönmez önce İstanbul’da her yerde (ve basında sansürlü çıkan açıklamalarıyla), sonra Fransa’da

(armağan kılıbı evinin en gözde yerinde sergilerken) izlenimlerini ve konuşma metnini gözleri toprağa doymayan, dünyayı kana bulayanların uyarılık maskesini alaşağı etmek için kılıbı gibi kullandı:

“Türk’ün düşmanları bugün yalnız savaş meydanlarında değil bütün dünyada çarpışıyor. Türkler kurşun ve toptan korkmazlar. Ona her zaman göğüs germişler. Ve ölüm karşısında her zaman tebessüm etmişlerdir. Bu bir ananedir. Fakat ben Türk gençliğine, yarının ümitlerine hitap ediyorum onlar düşmanla

yalnız savaş meydanında çarpışılmadığını bilmelidirler. Bazen ordularınkinden mühim bir mücadele daha vardır:

Hayatlarından çıkarken düşmanları savuştan ve ateşten uzakta çalışıyorlar. Kamuoyunu iftiralarla ihlâle, if-fale çalışıyorlar. Bütün Türklere son nasihatim bu propagandaya karşı gözlerini açmalarıdır.

Kendinizi dünyaya tanıtınız; dost kazanırsınız!”

Mustafa Kemal’in yaptıkları saltanat, halifelik, saray, harem yanlısı, tutucu oryantalist bakış açısına sahip Farrère’i de şaşırtdı. Savaş meydanlarının kahramanı Mustafa Kemal, insanlık ve barışın seçkin askeri, aynı zamanda hayal bile edilemeyenleri gerçekleştiren bir uyarılık mimarıydı. •

yasarozturkibd@gmail.com

Gençliğin Dünyası
Kaya Boztepe

BİLİNMEYEN GERÇEKLER ③

19 Mayıs 1919
Belki de
Samsun Değil,
Gebze-Kocaeli
Olacaktı.

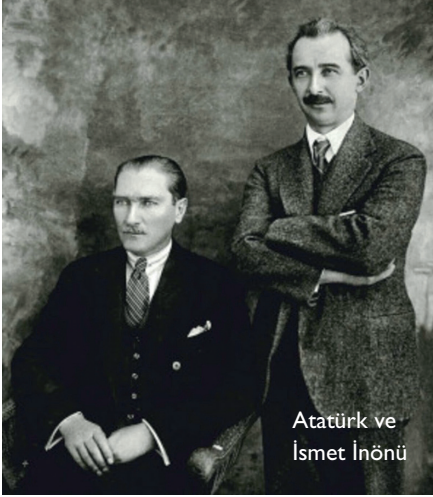
Sarı Paşa, Pera Palas'tan ayrıılıp Şişli'deki evine geçmiştir. Son derece kritik gelişmelerin yaşandığı İstanbul'da tüm olasılıkları hesaplayarak her detayı ince ince planlamış, kafasında dantel gibi örmüştür. Bir yandan Anadolu'ya geçip ihtilali başlatmayı, kendi deyimi ile “şah mat” zamanını ayarlarken, öte yandan da Albay İsmet Bey'in

(İnönü) Harbiye Nezareti'nde silah tasnif komisyonunda görev alması için uğraş veriyordu.

Başardı da.

Bu komisyon silahları İngilizlere teslim edecek olan komisyon-
dur. Tüm askerlerin isim, adres ve bilgileri de bu komisyonun elinde-

Atatürk ve
İsmet İnönü

dir. Mustafa Kemal, Albay İsmet Bey'den işe yarar silahları depoya alırken, sandık üstlerine özel bir işaret koydurmasını ister. İster ki daha sonra bu silahları Kuvayı Milliye tarafından kaçırılıp, Anadolu'ya gönderilsin. İsmet İnönü'nün Ankaraya gelmeden önce bir süre daha İstanbul'da kalmasını da bu yüzden istemektedir. Fahrettin Altay Paşa'nın anılarında ifade ettiği üzere, Atatürk, İnönü ve Cevat Paşa (Çobanlı) yıllar sonra Çankaya'da bu anıları konuşup güllüşüyorlar.

Gebze-Kocaeli yolunu gizlice

kontrol altına aldırın Mustafa Kemal'in 15 Ocak 1919 tarihli anısına kulak verelim. Bir gün İsmet Bey'i (İnönü) davet ettim. Şişli'deki evimde beni yalnız bulan İsmet Bey, "yine ne var" diye sordu. Soru sorarken gözlerinin içi, yüksek zekası ve güven veren neşesi ile güliyordu.

Bu münasebetle söyleyeyim ki benim en iyi anlaştığım dostlarımdan biri İsmet olmuştur.

Şuradan bana bir Türkiye haritası bulup masaya açar mısın, üzerinde konuşacağım.

"Mesela," dedim, "hiçbir sıfat ve yetki sahibi olmaksızın Anadolu'ya geçmek ve orada milleti uyandırarak kurtulma çarelerini aramak için en uygun mntuka ve beni o mntukaya götürülecek en kolay yol hangisi olabilir?"

İsmet Bey masanın başındaki sandalyeye ilişti ve derin, derin düşünmeye başladı. O sırada ben salonun içinde dolaşıyordum. Bana sesleninceye kadar gezindim. Birdenbire ayağa kalktı, gülererek:

"Yollar çok, mntukalar çok." dedi.

İsmet Paşa seneler sonra aynı hikayeyi neredeyse harfiyen aynı şekilde anlatır ve şöyle bitirir.

Bana sordu, "İsmet, nasıl gideriz?"

Ben kendisine şu cevabı verdim. "Canım her taraftan gideriz, yol da çoktur, tedbir de. Mesele, çalışmak için yönümüzü tayin etmektir." (İsmet İnönü, Hatıralar)

Sarı Paşa, Şişli’de evine taşındığında önce Karabekir Paşa’yla konuşmuş, doğu cephesine gitmeye pek de gönüllü olmayan Paşa’yı razı etmiş ve beraber çalışacağız demiştir. Peşinden de Ali Fuat Cebesoy ile buluşmuş, daha resmi görev ortada bile yokken “20. Kolordu’nun başına geçecek karargahı Ankara’da kurup beni bekleyeceksin.” demiştir. Cevat Paşa’dan Mareşal Çakmak’a, Yahya Kaptan’dan İsmet İnönü’ye kadar herkesle konuşup planını yapmıştır. Her şart ve ihtimalde bağımsızlık mücadelesi için Anadolu’ya gelecektir.

Tahta geçen Vahdettin sadece kendi menfaatlerini kollayan,

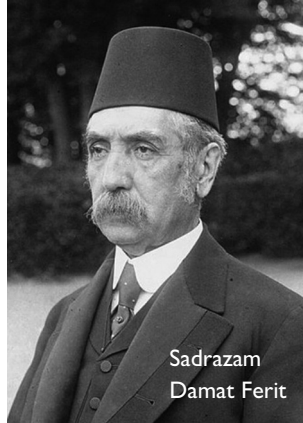
İngilizler tarafından atanmış bir Vali gibi çalışmaya başlamıştır. Göreve getirdiği Sadrazam Damat Ferit ise zaten hainliği herkesce bilinen bir İngiliz hayranıdır. Yalakalık ve yandaşlık dışında bir meziyet veya fikri olmayan Damat Ferit için bir tehlike vardır. Halkın ve ordunun çok güvendiği bir

isim, Mustafa Kemal Paşa. Özellikle Mustafa Kemal Paşa’nın Ahmet Rıza Bey’le hükümet kurma çalışmaları, Vahidettin ile sık görüşmesi, itilaf devleti temsilcilerinin kendisiyle temas kurmak istemeleri, Damat Ferit’i kuşkulandırmış, Mustafa Kemal Paşa’yı kendisine bir rakip,

potansiyel bir tehlike olarak görmesine sebep olmuştur.

Mustafa Kemal Paşa’yı acilen Payitaht’dan uzaklaştırmak lazımdır.

Damat Ferit tam da bu düşünceler içindeyken İngilizler onun önüne bir dosya atarlar. Samsun ve civarında Türk çeteleri İngiliz ve Rumlara saldırılar yapmaktadır. Topal Osman ve Kara Zıpkalılar asayişi bozmaktadırlar. Mustafa Kemal’in en yakın arkadaşı Ali Fuat Cebesoy bu konuda en iyi görev yapabilecek şahsın Mustafa Kemal olduğunu dünürü Dahiliye Nazırı Mehmet Ali Bey’e söyler. O da bunu Harbiye Nazırı Şakir Paşa’yla konuşur. Bu Damat Ferit için güzel bir plandır. Harbi-

Sadrazam
Damat Ferit

ye ya da Meclis’de görev alma fırsatını kollayan Mustafa Kemal’den kurtuluş reçetesidir. Gerisini yine Atatürk’den dinleyelim:

“Şakir Paşa beni çağırıldı ve bir tek kelime bile söylemeden bana dosyayı uzattı. Dosyayı baştan sona gözden geçirdim. Özeti şu idi: Samsun

ve avalisinde bir çok Rum köyleri Türkler tarafından her gün tecavüze uğramaktadır. Bunu men etmek lazımdır. Eğer siz aciz iseniz, vazifeyi biz üstümüze alacağız. Okuduktan sonra Paşa’ya baktım, emriniz nedir dedim.”

Şakir Paşa “İşte böyle midir,

değil midir, oralara bir zatın gidip değişikliklerde bulunması lazımdır. Ben Sadrazam Paşa ile (Damat Ferit) görüşüm, sizi münasip gördük.”

Mustafa Kemal Paşa bu vazifeyi memnuniyetle kabul ederek detayları gözden geçirmek için, Genel Kurmay Başkanı ile görüşmek üzere izin ister.

Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa yerinde yoktur. Çünkü kendisinden Suriye Fatih General Allenby İstanbul’a geldiğinde Fevzi Paşa’nın karşılaması istenir ancak Fevzi Paşa bunu gururuna yediremez, kendi vatanında esir gibi olmayı kabullenemez. “Ben gitmem” der. “Karşılacak adam mı yok, başkası gitsin.” Ancak Damat Ferit ısrarcıdır, “Gideceksin!” der ve baskı yapar. Baskı gelince de Fevzi Paşa, “Ben hastayım eve gidiyorum.” diyerek makamı terk eder. Makamda yardımcısı Kazım Paşa vardır. (Korgeneral Kazım İnanç) Mustafa Kemal makama geldiğinde Fevzi Paşa olmadığından Kazım Paşa ile görüşmek üzere odaya girer.

Kazım Paşa’ya bakar sonra dönüp etrafı kontrol eder ve insanları esir alan bakışlarıyla kapıyı işaret eder, “Kapıları kapat.” Kazım Paşa olayın önemini derhal kavrar, kapıları kapatır ve “Bir şeyler var, sende anlat.” der!

Sarı Paşa derin bir nefes çeker, Kazım Paşa’ya bakar ve “Ben,” der “zaten şu veya bu şekilde Anadolu’ya geçmek fırsatı arıyordum. Ama madem ki onlar teklif ettiler,

bu fırsattan mümkün olduğu kadar istifade etmeliyiz.”

Kazım Paşa heyecanla atılır “Bir şey mi yapacaksınız, zaten ordu müfettişliği konusu var, oraya ordu müfettişi olarak gidebilirsin.”

Sarı Paşa son derece kararludur. “Paşa,” der, “vazife olsada, olmasada yapacağım, ünvanın önemi yok, yalnız şimdi Harbiye Nazırı ile konuş, benden ne istiyorlar tespit et, üst tarafını kendimiz yaparız.”

“Tamam.” der Kazım Paşa. Kafasında durumu değerlendirip Nazır ile görüşmeye makama çıkar. Odasına dönünce de Mustafa Kemal Paşa’ya heyecanla anlatır. “Maksat Samsun havalisinde Rumlara tecavüz eden Türkleri bastırmak, sonra da Anadolu’da kurulan milli kuruluşları ortadan kaldırmak. Mustafa Kemal’i bunun için yolluyoruz. Kendisine Sadrazam Paşa ile yetki vereceğiz.” diyorlar.

“Tamam,” der Mustafa Kemal. “onlar ne istiyorlarsa fazlasını ekleyerek bir talimatname kaleme alınız yalnız iki maddeyi ben not ettireyim.”

Atatürk anılarını kaleme aldığımda şöyle anlatıyor. “Benim esas önem verdiğim yetki konusuydu. Mümkün olduğu kadar Anadolu’nun her yerine emirler verebilmeliydim. Samsun’dan başlayarak bütün Doğu vilayetlerinde bulunan kuvvetlerin komutanı olmak ve buradaki valilere doğrudan emir vermek. Paşa onların arzularını bir araya topla fakat sonuna bu iki maddeyi ekle.”

Maddeler eklenir Kazım Paşa tekrar makama çıkar ve talimatname'yi Nazır'a uzatır. Nazır Şakir Paşa talimatnameyi okur, bir daha okur sonra Kazım Paşa'ya bakar ve "Evladım, ben bunu imzalayamam ancak istesenez mühür basarım." der. Mustafa Kemal için mühür yeterlidir. "Tamam." der. Arkadaşlarının da yardımlarıyla, olağanüstü yetkilerle 9. Ordu Müfettişi olarak, "görev bölgesinde iç huzuru sağla-

"...Nezaretten çıkarken heyecandan dudaklarımı ısırığımı hatırlıyorum. Kafes açılmış, önünde geniş bir alem, kanatlarını çırparak uçmaya hazırlanan bir kuş gibiydim."

mak, silah ve cephaneleri toplamak, vatandaşlara silah dağıtılmasını engellemek ve bunu yapan kuruluşları ortadan kaldırmak üzere" nezaretten çıktığı anı şöyle anlatır.

"Ne âlâ şey. Talih bana öyle müsait şartlar hazırlamış ki, kendimi onların kucağında hissettiğim zaman ne kadar bahtiyarlık duydum, tarif edemem. Nezaretten çıkarken heyecandan dudaklarımı ısırığımı hatırlıyorum. Kafes açılmış, önünde geniş bir alem, kanatlarını çırparak uçmaya hazırlanan bir kuş gibiydim."

Talimatname 6 Mayıs 1919

tarihinde Bakanlar Kurulunca uygun görülmüş ve Mustafa Kemal tekrar makama davet edilmiştir. Şakir Paşa bu talimatnamenin arkasında başka bir hazırlık olduğunu anlamıştır. "Evladım," der. "şimdi seni Damat Ferit Paşa'ya götüreceğim, kendini iyi tut, iyi konuş, beni mahcup etme." Makama girince Şakir Paşa "Efendimiz, yeni vazife ile Anadolu'ya geçecek olan Mustafa Kemal Bey'i zat'ı devletinize takdim ederim." der. Damat Ferit Mustafa Kemal'i süzer, oturup biraz konuşurlar.

Damat Ferit başarılar diler ve makamdan ayrılırlar. Dışarı çıkınca Şakir Paşa "Dikkatinize teşekkür

ederim, ben vazifemi yaparım ama siz de bu yaptıklarımı unutmayın." der. Mustafa Kemal anılarında bu hatırasını şöyle dile getirir. "Bu yaptıklarınız çok önemlidir." diyerek bu namuslu insanın elini öptüm. "Yaptıklarınızın önemini umarım bir gün kendi gözlerinizle göreceksiniz."

Genel Kurmay Başkanı olan Fevzi (Çakmak) Paşa Harbiye Nazırı olarak atanmış ve kuşkusuz, bizzat Ankara'ya gidene kadar da Mustafa Kemal'e çok yardımcı olmuş, özellikle de silah sevkiyatının sessiz sedasız Ankara'ya ulaştırılmasını sağlamakta çok etkin

olmuştur. Bütün bunlar yapılırken hatırlanması gereken çok önemli bir isim daha vardır.

Cevat Çobanlı Paşa.

Sonradan Genel Kurmay Başkanı olan Cevat Çobanlı Paşa 18 Mart Çanakkale deniz zaferinin mimarı, Mustafa Kemal de Anafartaların kahramanıdır. Son derece mütevazı olan Cevat Paşa aynı zamanda

Cevat Çobanlı Paşa

İstiklal savaşımızda Atatürk'ün en büyük gücü olan 20. Kolordunun Ulukışla'dan Ankara'ya hareket emrini veren, Atatürk Samsun'a ayak basıp örgütlenmeye başladığında şifreli haberleşmeyle olup bitenleri de Atatürk'e gizlice bildiren kişidir. Bu ilişki ortaya çıkınca da

Cevat Çobanlı Paşa önce görevden alınmış, daha sonra da İngilizlerce tutuklanarak Malta'ya sürülmüştür.

Çanakkale Deniz zaferinin kahramanı Cevat Paşa'nın tarih sahnesinde yer alarak Mustafa Kemal'in önünü açtığı en önemli hatırayla noktalayacağız yazımızı.

Talimatname alınmıştır ama General Milne bu durumdan şüphelenir. Konuyu Damat Ferit'e iletir. Kazım Paşa İngilizleri bu konunun önemsiz olduğuna inandırıp bulutları biraz olsun dağıtmıştır ama Damat Ferit'in de içine bir şüphe düşmüştür. Acaba Mustafa Kemal'i uzaklaştırmak adına yaptıkları şey doğru mudur?

Tarih 14 Mayıs 1919. Yüzüp, yüzüp kuyruğuna gelip görev almak üzereyken Mustafa Kemal Paşa tekrar Damat Ferit tarafından Nişantaşı'ndaki evine yemeğe çağırılmıştır. Cevat Paşa'yla beraber Sadrazamın evine giderler. Damat Ferit sıkıntılı ve mesafelidir. Hiç konuşulmadan yemek yenir. Yemekten sonra Damat Ferit "biraz konuşalım, bana harita getirin" der.

Haritaya bakarak "Mesela" der, "Samsun ve civarında ne yapacaksınız?"

Mustafa Kemal Paşa cevap verir. "İngiliz raporlarına göre bazı karışıklıklar varmış, biraz abartılmıştır zannediyorum. Ne de olsa bunlar basit şeyler, yerinde yapacağımız inceleme ile hallederiz, şimdiden isabetli bir şey söylemeye çekinirim."

Damat Ferit bu sefer Cevat

Paşa'ya döner, "Siz ne dersiniz?"

Cevat Paşa gayet doğal ve sakin bir şekilde "Öyledir efendim bu işler yerinde hallolur." der. Sadrazam hala sıkıntılıdır, ikna olmamış, kafasında başka şeyler vardır, heyecanlı bir şekilde Mustafa Kemal'e döner, "Siz bana harita üzerinde nerelere kadar komuta edeceksiniz gösterir misiniz?"

Mustafa Kemal derhal durumu kavramıştır. "Efendim, ben de pek iyi bilmiyorum ihtimal şu kadar ufak bir parça." diyerek haritayı işaretler ve manalı bir şekilde Cevat Paşa'nın gözlerine bakar. Çanakka- le'den sonra tekrar yolları keşişen bu iki vatansızer sanki telepatik bir bağ kurmuşcasına anlaşmışlardır. Mustafa Kemal haritadan elini kaldırırken Cevat Paşa konuşmaya başlar, "Paşa elbette o bölgedeki kuvvetleri komuta edecek, zaten nerede kuvvet kaldı ki?" der ve sanki gayet önemsiz bir konuyumuş gibi haritadan uzaklaşır.

Mustafa Kemal anılarında yazmıştır, heyecan içindedir, "İçimden Cevat Paşa'ya teşekkür ediyordum." der. Herkes koltuklara oturur, kahveler gelir, Damat Ferit rahatlamıştır.

"Ne vakit hareket edeceksiniz?" diye sorar.

"Ne vakit emir buyurulursa." der Mustafa Kemal.

"Yarın Zat'ı Şahaneyi de ziyaret ediniz, ben size haber vereceğim." der Damat Ferit.

Mustafa Kemal'in seneler sonra

kaleme aldığı anılardan bu ikisi beni çok düşündürmüştür.

Birincisi Mustafa Kemal yola çıkmadan önce Fevzi Paşa'ya (Mareşal Fevzi Çakmak) veda etmek için gittiğinde "Durumu nasıl görüyorsunuz Paşam?" diye sorduğunda Fevzi Paşa'nın sinir içerisinde "Anlamıyorum ki efendim, (sağ elinin işaret parmağını İstanbul'un üzerine koyarak) buradaki rahatımızı feda etmemek için koskoca memleketi veriyoruz, bu ne akıldır?" şeklindeki feryadıdır.

İkincisi ise biraz önce anlattığımız, Cevat Paşayla beraber serin bir Mayıs akşamı Damat Ferit'in Nişantaşı'ndaki evinden ayrılırken yaşadıklarıdır.

Damat Ferit ikna olmuş, tehlike ortadan kalkmıştır. Yemek ve ziyaret biter, dışarı çıkarlar. Cevat Paşa, olağanüstü yetkilerle Samsun'a gideceği kesinleşmiş görünen Mustafa Kemal'in koluna girer, Nişantaşı'nın parke yolunda Şişli tarafına doğru yürümeye başlarlar. Etrafta kimsecikler yoktur. Cevat Paşa etrafı kolaçan ettikten sonra ümit dolu gözlerle bakar, temkinli, heyecanlı ve kısık sesle "Bir şeyler mi yapacaksınız Kemal?" diye sorar.

"Evet Paşam, yapacağım." der Sarı Paşa, kendinden emin.

Elleri titrer, gözleri dolar Cevat Paşa'nın, heyecanını gizlemeye çalışarak "Allah muvaffak etsin." der.

O yine kendinden emin, insanlara güven veren sesiyle "Mutlaka," der, "mutlaka muvaffak olacağız!"•

kayaboztepebd@gmail.com

Atatürk ve Balkan Turu

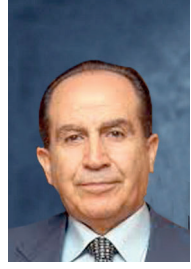
Atatürk'ün yaptığı hiçbir şey; şansa veya tesadüfe bağlı değildir. Yapılan her şey; ileriye yönelik, dünya genelinde Türkiye Cumhuriyeti'ni tanıtmak, geliştirmek, korumak için seneler öncesinden düşünülen planlı çalışmaların eseridir.

Uzun yıllar boyunca “kara ve deniz” sınırı olarak tanımlanan yurt kavramına, 1903 yılında daha ilk uçak havalanıp gökyüzüne

kavuştuktan birkaç yıl sonra söylediği “İstikbal göklerde: Göklerini koruyamayan uluslar, yarınlarından asla emin olamazlar.” diyerek, yurt

Bilmek Gerek

Av. Erdem Akyüz

*“İstikbal
göklerde dir.
Göklerini
koruyamayan
uluslar,
yarınlarından
asla emin
olamazlar.”*

kavramına “gökyüzü ve uzay olarak üçüncü boyutu” da eklemiştir.

Daha da ileri giderek, 1936 yılında Eskişehir Tayyare Alayı'na yaptığı ziyarette *“Geleceğin en etkili silahı, hiç kuşkunuz olmasın tayyaredir. Bir gün insanoğlu tayyaresiz de göklerde yürüyecek, gezegenlere gidecek, belki de aydan bize haber yollayacaktır.”* demiş ve üstelik bu konuda tarih vererek *“Bu mucizenin gerçekleşmesi için 2000 yılını beklemeye gerek*

kalmayacaktır. Gelişen teknoloji daha şimdiden bunu müjdeliyor. Bize düşen görev, bu konuda geri kalmayı temin etmektir.” diyerek uzağı görüşünü dile getirmiştir.

Bununla da yetinmeyen Atatürk *“Kanatlı bir gençlik memleketin geleceği bakımından en büyük güvencidir. Bir gün Batılı ayaklar Ay'da ayaklarının izlerini bırakacaklarsa, bunların arasında bir de Türk'ün bulunması için şimdiden çalışmalara girişmek, aşamalar kaydetmek gerekir.”* diyerek çalışmanın rotasını çizmiştir.

Amerikalı astronotlar Neil Armstrong, Michael Collins ve Edwin Aldrin, Anıtkabir ziyaretinde (20 Ekim 1969)

Burada konumuza kısa bir ara vererek değinmek isteriz ki; Apollo 11 astronotları olan Neil Armstrong, Michael Collins ve Edwin Aldrin'in dünyaya döndükten sonra ilk ziyaretleri arasında Anıtkabir'e gitmeleri sıradan bir ziyaret değil, onun eşsiz öngörüsüne ve daha sonraki tarihlerde bir Atatürk gençinin, uzay programına yaptığı yazılım katkısına, teşekkür ve şükran nişanesidir.

Türk havacılığını başlatmak ve geliştirmek için çalışmalarına başlayan Mustafa Kemal; eğitim tesisleri ve okullar açmış, gençleri bu konuda heveslendirmiş ve yönlendirmiştir.

Cumhuriyetin 1. yılını izleyen günlerde, 16 Şubat 1925'te "Türk Tayyare Cemiyeti'ni" kurarak ilk çalışmaları başlatmıştır. Bu cemiyet, Harf Devrimi'nden sonra

"Türk Hava Kurumu" adını almıştır.

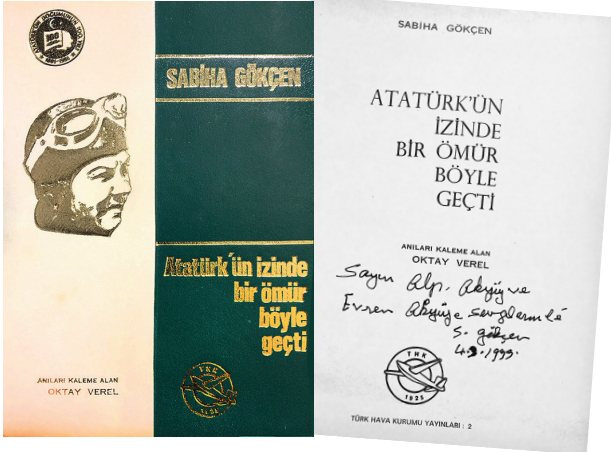
Bursa Öğretmenler Birliği'nde 1926 yılında yaptığı konuşmada, Türk halkının bu çalışmalara yaptığı katkı ve desteğe işaret ve övgüde bulunarak; havacılığın toplum içinde tanıtılıp sevdirilmesi ve gençliğin istekli hale getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu nedenle Türk Kuşu'nu büyük bir ilgi ve sevgi ile destekleyen Atatürk, manevi kızı Sabiha Gökçen'i de Türk havacılığına yönlendirmiştir. Bir Türk kadını olarak; onun yalnız sivil havacılıkta değil, askeri havacılıkta da öncü olması, çalışması ve başarılı olması için gereken her şeyi yapmıştır.

Balkan Paktı Heyeti'nin Ankara'ya gelmesi üzerine; Balkanlar'da, Avrupa ve dünyada Türk Cumhuriyeti'nin eriştiği ileri düzeyi ve gücünü kanıtlamak için muhteşem bir plan düzenlemiştir. Üstelik bu

dönem, onun hastalığının ilerlediği ve vefatından birkaç ay öncesine isabet etmektedir.

Atatürk, Sabiha Gökçen'i çağırarak "Gökçen," demiş ve devam etmiştir "çaya senin de gelmeni istiyorum.. Askeri üniformanı

giy, aldığın madalyaları göğsüne tak. Balkan heyeti geliyor, Balkan

Sabiha Gökçen'in yazarımız Erdem Akşin'e imzaladığı kitabı: Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle Geçti

ülkelerinin radyoları, gazeteleri, dergileri senin buradaki çalışmalarına her zaman geniş yer veriyorlar.. Seni uzaktan değil, yakından tanımalarını istiyorum.”

Bu, aslında bir Türk kadın pilotun, resmi ziyarete katılması için değil, Atatürk'ün çizdiği büyük senaryonun uygulanması için bir başlangıç olarak yapılan bir çağrıdır.

Sabiha Gökçen, “Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle Geçti” isimli -bir örneğini imzalayarak bana verdiği- kitabında, bu davetin sonunu şu şekilde anlatıyor:

“Emrettiği gibi yaptım. Askeri üniformamı giyip, göğsüme maddiyalarımı takarak çay salonuna indim. Atatürk, beni konuklarına tanıttı. Sohbet sırasında konuklar, benim uçağımla, Balkan ülkelerine giderek, konuğu olmamı istediler. Paşa'nın yüzüne adeta renk gelmişti, bu isteği duyunca eski günlerde olduğu gibi neşelenmişti.

Bu öneri karşısında derhal bana dönerek ‘Ne dersin bu işe Gökçen?’ diye sordu. ‘Bir Balkan turu yapabilir misin uçağınla? Erkeklerin bile kolay kolay ‘evet’ diyemeyecekleri bir şey bu.’

Hiç düşünmeden -Madem ki beni davet ediyorlar, bir aya kadar çalışırsam, Balkan turunu başarabilirim Paşam.’ dedim.

Sabiha Gökçen

Gazi Paşa ayağa kalkarak; ‘Davetimize, ben de, kızım Gökçen de çok teşekkür ediyoruz. Bir ay sonra Türkiye’den uçarak, değerli ülkelerinizin başkentlerini ziyaret edecektir.’ dedi.”

Sabiha Gökçen’in, 18 Haziran 1938 günü, o zamanın modeli olan basit bir uçakla ve tek başına, İstanbul’dan başlayıp, Yunanistan’ın Atina, Selanik, Bulgaristan’ın Sofya, Yugoslavya’nın Belgrad, Romanya’nın Bükreş kentlerine yaptığı ve gelecek sayılarımızda değinecek olduğumuz uçuş, bu şekilde başlamış oldu. • erdemakyuzbd@gmail.com

Kaynakça:

- 1.-Türk Hava Kurumu yayınları
- 2.-Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle Geçti, Sabiha Gökçen

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1- Anakronizm (Fr.)

- a-Tarih yanılığı
- b-Kendiliğinden
- c-Fark
- d-Çevirge

2- Emisyon (Fr.)

- a-Uzunluk
- b-Çırpıcı
- c-Takinç
- d-Sürüm

3- Fütürist (Fr.)

- a-Üstsüz
- b-Gelecekçi
- c-Başarım
- d-Kışkırtıcı

4- Karambol (Fr.)

- a-Dönem
- b-Karmaşa
- c-Seslikçi
- d-Durum

5- Kolkpit (İng.)

- a-Aktarım
- b-Torba
- c-Pilot kabini
- d-Karmacı

6- Swap (İng.)

- a-Sergilik
- b-Çıkartma
- c-Takaslama
- d-Fırsatçı

7- Nominal (Fr.)

- a-Saymaca
- b-Buluşlu
- c-Düğümcük
- d-Tekel

8- Partikül (Fr.)

- a-Gündüzlük
- b-Pazarlama
- c-Pay
- d-Parçacık

9- Platform (Fr.)

- a-Sevyesiz
- b-Yüksekçe yer
- c-Gerdirme
- d-Kiralyıcı

10- Skeç (İng.)

- a-Edebiyat
- b-İmlemek
- c-Oyunca
- d-Değer

11- Single (İng.)

- a-Konuşumluk
- b-Tekli
- c-Yapı
- d-Yoğunlaştırılmış

12- Travmatoloji (Fr.)

- a-Nesil
- b-Şerit perde
- c-Soyutlamak
- d-Sarsıntı bilimi

13- Komedi (Fr.)

- a-Güldürü
- b-Köşe
- c-Bezekli
- d-Gözde

14- Valör (Fr.)

- a-Akın
- b-Resimleme
- c-Geçerlik
- d-Yanlık

15- Megapol (Fr.)

- a-Küresel
- b-Parça
- c-Büyükşehir
- d-Çarpıcı

(Fr.) Fransızca, (İng.) İngilizce

Yanırdar:
151.
sayfada

Özgürlük ve Bağımsızlık Çağrısı: Amasya Genelgesi

Atatürk Amasya'da coşkuyla karşılanmıştı (12 Haziran 1919)

“Özgürlük olmayan bir ülkede ölüm ve çöküntü vardır. Her ilerlemenin ve her kurtuluşun anası özgürlüktür.../ Türkiye Devleti'nin bağımsızlığı kutsaldır. O, sonsuza kadar sağlanmış ve korunmuş olmalıdır...”
Atatürk

Kurtuluş Savaşı'ndan önce Anadolu'nun dört bir yanında düşmana karşı direniş hareketleri başlamış, dış kışkırtmalarla azınlık ayaklanmaları gündeme gelmiş, kimi dernek adı altında zararlı cemiyetler yurttan karışıklık çıkararak ulusal bilinci yok etme çabasına

girmiş, başta manda ve himayeyi savunanlar olmak üzere herkes ayrı bir düşünceyi savunuyordu. Tüm bunlar yaşanırken Mustafa Kemal Paşa, gerekli makamlara, askeri ve siyasi fikirler veriyor ve görüşlerini bildiriyordu. Bunları uygulatacak bir merci bulması mümkün görünmüyordu. Anadolu'da Milli Mücadele'ye başlama vaktinin geldiğini biliyordu.

19 Mayıs 1919'da 9. Ordu müfettişi (9. Ordunun adı 14 Haziran 1919'dan itibaren 3. Ordu olarak değiştirilmiştir) göreviyle Samsun'a çıkan Mustafa Kemal Paşa şöyle demektedir:

"...Şunu belirtmeliyim ki bana bu görevi verenler, bilerek vermediler. Amaçları benden kurtulmaktı. Ben de onlardan umudu kestiğim için, Anadolu'ya geçmenin yollarını arıyordum. Böylece benim için iyi bir fırsat doğmuş oldu. Anadolu'ya gidip, şaşkınlık içinde bulunan halkımıza durumu anlatacaktım.

Onları ulusal bir amaç çerçevesinde toplayacaktım... Düşünülen kurtuluş yollarının hiçbirini yerinde, gerçekçi bulmadım. Hepsinin temeli çürüktü... Bu durum karşısında bir tek karar vardı. O da ulus egemenliğine dayanan, kısıntısız, koşulsuz, bağımsız yeni bir Türk devleti kurmak..."

Bir hafta kadar Samsun'da kaldıktan sonra Havza'ya geçerek çalışmalarını sürdüren ve oradan Amasya'ya giden ve muhtelif yerlerde cereyan eden olayları ve işgalleri yakından takip ederek sorumlularla yazışmalar yürüten ve talimatlar gönderen Mustafa Kemal Paşa, Türk tarihinin bir dönüm noktası olarak, sadece emrindeki komutanlarıyla değil,

bütün birlik komutanları ve sivil yöneticilerle ilişki kurarak ulusal direniş hareketine katılmalarını istedi. Milli bir Türk devleti kurmayı hedeflemekteydi.

Mustafa Kemal Paşa, tarihi Amasya Genelgesi'ni açıklarken arkadaşları yanında bulundular.

Kurtuluş Savaşı'nın ve Cumhuriyet'in temel felsefesini ve arka planını oluşturan siyasi ve hukuki belgeler olarak Amasya Genelgesi ve Misâkı Millî (Ahd-i Millî-millî yemin) tarihin altın sayfalarında yerlerini aldılar.

Milli mücadelenin, Türk halkının özgürlük tutkusuna dayanan tarihi geçmişinden ilham alarak “Ya tam bağımsızlık, ya ölüm” parolası ile örgütlü olarak başladığını bütün yurda ve dünyaya resmen açıklayan Amasya Genelgesi (22 Haziran 1919) özgürlük ve bağımsızlık yolunda ulusumuza çağrıdır:

“Vatanın bütünlüğü, milletin istiklâli tehlikededir. Milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.

-İstanbul'daki hükümet, üzerine aldığı sorumluluğun gereklerini yerine getirememektedir. Bu durum, ulusumuzu yok olmuş gibi gösteriyor.

-Ulusun durumunu ve davranışını göz önünde tutmak; haklarını dile getirip bütün dünyaya duyurmak için her türlü etkiden ve denetimden kurtulmuş ulusal bir kurulun varlığı çok gereklidir.

-Anadolu'nun en güvenli yeri olan Sivas'ta ulusal bir kurultayın tez elden (acele) toplanması kararlaştırılmıştır.

-Bunun için bütün illerden halkın güvenini kazanmış üç temsilcinin, mümkün olduğunca çabuk yetişmek üzere, hemen yola çıkarılması gerekmektedir.

-Herhangi bir kötü durum olabileceği düşünülerek, bu iş, ulusal

bir sır gibi tutulmalı ve temsilciler, gereken yerlere kimliklerini gizleyerek gelmelidirler.”

-Doğu illeri adına 10 Temmuz'da Erzurum'da bir kurultay toplanacaktır. O güne değin öteki il temsilcileri de Sivas'a ulaşabilirlerse, Erzurum Kurultayı'nın üyeleri de Sivas'ta yapılacak genel toplantıya katılmak üzere yola çıkarlar.”

Kurultaya çağrı genelgesi, sivil ve askerî makamlara ve İstanbul'da bulunan kimi kişilere kapalı (şifreli) olarak gönderildi. Bütün bu çalışmaların ve planların “**Milli Sır**” olarak saklanması ve uygulamaya konulması için üstün bir çaba gösteren Mustafa Kemal Paşa, yurtseverliğinden kuşku duymadığı kişilere bir de mektup yazdı:

Amasya Genelgesi'nin hazırlandığı Amasya Saraydüzü Kışlası

“Yalnızca mitingler ve gösteriler, büyük amaçları hiçbir zaman gerçekleştiremez.

-Bunlar ancak doğrudan doğruya ulusun bağrından doğan ortak güce dayanırsa kurtarıcı olur.

-İstanbul'daki ulusal varlığa

karşı olan akımlar, ulusal amaçları desteksiz bırakan siyasal propagandalar, acı olan durumu, daha da kötüleştirmektedir. Bunun cezasını yurdumuzun nasıl çektiğini görmektediriz.

-Artık İstanbul, Anadolu'ya egemen değil, ona bağlı olmak zorundadır.

-Size düşen özveri pek büyüktür."

Millî bağımsızlık ve egemenlik fikrini esas alan ve istiklâl mücadelesinin gerekçe ve yöntemlerini açıkça ifade eden, Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarının imzalarını taşıyan Amasya Genelgesi, tüm mülki makamlara ve askerî komutanlara telgrafla Abdurrahman Rahmi Efendi tarafından gönderilmiştir.

"1-Ayrı ayrı hareket edilmeyecek. Bağımsızlığa ulaşınca dek, bütün ulusla birlikte çalışılacak.

2- Asla kararsızlığa yer olmayacak."

Pakistanlı Prof. Dr. Hanif Faruk'un ifade ettiği gibi:

"Atatürk, halkın kendi gücüne güven duymasını sağladı."

19 Mayıs 1919 'da Samsun'da atılan zafer adımı ile başlayan yolculuk, Amasya Genelgesi, Erzurum ve Sivas kongreleri ile perçinlenmiştir. Bağımsızlık savaşçısı Mustafa Kemal Paşa'nın 27 Aralık 1919'da Ankara'da büyük bir coşku ile karşılanması ile yeni bir ruh ve güven duygusu Anadolu'nun her yanında ulusal egemenlik aşkını

doruklara taşımıştır. Saldırgan emperyalistlerin sonu gelmiş, TBMM toplanarak Cumhuriyeti ilân etmiştir.

"Efendiler, milletimizin amacı, milletimizin ülküsü, bütün dünyada tam manasıyla medeni bir toplum olmaktadır... Medeniyet yolunda yürümek ve başarılı olmak yaşamak için şarttır." **Atatürk**

"İsrarla tekrar ediyorum: Onu bütün devirlerin en büyük adamlarından biri sayarım; bir siyaset dehâsidir. O, ülkesine en büyük hizmetlerde bulundu... Onun iradesi daima haklı çıkmıştır."

K. S . Chantitch (Fransa)

"Eğer devamlı barış isteniyorsa, insan kitlelerinin durumlarını iyileştirecek uluslararası tedbirler alınmalıdır. İnsanlığın tümünün refahı, açlık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları haset, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak bir şekilde eğitilmelidir," diyen, evrensel fikirleri, düşünceleri ve uygulamaları ile dünyaya örnek devlet adamı Atatürk'ün yolu, dünyanın barışı ve insanlığın huzuru için en gerçekçi çıkış yoludur.

Amasya Genelgesi ve Misak-ı Millî 'de özetlenen özgürlük ve bağımsızlık ruhunun ve vatan sevgisinin ulusal bilinçle yüceltilmesi esastır. Ulusal bilinç varlığımızın temel taşıdır.

Atatürk'ün ölümsüz eseri Nutuk, tarihi bilgi ve belgelerle geleceğimizi aydınlatmaktadır. •

yahyaaksoybd@gmail.com

Atatürk'ün Dünyası
Cengiz Önal

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

40

Ulusal Örgütlerin Düzene Sokulması

Efendiler!

Ulusal örgütlerin, belirli bir disiplin içinde, düzene sokulması önemliydi. Bunun için özel önlemler alındı. Seçimler dolayısıyla ortaya çıkan bazı görüş ayrılıklarının giderilmesi çarelerine başvuruldu.

Maraş'ta kimi Çerkez yurttaşlar, sözde Maraş'ın bütün Çerkezleri adına Cebelibereket (Adana'nın doğusunda bulunan ve o zamanlar Adana iline bağlı olan bir sancak. Bugünkü Osmaniye, İslâhiye, Dörtöyl ilçelerinin bulunduğu yerler) Governörü'nün (o zamanki

Cebelibereket sancağının Fransız yöneticisi) Maraş'a gönderilmesini, Antep'teki Fransız askeri komutanından telgrafla talep etmişlerdi.

Buna izin veren Maraş Mutasarrıfı kınandı. Maraş'ın esnaf ve ileri gelenlerine, söz konusu Gubernör gelecek olursa, karşılamalarını bildirdi. İstanbul Hükümetinin de konu hakkında dikkati çekildi.

Bolu dolaylarındaki güvensizlik de gittikçe artıyordu. İzmit'te, Asım Bey'den sonra, Birinci Tümen Komutanı olan Rüştü Bey'e bu konuda talimat verildi.

Gelişmeler üzerine 20 Kasım 1919 günü, İstanbul'daki örgütümüzden, Kara Vasıf ve Albay Şevket imzalarıyla gelen bir telgrafta:

“Gebze Kaymakamı'nın muhalif olduğu ve çeşitli ağır suçlar işleyen Yahya Kaptan'ın kötülüklerini örtmeye ve daha başka işlere başlayarak Kuvay-ı Milliye'ye leke sürmeye çalıştığı” bildiriliyor ve dolayısıyla bu kaymakamın yerinin değiştirilmesi söz konusu ediliyordu.

Biz de; çalışmalarını hakkında gelen kimi bilgiler itibariyle Gebze Kaymakamı'nın görev yerinin değiştirilmesi görüşüne yürekten katılarak gereğinin Cemal Paşa aracılığıyla sağlanmasını yanıt olarak bildirdik.

Yahya Kaptan sorunu, devrimin önemli bir evresi içine girdiği ve çok anlamlı olduğu için biraz ayrıntılara inmeyi uygun görüyorum:

Şimdiye değin verilen bilgilerden kuşkusuz anlaşılabilir olacaktır ki, karmaşık, birbiriyle anlaşmış ve ortak düşmanların uygulamaya çalıştıkları planın önemli bir noktası da, ülke içinde güvensizlik olduğunu ve Hristiyan halka saldırıldığını, eylemli ve maddesel işler ve olaylarla dünyanın gözü önünde kanıtlamak ve bu iş ve davranışların Kuvay-ı Milliye tarafından yapıldığına inandırmaktı.

Yahya Kaptan

İstanbul Yönetimi, sizlerin de bildiği gibi, tezgâhlanan gizli ve alçakça amacın gerçekleştirilmesi için birtakım çeteler kurarak özellikle Hristiyan halk üzerine saldırmak ve bu çetelerin işleyecekleri ağır

suçları, ulusal örgütlerin üstüne yık-mak istiyorlardı.

Bu girişimler, az çok yurdun her yanında filiz vermeye başlamakla birlikte, en önemli gelişme ve çalışma, İstanbul'a yakınlığı dolayısıyla, Biga, Balıkesir ve özellikle İzmit, Adapazarı ve Bolu dolaylarında oluyor ve dikkat çekici bir durum gösteriyordu.

Biz bu haince ama -açık söy-lemek gerekirse- çok ustaca tezgâhlanan girişime karşılık, olağüstü önlem ve girişimlerde bulunmak zorunda kaldık.

Çünkü İstanbul Hükümeti, bütün bu düşman girişimlerinin, gerçekten Kuvay-ı Milliye tarafından düzenlenmiş olduğunu sanıyor ve bunların ortadan kaldırılmaları için sert önlemler alacağı yerde, sürekli olarak, Heyet-i Temsilîye'yi suçluyor ve bu Kurula baskı yaparak, bu ağır suçları işleyen düşman çetelerinin dağıtılmasını bidden istiyordu.

Ne yazık ki, hükümet, bu düşünce ve kanısını, İstanbul'daki örgütümüz başkanlarına da aşılama'yı başarmıştı.

Bizim, özellikle İstanbul'a yakın olan İzmit bölgesinde uygulanmasını düşündüğümüz önlem, orada silahlı ulusal birlikler kurulması ve o civarda görev yapan güvenilir komutan ve subaylarımızın da bu ulusal birliklere yardımı ve desteği

ile hain çeteleri izleyip yapacakları eylemleri engellemeye ve varlıklarını ortadan kaldırmaya yönelikti.

Yahya Kaptan Konusu!

Efendiler!

İşte, bu amaçla meydana getirildiğimiz ulusal birliklerin en önemlisi ve güçlüsü “Yahya Kaptan” diye tanınmış olan bir özverili yurtseverin birliğiydi.

Merhum Yahya Kaptan ile ilk ilişkimiz şöyle oldu:

Bir gün Sivas Telgraf Merkezine şöyle bir bilgi ulaştı:

“Sivas'ta Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne, Dün İzmit'ten salık verilen

Yahya Kaptan benim. Yarın akşam Kuşçalı telgrafhanesinde emirlerinizi bekliyorum / Yahya Kaptan”

“Sivas'ta Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne,

Dün İzmit'ten salık verilen Yahya Kaptan benim. Yarın akşam Kuşçalı telgrafhanesinde emirlerinizi bekliyorum / **Yahya Kaptan”**

Kuşçalı, Üsküdar'la Gebze arasında bir köydür.

Bu arada açık olarak belirtmeliyim ki, gerçekten Yahya Kaptan

Bana İzmit'teki örgütüm tarafından salık verilmişti.

4 Ekim 1919 günü Kuşçalı merkezinden şu telgrafı aldım:

“Sivas'ta Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne,

Önemli ve çok ivedidir.

Ben size iki gün önce İzmit'ten salık verilen Yahya Kaptan'ım.

Emirleriniz üzere, telgraf başında talimatlarınızı almaya geldim. En son yarın akşama kadar Kuşçalı telgrafhanesindeyim / **Yahya Kaptan**”

Anlaşıldığına göre, Yahya Kaptan İstanbul'dan telgraflarının çekilmediğini anlayınca, kendisi daha Kuşçalı'ya gelmeden, bu teli Kuşçalı merkezine göndererek çekirtmiş.

Ben de şu emri verdim:

“4 Ekim 1919,

İzmit Merkezi Aracılığıyla Kuşçalı Telgrafhanesinde Yahya Efendi'ye, Bulduğunuz bölgede güçlü bir örgüt kurunuz. Adapazarı Kaymakamı Tahir Bey aracılığıyla Bizimle bağlantı sağlayınız.

Şimdilik hazır bulununuz.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı

Mustafa Kemal”

Yahya Kaptan aldığı bu emir üzerine örgütü kurdu ve aylarca

İstanbul'la ilişkisi olan çevrelerde hain çetelerin iş görmelerine engel oldu.

Sonunda, İstanbul Hükümeti'nce katledildi.

Gerçi, Yahya Kaptan'ın çalışmaları ve korkunç bir biçimde şehit edilmesi, bundan sonraki aylarda geçen bir olay ise de, burada olaydan söz açılmışken, bir daha dönmek üzere, sorunun açıklanması uygun olur düşünceyle ayrıntılı açıklamada bulundum.

24 Kasım 1919 günü Kartal merkezinden, şu telgrafı aldım: “Köy içinde suçsuz adam öldürme, Bucak Müdürünü herkesin gözü önünde dövme, köylülere zorla para ve mal toplama

suçlarından dolayı Yahya Kaptan'ı hükümete teslim zorunluluğu vardır.

Dâhiliye Nazırlığı önemle bu işi izliyor.

Hükümetin güç durumunda kal-maması, Yahya Kaptan'ın teslimini gerektiriyor.

Emirlerinizi makine başında bekliyorum efendim.

Kartal Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Heyet-i Temsiliye Başkanı Binbaşı **Ahmet Necati**” •

cengizonalbd@gmail.com

Adapazarı Kaymakamı
Tahir (Barlas) Bey

Gelecek Ay: Yahya Kaptan'la İlgili Gelişmeler!

Hakimiyeti Milliye

Ağaç

Ekonomi Bakanlığı'nda çalışan bir orman uzmanı; “Eğer işletme ve bakım işleri böyle giderse; birkaç yıl sonra Türkiye’de ormandan eser kalmaz.” diyor.

Bu uzman, Orta Anadolu’da işletme işleri iyi olsa bile, ormanlara dokunulmasının karşısındadır.

Çin’de ağaç kesmek, bizde domuz öldürmek gibi sevaptır.

Ağacın uğursuzluğu düşüncesi, Anadolu’nun doğu kesimlerine kadar sokulmuştur.

Orta ve Batı Anadolu’da ise, ağaç uğursuz değilse de, yararı para kazandırmaktan ibarettir.

Üç yıl önce Çankaya bekcilerinden birisi, aşağı bahçelerdeki büyük ağaçlar için, “*Bunların gölgeden gayri nesi var...*” diyordu.

Bugün için ağacı toprak gibi harcayan Karadenizli vatandaşlarımızın, bir süre sonra, Erzurum ve o civarda yaşayan vatandaşlarımız gibi tezek yakmaları acı olacağı gibi kaçınılmaz da olacaktır.

Ankara’da bu konudaki

bilinçsizlik çok değişti.

Yalnız Meclis bahçesi açılırken birkaç ağacın devrilip, kurduğunu görenlerden, “*Bu ağaçlar ziyana olacak ise; caddenin açılmaması daha hayırlıdır.*” sözlerini duymuştum.

Koskoca Bolu Dağı ise, bir dönemde, yeşil bir cennet iken, ne yazık ki bugün için bir çöl gibi olmuştur.

Ve insafsız katliam Ekonomi Bakanlığı’nın önlemlerine ve mahkeme kararlarına karşın olanca gücüyle sürmektedir.

Ağacın yok edilme nedenleri şunlardır:

1) Halk ağaç sevmiyor.

2) Ormanlar gelişigüzel kesiliyor ve ağaçlandırma yapılmıyor.

3) Orman Fen Memurları’nın ve korucuların hem sayıları ve hem de maaşları pek azdır.

4) Odun, kömür ve inşaat yüzünden israf hesapsızdır.

Bugün görünen manzara şöyledir:

Ormanlık yerlerde yayla evleri,

Üç yıl önce
Çankaya
bekçilerinden birisi,
aşağı bahçelerdeki
büyük ağaçlar için,
“*Bunların gölgeden
gayri nesi var...*”
diyordu.

ağaç gövdeleri üst üste konularak yapılır. Her evin ağıl ve bahçe sınırı için genç ve yaşlı yüzlerce ağaç kesilir.

Bu itibarla artık ormanlar gittikçe uzaklaştığı için buralarda kerpiç yapılar, ahşaptan daha ucuza mal edilmektedir.

Yeni Orman Kanunu'nda Anadolu ormanlarını korumak ve Anadolu'daki çıplak yerleri ağaçlandırmak için neler düşünüldüğünü henüz bilemiyoruz. Fakat bu işin ulusal bir sorun olarak ortaya atılması gerekir.

Avusturyalılar ve Ruslar ağaç sevmeyenlere, ağaca saygı göstermeyi ve orman yetiştirmeyi öğretmişlerdir. Onların savaşma şekli bize örnek olabilir.

Önem olarak şunlar akla geliyor:

1) İstanbul ve Ankara gibi deniz kıyısı ve deniz yolu büyük şehirlerde, odun ve ağaç kömürünü, uygun bir süre vererek, sonunda yasaklamak.

Ankara'da odun yakarak ısınmak, kok kömürü ile ısınmaktan daha pahalıdır.

2) Yayla evlerinin ve onların bahçe çitlerinin ağaçtan yapılmasını yasaklamak.

3) İzinsiz ağaç keseni ağır şekilde cezalandırmak ve orman korucularına maaşlarının dışında, kaçakçılık işlerinde olduğu gibi, her ihbar için mükâfat vermek.

4) Köylerde ve kasabalarda koru yerleri ayırarak, her köy ve kasabayı, her yıl uygun bir yeri

ağaçlandırmaya mecbur etmek ve böylelikle onlara ağacın ne denli değerli olduğunu anlatmak.

5) Orman işlerinde çalışan ve boşalan yerlere ağaçlandırma yapmamış olan müteahhitlerin derhal işlerine son vermek ve bu ve benzeri teftişleri,

belli başlı memurlara yapturmak.

Fransızların yeni kabinesi, yemyeşil Fransa'nın ağaçlandırılması için yüz elli milyon Frank ödenek ayırmış ve bunu parlamentonun güvenini sağlayacak başlıca işler arasına almıştır.

Anadolu ağaçsız çağdaştıramaz. •

Hâkimiyeti Millîye Gazetesi

27 Kasım 1929

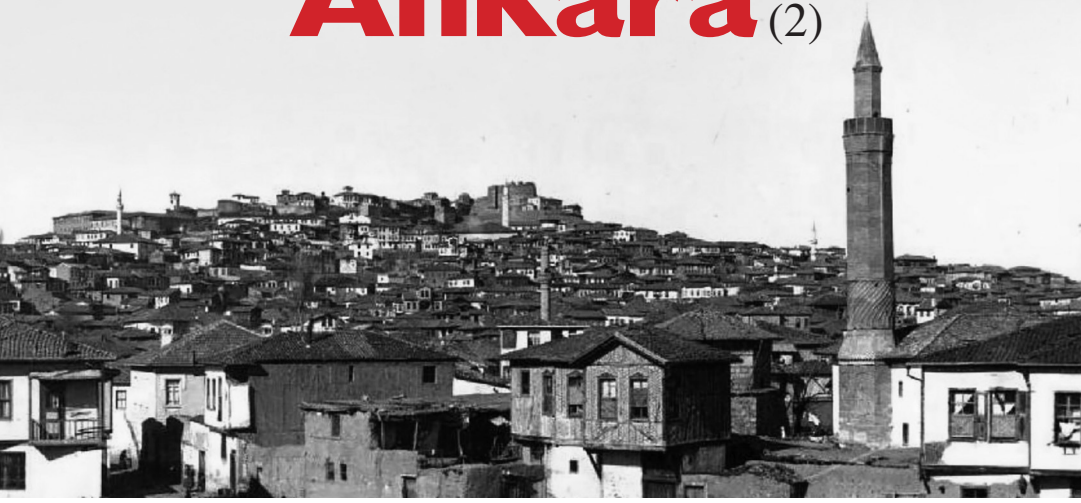
Avusturyalılar ve Ruslar ağaç sevmeyenlere, ağaca saygı göstermeyi ve orman yetiştirmeyi öğretmişlerdir. Onların savaşma şekli bize örnek olabilir.

“Ağaç, çiçek ve yeşillik medeniyet demektir.

Yeşil görmeyen gözler renk zevkinden mahrumdur.”

Mustafa Kemal Atatürk

Milli Mücadele Yıllarında **Ankara** (2)

Yazan: AHMET ÖZKAN

Önceki yazımızda Heyeti Temsiliye'nin Ankara'ya gelişini nakletmiştik. Heyeti Temsiliye'nin Ankara'ya gelişinden birkaç gün sonra Ankara Belediyesi'nin Sivas Kongresi onuruna verdiği yemek sırasında bulunan İngiliz ajanı, Mustafa Kemal'in ve Heyeti Temsiliye'nin Ankara'ya geldiğini rapor etmiştir. Rapora baktığımızda 120 kişilik yemekte, Ankara Belediye Başkanı ile Mustafa Kemal'in kısa konuşma yaptığını, yemekten sonra öğrencilerin İzmir'in işgali

konusunu canlandırdıklarını belirtmektedir.⁽¹⁾

İstanbul'un İşgali ve Ankara

Mustafa Kemal'in birçok çabasına rağmen meclisin İstanbul'da açılmasını istiyordu herkes, Mustafa Kemal'in yakın arkadaşları bile. 16 Kasım günü Atatürk, bu konuyu görüşmek için komutanları Sivas'a davet etmişti. Kazım Karabekir Paşa, meclisin İstanbul'da toplanması gerektiğini savunur. Ali Fuat Paşa ise Anadolu'da toplanılmasını

dile getirir.⁽²⁾ Bu durumu önceden görmüş olan Mustafa Kemal, İstanbul'un işgal edilışı ve meclisin basılması üzerine Yunus Nadi'ye şunları söylemiştir:

Mustafa Kemal Paşa:

“İstanbul'daki kafasızları bir tarafa bırak, şu gözle görülecek ve elle tutulacak kadar aşikâr olan hakikati kendi arkadaşlarıma dahi anlatamadım...”

“İstanbul'daki kafasızları bir tarafa bırak, şu gözle görülecek ve elle tutulacak kadar aşikâr olan hakikati kendi arkadaşlarıma dahi anlatamadım. Meclis illa İstanbul'da mı toplanırmış, bundan mahzur mu çıkamazmış, İngilizler nihayet bir parlamentoya taarruz nu etmezlermiş?...”⁽³⁾

İstanbul'un işgali ve meclisin basılması üzerine Mustafa Kemal, işgali protesto eder:

“Milli bağımsızlığımızı temsil eden Meclis-i Mebusan da dahil olmak üzere, İstanbul'da bütün resmi daireler, İtilaf Devletleri'nin

askeri kuvvetleri tarafından resmen ve zorla işgal edilmiş ve mili dava uğrunda çalışkan birçok vatansever kimsenin de tutuklanmasına teşebbüs edilmiştir.”

Ayrıca bu protestodan sonra ise Mustafa Kemal, o günün gecesi valilere ve komutanlara da genelge göndermiştir. (Bkz, Nutuk, s. 355, 356, 357.)

Bu sıralarda Harbiye Nazırı Cemal Paşa ise Kuvayi Milliye zamanı kumanda makamında bulunan komutanları alıp yerlerine İstanbul'dan yeni komutanları atayacaktı. Ali Fuat Paşa'nın yerine Ahmet Fevzi Paşa'yı, Fahrettin Bey'in yerine ise Nurettin Paşa'yı atayacaktı.⁽⁴⁾ Mustafa Kemal ve Heyeti Temsiliye ise Cemal Paşa'ya, atanmış yeni komutanların Anadolu'ya gönderilmesini söylüyorlardı. Bu durumdan sonra Cemal Paşa, Ankara'ya iki mektup göndermiş ve *“Dediklerim yapılmazsa görevden çekilirim ve millet meclisinin açılması gerçekleşmeyecek bir hayal olur.”*⁽⁵⁾ demişti.

Heyeti Temsiliye'nin Ankara'ya gelmesiyle birlikte milli mücadele

çabaları artmış ve bu artış ile birlikte Ankara'nın adı daha da çok duyulmaya başlanmıştı. İstanbul'un işgalinden üç gün sonra Mustafa Kemal Paşa, Ankara'da bir meclisin açılacağını açıklamıştır. Bu sıralarda ise meclis için uygun bir bina lazımdı. Ankara'da, İstasyon Caddesi'nde bulunan, İttihat ve Terakki için yapılan kulüp binası, meclis için seçilmişti. Binanın seçilmesiyle iş bitmiyordu, binanın birçok eksikliği vardı. Bir ay içerisinde Müdafai Hukuk Cemiyeti TBMM binası için toplam 5.068 lira harcamıştır.⁽⁶⁾ Meclis binasının damında kiremitleri eksikti, tam değildi. Ulucanlar

Harbiye Naziri Cemal Paşa

tarafında yapılan mektebin kiremitlerini getirip yerleştirmişlerdi fakat bina kiremit bakımından yine eksikti. Bu eksikliğe ise Ankara'nın cömert halkı yetişmiştir. Ankara halkı evlerindeki kiremitleri sökerek meclise getirmişlerdir. Fakat her şey bunları tamamlamakla bitmiyordu,

meclisin içerisinde ne sıra vardı ne de kürsü. Bunları da okullardan almışlardı.⁽⁷⁾

23 Nisan 1920 Meclisin Açılması

Meclisin, 23 Nisan günü açılmasına karar verildikten sonra 21 Nisan günü Mustafa Kemal, Heyeti Temsiliye adına valiliklere, sancaklara, Müdafaa-i Hukuk Merkez Heyetlerine ve belediye başkanlarına bir metin yayımlar:

“Tanrının lütfuyla Nisanın 23. Cuma günü, Cuma namazından sonra, Ankara’da Büyük Millet Meclisi açılacaktır. Vatanın bağımsızlığı, yüce hilafet ve saltanat makamının kurtarılması gibi en önemli ve hayati görevleri yapacak olan Büyük Millet Meclisinin açılış gününü cumaya rastlatmakta, o günün kutsallığından yararlanılacak ve bütün sayın milletvekilleriyle Hacı Bayram Veli Cami-i Şerifinde cuma namazı kılınarak Kur’an’ın ve namazın nurlarından feyz alınacaktır. Namazdan sonra, Sakal-ı Şerif ve Sancak-ı Şerif alınarak Meclisin toplanacağı yere gidilecektir. Meclise girilmeden önce bir dua okunarak kurbanlar kesilecektir. Bu merasimde Cami-i Şeriften başlayarak Meclis binasına kadar Kolordu Komutanlığınca askeri birliklerle özel tören düzeni alınacaktır. Açılış gününün kutsallığını belirtmek için bu günden başlayarak vilayet merkezlerine, Vali Beyefendi Hazretlerinin düzenleyeceği şekilde, hatim indirilmeye ve Buhari-i Şerif

okunmaya başlanacak ve Hatm-i Şerifin son kısımları uğur getirsin diye, Cuma günü namazdan sonra Meclisin toplanacağı yerin önünde tamamlanacaktır.

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal” (Bildirinin tamamı alınmamıştır Bkz; Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, Bilgi Yayınevi, s. 365, 366.)

Ayrıca 22 Nisan 1920 tarihinde de şu bildiri yayınlanmıştır:

“Tanrı'nın lütfuyla Nisanın 23. Cuma günü Büyük Millet Meclisi açılarak çalışmaya başlayacağından o günden itibaren askeri ve sivil bütün makamlara bütün milletin tek merkezinin Büyük Millet Meclisi olacağı bilgilerinize sunarız.

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal” (Bkz; Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, s. 367.)

Yeni Türkiye Devleti'ni 30 Nisan 1920 tarihinde yazdığı yazıyla Mustafa Kemal, Avrupa devletlerine duyurmuştur. Aynen şunları yazmıştır:

“İstanbul şehrinin haksız ve sebepsiz yere müttelik kuvvetlerince işgali üzerine, Osmanlı milletinin, halifesinin ve hükümetinin tutsak olduklarını düşünerek, bir Büyük Millet Meclisi toplama yoluna gittiğini ve geniş ölçüde seçimler yaptığını ekselanslarının yüksek

bilgilerine sunmakla onurlanırım. Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920 günlü açılış oturumunda, halife-padişah ile ebedi (Türk) şehri yabancı yönetimi ve işgali altında kaldıkları sürece yurdun alınıyazısını eline aldığı resmen açıkladı. Büyük Millet Meclisi, mütareke hükümlerine aykırı bu keyfi harekete karşı üyelerin şiddetli protestosunu ekselanslarına duyurmakla beni görevlendirerek onurlandırdı. (...)

Mustafa Kemal Paşa: ...işgal altındaki İstanbul'da çıkan buyruklar ve fetvalar; hiçbir hukuki ve dini değer taşımaz ve ulus, İstanbul'daki sözde hükümetin yaptığı anlaşmaları yok saymaktadır.

Bunları ekselanslarına sunarken 23 Nisan 1920 günlü toplantısında ortaya atılan ve benimsenen aşağıdaki ulusal arzuları da size bildirmekle onur kazanırım: Osmanlı ulusu, halifelığın ve sultanlığın merkezi olan İstanbul'u ve İstanbul Hükümetini mütteliklerin elinde tutsak saymaktadır. Dolayısıyla işgal altındaki İstanbul'da çıkan buyruklar ve fetvalar, hiçbir hukuki ve dini değer taşımaz ve ulus, İstanbul'daki sözde hükümetin yaptığı anlaşmaları yok saymaktadır. Osmanlı ulusu, soğukkanlı ve ölçülü tutumunu korumakla birlikte, özgür ve bağımsız bir devlet

olarak yüzlerce yıllık köklü ulusal haklarını savunmaya kararlıdır ve adil ve onurlu bir barış yapmak arzusundadır. Osmanlı Hristiyanları ve ülkeye yerleşmiş yabancı unsurlar, ulusun koruyuculuğu altındadır, bununla birlikte yurdun genel güvenliğine karşı herhangi bir davranışta bulunmamaları gerekir. Osmanlı ulusunun haklı isteklerinin olumlu karşılanacağı umuduyla ekselanslarına derin saygılarımı sunarım.”⁽⁸⁾

Şunu da belirtmeden geçmek istemiyorum. İngiliz belgelerinde birçok belge bulunuyor. Bu belgelerden bir tanesi dikkatimi çok

çekmiştir. 23 Nisan 1920 tarihinde meclisin açıldığını, kurulan geçici hükümetin cumhuriyetçi biçimde olduğunu belirtmektedirler. (Bkz; Bilal Şimşir, İngiliz Belgelerinde Atatürk, C. 2, s. 102.) (*Sürecek*)

Kaynakça:

- 1- Bilal Şimşir, İngiliz Belgelerinde Atatürk, Cilt I, TTK, s. 332, 333.
- 2- Bilal Şimşir, Malta Sürgünleri, Bilgi Yayınevi, 197 s. 146, 147.
- 3- Yunus Nadi, Ankara'nın İlk Günleri, Sel Yayınları, s. 86.
- 4- Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, Bilgi Yayınevi, s. 312; Mazhar Müfit Kansu, Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber, C. 2, s. 511.
- 5- Nutuk, age., s. 312, 313.
- 6- Bilal Şimşir, Ankara... Ankara... Bir Başkent'in Doğuşu, Bilgi Yayınevi, s. 187.
- 7- Enver Behnan Şapolyo, Atatürk ve Seymen Alayı, s. 47.
- 8- Bilal Şimşir, Ankara... Ankara... Bir Başkent'in Doğuşu, Bilgi Yayınevi, s. 203, 204.

Atatürk ve Milli Birlik

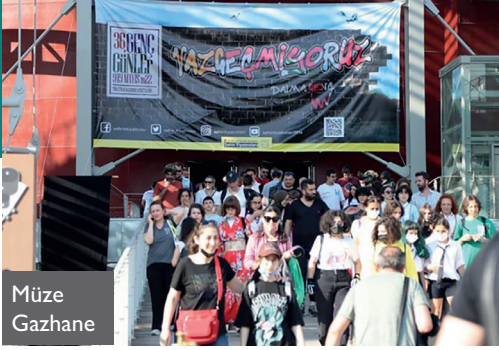
Yaşam ve tarih aile içerisine atılan nifakın aileyi, ulus içine atılan nifakın ise ulusu yok ettiğini çok kez göstermiştir. Atatürk; milli birlik ve bütünlüğü milletin varoluş nedenlerinden biri olarak görüp üzerinde önemle durmuştur. O, 23 Mart 1923'te Afyon'da halkla yaptığı konuşmada bu konuyu şöyle dile getirmiştir:

“Yurttaşlarım, gördüğünüz bütün o felaketlerden sonra, sizleri o felakete sürükleyen sebepleri anlamışsınızdır ve o felaketlerden nasıl kurtulduğunuz, elbette takdir etmişsinizdir. Sizler ve bütün millet o felaketlere kendine güvenmediği, geleceğini şunun bunun eline verdiği, şunun bunun esiri olduğu için uğramıştır. O, felaketlerden ancak milli benliğinize hakim olduğunuz için kurtuldunuz; amaca doğru bütün bir millet halinde yürüdünüz; üzerinize çöken felaketlere tahammül gösterdiniz, sebat gösterdiniz ve ancak bu sayede başarılı oldunuz. Bundan sonra da egemenliğinizi canınız gibi koruyarak ulusal egemenliğinize, namusunuza, kutsal değerleriniz gibi dört elle sarılarak hiç durmadan bütünlük içinde geleceğe doğru yürüyecek, bugünden daha saadetli, daha şerefli ve mutlu günlere kavuşacaksınız.

Yurttaşlarım, Allah birlik ve beraberlik içinde çalışan, şerefini, namusunu koruyan ulusları mutlu eder. Biz de bundan önce olduğu gibi bundan sonra da bu anlayışla çalışırsak, Allah'tan böyle bir mutluluğu istemeyi hak ederiz.”

Muzaffer İlgin Erendil Olaylar ve Anekdotlarla Atatürk, Genelkurmay Yayınları, Ankara, 1988.

36. Genç Günler Festivali

Müze
Gazhane

Yazan: TEKİN ÖZERTEM

Dr. Cemil Topuzlu tarafından kurulan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları'nın 36. Genç Günler etkinliği, bu yıl, 9 Mayıs-19 Mayıs 2022 tarihleri arasında “Vazgeçmiyoruz” denilerek gerçekleştirildi. 1985 yılı Gençlik Yılı kutlamaları kapsamında, Gençay Gürün'ün yönetimindeki İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları'nda gençleri tiyatro ve

Dr. Erdal Küçükyalçın:
Japon Kültüründe
Fantastik Yaratıklar

sanat ile buluş-
turmayı amaç-
layan etkinlik
36 yıldır
vazge-
çilmek-
sizin sürüyor.

9 Mayıs 2022 Pazartesi günü 19.00'da, 1892 yılında Kadıköy'de yapılan; İstanbul Büyükşehir Belediyesi yönetimi tarafından müzeye dönüştürülen

Hasanpaşa Gazhanesi'nde Prof. Dr. Sevda Şener Sahnesi'nde düzenlenen törenle başladı.

Yaratıcı Atölye Çalışması

Etkinliklerin ücretsiz olduğu Genç Günler kapsamında bu yıl üniversitelerin konservatuvar ve oyunculuk bölümlerinden 23 oyun, tiyatro kulüplerinden 12 oyun olmak üzere, toplam 36 tiyatro grubunun oyunlarının yanı sıra atölye çalışmaları ve sergiler ve önemli etkinlikler yer aldı. •

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Bir Başkadır Benim Mesleğim adlı kitabından)

Türk Lirasının İlk Büyük Ameliyatından Sonra

Şimdi uluslararası memurluk yapmakta olan, o günlerdeki kurtarıcı memurumuz Kemal Deriş'in altı-yedi yıl önce hepimize bir gece ansızın, kaşla göz arasında bir çırpıda yapıverdiği bir sürprizin aynını, otuziki yıl önce, yine bir gece ansızın ve yine kaşla göz arasında bir çırpıda, Süleyman Demirel yapıvermişti.

Suluk soluğa acil servise yetiştirilen bir hastaymış gibi, o da bir gece ansızın, kaşla göz arasında bir çırpıda ameliyat masasına yatırılmıştı Türk lirasını.

Sonra o da kaptığı gibi neşteri, "Ağzına mı gelir, burnuna mı?.. Kaşına mı gelir, saçına mı?" demeden tutup, eline geldiği yerinden Türk lirasını kesip biçip budayıvermişti.

Sabah gözlerimizi açtığımızda

da, bu ameliyat haberini asil ve ne-cip Türk milletine, hepimizin alıştığı kendi üslubuyla, fakat ne olduğunu hiçbirimizin kolay kolay kavrayamadığımız şu sözcüklerle müjdelemişti:

"Dolar karşısında şişenin darboğazına gelen paramıza, acilen ihtiyaç duyduğu operasyon icra edilmiş ve Türk lirası dolar karşısında yüzde 66 devalüe edilmiştir."

Bu Demirelce'nin Türkçe'si şöyleydi:

"Bir dolar, 9 liradan 15 liraya çıkarılmıştır."

İlk günlerin şokunu atlattıktan sonra anlayabildik ki, doların 9 liradan 15 liraya çıkarılmasıyla, cebimizdeki paramızın yarısından fazlası, "yandı, bitti, kül olduuuu" kazasına uğramıştı.

“Operasyon” ise, bu işin ya da işlemin bir çeşit kod adımıymış, meğer.

“Her keder, mutlulukla sona erer” güzelliğine inanan bir kişi olarak, paramızın başına gelen bu kederli ameliyatın bile bir yerlerinde kesinlikle belli bir güllum-seme, belki bir güzellik kırıntısı bulabilirim umudumla, Başbakan Süleyman Demirel’le bir röportaj yapmak istedim.

Özel Kalem Müdürü Muammer Ekonom, makam odasında beni karşısında görünce çok şaşırıldı. “Sayın Başbakanla yedi dakikalık bir görüşme yapmak istiyorum” dediğimi duyunca daha da çok şaşırıldı. İçeri girdi, isteğimi Süleyman Demirel’e bildirip çıktıktan sonra ise, bu kez de Sayın Başbakanın çok şaşırıldığını söyledi.

“Neden beş dakika değil, on dakika değil

de yedi dakika görüşmek istiyormuş acaba?” dedikten sonra, Muammer Ekonom’a bir göz işaretiyle yeşil ışık yakıvermiş:

“Hadi söyle de gelsin.” demiş.

Başbakanlık makamına girdiğimde Başbakan Demirel, makam koltuğunun önündeki büyük sehpayı

çevreleyen dört ya da beş bakanıyla oturuyordu.

“Arkadaşlarınızla çalıştığınızı bilmiyordum, Sayın Başbakanım.” dedim. “Çok çok özür dilerim.”

Başbakan Demirel, yanındaki koltuğa oturmamı işaret ederken, önce merakını gidermek istedi:

“Allahaşkına, ilk iş olarak şu yedi dakika meselesini bir açıklığa kavuşturalım” dedi. “Beş dakikalık görüşmeyi anlarız, on dakikalık görüşmeyi anlarız, yarım saatlik hatta bir saatlik görüşmeyi de anlarız da, bu yedi dakikalık görüşmenin altında ne var? Onu bir öğrenelim önce...”

**Başbakan Demirel
“Neden mesela altı soru değil, sekiz soru değil de, yedi soru?” dedi.**

çaresiz, kendi sözümle yanıtlamak zorunda kaldım:

“Size sormak istediğim tam yedi sorum var, Sayın Başbakanım” dedim. “Bu sorularına da bir ya iki sözcükle yanıt vereceğinize göre, en çok yedi dakikanızı alacağım. Daha fazla zamanınızı almak istemiyorum,

Süleyman Demirel, ilerideki yıllarda söylediği ve duyduğum andan bu yana da kulağımdan bir türlü gitmeyen “Meseleleri mesele yapmazsanız, mesele kalmaz.” sözünü o günlerde henüz söylememişti. Sorusunu,

Başbakan Süleyman Demirel, Devlet Bakanı Hasan Dinçer, Maliye Bakanı Mesut Erez, Ulaştırma Bakanı Menteşoğlu ve Köy İşleri Bakanı Sabit Avcı'yla Başbakanlık makamında bir röportaj sırasında

o nedenle yedi dakika görüşmek istedim sizle..."

Başbakan Demirel bu kez, sorularımın sayısının neden yedi olduğunu merak etti.

"Neden mesela altı soru değil de, sekiz soru değil de, yedi soru?" dedi.

Ben de işte o ânı bekliyordum. Elimi cebime soktum ve cebimdeki tüm banknotları çıkardım, gösterdim.

"Şu an tedavülde bulunan tam yedi adet banknotumuz var, Sayın Başbakanım" dedim. *"İşte hepsi de burada... Beş liralık, on liralık, yirmi liralık, elli, yüz, beşyüz ve bin liralık banknotlar... Her biriyle ilgili olarak bir soru soracağım, bir-iki sözcüklük de yanıt alacağım, o kadar..."*

Başbakan Demirel önce, elimdeki renk renk, boy boy banknotlara baktı, sonra da birlikte olduğu dört bakana baktı:

"Sonumuz hayırlı olsun arkadaş-

lar." dedi gülererek. *"Bakalım ne var bu işin ucunda?..."*

Aslında bu işin ucunda da, ortasında da, öteki ucunda da öyle korkulacak bir şey yoktu; iki ucunda da, bir ortasında da, masum bir *"Bu banknotun arkasında ne var?"* sorusu vardı.

Elimdeki banknotlardan en küçüğünü, Demirel'in önündeki sehpaye koydum ve damdan düşercesine sordum:

"Bir ay önce ağır bir operasyondan geçirdiğiniz bu parayı tanıdınız mı, Sayın Başbakanım?" dedim.

Demirel, benden beklediği sorunun böylesine kolay olduğunu görünce rahat bir nefes aldı:

"Tanımaz olur muyum, canım!" dedi. *"Gösterdiğin para, beş liralık bir banknottur. İstersen milliyetini de söyleyeyim: Beş Türk lirasıdır bu."*

Banknotu ters çevirmesin diye elimi paranın üstüne bastırdım ve

asıl sorumu sordum:

“Bu beş liralık banknotun arkasında ne resmi var, Sayın Başbakanım?” dedim.

Başbakan Demirel, tam karşımızda oturan Maliye Bakanı Mesut Erez'e aktardı sorumu:

“Siz biliyor musunuz, Mesut Bey?” dedi.

Mesut Erez, mutfaktaki kavanozdan reçel çalarken annesi tarafından suçüstü yakalanan bir çocuk gibi kızardı:

“Neyi, beyefendi?” dedi.

Başbakan Demirel, benim kendisine sorduğum soruyu, kendi Maliye Bakanına sordu:

“Beş liralık banknotun arkasında ne resmi vardır?” dedi.

Maliye Bakanı Erez, “cehaletini” gülümsemeye örtmeye çalıştı:

“Özür dilerim, beyefendi;” dedi. *“maalesef bilemeyeceğim.”*

Sehpada işi biten beş lirayı kaldırdım, onun yerine sıradaki on liralık banknotu koydum.

Büyük para operasyonunun baş operatörü Süleyman Demirel, on liralık banknotun arkasında ne resmi olduğunu da bilemedi. Ve cankurtaran simidi niyetine, yine Maliye Bakanına sarıldı:

“Bunu bilebilirsiniz herhalde, Mesut Bey.” dedi. *“Siz söyleyin.”*

Mesut Bey'in, Alp Dağları'nın hangi kıtada olduğunu bilmeyen üniversite mezunu bir televizyon yarışmacısı gibi ezilip büzüldüğünü

gören Enerji Bakanı Sabit Osman Avcı, hemen söze karışarak arkadaşının imdadına yetişti:

“Ankara'daki Gençlik Parkı'nın resmi var, beyefendi.” dedi.

On liralık banknotun arkası-

Maliye Eski Bakanı Ali Mesut Erez

nı Başbakan Demirel'le birlikte çevirdik ve... Ankara'daki Gençlik Parkı'nın yerine, İstanbul'daki Kız Kulesi'yle karşılaştık.

Sıra yirmi liralık banknota geldiğinde Başbakan Demirel, yine Maliye Bakanına baktı:

“Soru bana sorulmadan ben size sorayım, Mesut Bey.” dedi. *“Bu yirmi liralığın arkasında ne resmi var?”*

Maliye Bakanı Mesut Erez yine *“Özür dilerim, beyefendi”* diye başlarken, Demirel bu kez Ulaştırma Bakanı Nahit Mentеше'ye döndü:

“Siz biliyor musunuz, Nahit Bey?” dedi.

Nahit Bey soruyu, içtenlikli bir

gülümsemeyele geçiştirdi:

“Maalesef beyefendi... Çok özür dilerim...”

Sıra, Enerji Bakanına geldi. Başbakan, yirmi liralık banknotun arkasında ne resmi olduğunu ona da sordu.

Sabit Osman Avcı bu soruyu, *“İki kere iki dört eder”* yanıtı vermesine bir kesinlikle ve özgüvenle yanıtladı:

“Ankara’daki Gençlik Parkı vardır, beyefendi” dedi yine.

Yanıtın böylesine kesin verildiğini gören Başbakan, büyük bir merakla yirmi liralığın arkasını çevirdi ve... Bu kez Anıtkabir görüntüsüyle karşılaştı.

Sabit Osman Avcı kendi kendine *“Hay Allah”* diye söylenirken, ben elimdeki banknotlardan dördüncüsünü ayırdım, Başbakan Demirel’in önüne serdim.

Demirel yine atik davrandı ve soruyu ağzından aldı, yine kendi Maliye Bakanına sordu:

“Mesut Bey, elli liralık banknotun arkasında ne resmi olduğunu bilecek misiniz acaba?” dedi.

Önceki üç sorunun yanıtını bilemediği için üç kez kızarıp bozaran Maliye Bakanı, bu soru üzerine dördüncü kez kızardı, bozardı;

“Maalesef, beyefendi” dedi. *“Onu da bilemeyeceğim...”*

Demirel bu kez, Devlet Bakanı Hasan Dinçer’e döndü:

“Hasan Bey, bari siz kurtarın bizi” dedi.

Hasan Bey değil onları, kendini bile kurtaramadı:

“Maalesef, beyefendi” dedi o da. *“Ben de bilemeyeceğim...”*

“Nahit Bey, siz?”

“Maalesef, beyefendi... Özür dilerim...”

“Sabit Osman Bey, siz?”

“Ankara’daki Gençlik Parkı vardır, beyefendi...”

Demirel yine heyecanla çevirdi önündeki banknotu ve... Sonra da uzun uzun Sabit Osman Avcı’nın yüzüne baktı.

Sıra şimdi yüz liralık banknota gelmişti. Demirel’in de, makamındaki tüm Bakanların da gözleri, sehpaye yatırmakta olduğum bu yüz liralığın üstündeydi. Tümünün umudu, ucundan da olsa, banknotun arkasındaki resmi görebilmektir.

Arka yüzünün bir milimetresini göstermeden yüz liralığı masanın üstüne serdim ve zaten ne olacağını bildiği sorumu, Demirel’e sordum:

“Sayın Başbakanım” dedim.

“Hiç olmazsa bu yüz liralığın arkasındaki resmi anımsayınız...”

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanını Sabit Osman Avcı, bakanlığının adına yaraşır bir enerjik hareketle koltuğunda doğruldu ve Demirel’le aramızda girdi:

“Ankara’daki Gençlik Parkı var, beyefendi” dedi. *“Yüz liralığın arkasında Ankara’daki Gençlik Parkı var...”*

Bakan Avcı’nın bunları böylesine bir heyecanla ve böylesine inanarak söylediğini görünce Demirel, yoğundu üfleterek yemek istercesine bir önlemlerle kulağıma eğildi ve

ancak benim duyabileceğim bir sesle fısıldadı:

“Galiba bu kez tutturdu.” dedi.

“Sanırım bu kez doğru söylüyor, değil mi?”

Haklının hakkını vermek gerekti:

“Evet beyefendi, bu kez doğru.”

dedim. *“Sayın Bakan bu kez tutturdu Ankara’ daki Gençlik Parkı’ nı...”*

“Türk lirası ağır bir hastalığa yakalandı” deyip, onu Bakanlar Kurulu masasına yatıran ve ciddi bir “operasyon”dan geçiren baş operatörün de, başasistanın da, ameliyat ekibinin öteki üyelerinin de, ameliyat ettikleri hastayı tanımadıklarını böylece kanıtlamış olduk.

Bu ameliyat Türk lirasını tutulduğu hastalıktan kurtardı mı, kırtaradı mı, o günlerde ve o yıllarda onu tam olarak anlayamadık.

Fakat yıllar birbirini kovaladıkça, dolar başını alıp yüksek yüksek tepelere çıktıkça, Türk lirasının hastalığının öyle ameliyatla filan iyi edilemeyeceğini hep birlikte gördük.

Yakalandığı amansız hastalık, Türk lirasının tüm bedenini sarmıştı. Bu hastalığın belirtisi rakamlar, o günlerin on beş liralık basamağından, önce yirmi liralık basamağına, sonra yirmiden kırk liralık basamağına derken... Yaşamın ilerleyen yıllarında, taksimetre rakamları örneği, birbirleriyle yarış ederlercesine bir telaşla yükselmeye başladılar. Doların değeri yükseldikçe, bizim liranın da dolar karşısındaki “değer rakamları” yükseliyordu.

Gün geldi, ameliyatların da,

ilaçların da artık çare olmaktan çıktığı anlaşılınca, bizim kara gün dostumuz lira da doktorun *“Ne yerse yesin”* dediği hastalardan biri oldu ve... Kendi başına, kendi haline, kendi keyfine başıboş bırakıldı.

O da, *“Yükselmek için gün, bu gündür”* deyip, on on, yüz yüz diyeerek başladığı tırmanışını, daha sonra bin bin, daha daha sonra on bin, on bin, daha daha daha sonra da yüz bin, yüz bin rakamlarıyla sürdürerek sonunda “milyonlar çitası”nı aştı, gitti.

Otuziki yıl önce *“Ameliyat edenler, hastalarını tanımıyorlar”* diyerek, başına gelenleri, azı şaka, çoğu ciddi yollu eleştirilerimize söz konusu ettiğimiz Türk lirası, gün geldi, kendisine sahip olanlar tarafından bile tanınmaz durumlara düştü.

“Hadi canım sen de...” mi diyorsunuz?... *“Bu kadar da haksızlık etme Türk lirasına”* mı diyorsunuz?..

Geliniz bir iddiaya tutuşalım öyleyse...

Türk lirasından “on lira, yirmi lira, elli lira, yüz lira” sözcükleriyle söz ettiğimiz günlerde Başbakan ve Bakanlara sordüğümüz soruyu, şimdi de size soralım:

“Söyleyin bakalım... Ne resmi var bugününün 10 YTL’ lik banknotunun arkasında?.. Ya da yirmilik banknotun arkasında?..”

Var mısınız iddiaya girmeye, iki yeni Türk lirası elli yeni Türk kuruşuna? •

Gelibolu Katili: Keskin Nişancı

Billy Sing

1

Yazan: Prof. Dr. CENGİZ KUDAY

Haziran 1915'te Kuzey yarıküresinde yaz ilerlediği sırada, Avusturya Beşinci Hafif Süvari Alayı, kısa süre sonra Chatham's Post olarak bilinecek yerin etrafında kendisine tahsis edilen sorumluluk alanına girdi. Bu alay, Queensland eyaletinden gelen ve subayları, askerleri yoğunlukla kırsal bölgelerden olan bir birlikti. Er William Edward Sing, alay mensubu arkadaşlarının çoğu gibi Avustralya'nın

kırsal bölgelerinde atlarla büyümüş ve çalışmıştı. Onların büyükbaş hayvan ticaretinde edindikleri beceriler; iyi ata binme yeteneği, dikkatli mesafe tahmini, kayıp hayvanları ve zararlı hayvanları izleme ve hem tüfekle hem yüzüstü tüfekle dakik ateş etmeyi de kapsıyordu.

Sing'in tüfek kullanmadaki becerisi, daha Birinci Dünya Savaşı başlamadan önce Queensland'deki yaşadığı bölgede iyi biliniyordu.

Billy Sing

Sing, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından iki ay sonra 24 Ekim 1914'te, Proserpine'da askere yazılma belgesini imzaladı ve ilk Avustralya İmparatorluk Kuvvetleri'nin (AIF) bir üyesi oldu.

Billy Sing gemi ile Brisbare'a yolculuk yaptı. Alayın birinci taburuna verildiği kısa bir eğitim döneminden sonra gemi Mısır'a yola çıktı. 1914 Noel'ine beş gün vardı. Beşinci Hafif Süvari Alayı askerleri 1915'te biraz dinlendiler. Mahmuzlu topuklarını Mısır çölünde serinletirlerken, birkaç yüz kilometre ötede Gelibolu'da piyade meslektaşları Avustralya tarihini

yaratıyorlardı. Yarımada'da kayıp sayıları artmaya başlayınca, Sing ve arkadaşları 16 Mayıs'ta Çanakkale Boğazı'na doğru yola çıktılar. İlk ay hafif süvari askerleri, biraz deneyim kazanmaları için piyade taburlarına dağıtıldılar. Ancak Haziran ortasında yaya silah arkadaşlarına veda ederek, Bolton's Ridge'in denize bakan yamacındaki hareketliliğe katıldılar.

Yeni mevziye, İngiltere doğumlu genç bir hafif süvari subayının şerefine Chatham's Post (Chatham İleri Karakolu) adı verilmişti. Sing'in ölümcül mesleğine azimle başladığı yer burasıydı. Nişancının günlük çalışma tarzı, şafak öncesi

Ion Idriess

karanlıkta pozisyonunu almasıyla başlıyordu. Gerek bu, gerekse akşam karanlığı iyice çökmeden bölgeden nadiren ayrılması gündüz saatlerinde durumun belli olmasını önliyordu.

Kuzey Queensland'den gelen bir diğer acemi asker olan Ion Jack Idriess de,

Gelibolu süperlerinde Sing'in gözetlemecisi olmuştu. Billy ve gözetlemecisi bir defa mevziye yerleşince gerçek bir disiplinle, sessiz ve hareketsiz bir biçimde sabırla beklemeye başlıyorlardı. Bu iş huzursuz ve yerinde duramayanlara göre değildi. Bu iş sonsuz bir azim, tetikte bir sükûnet ve profesyonel mükemmeliyetin devamlı muhafazasını gerektiriyordu.

Nişancılar belli bir hedefe ikinci atış fırsatına nadiren sahip olurlar. Gelibolu'daki Avustralyalı nişancıların elindeki teçhizat standart olan Short Magazine Lee Enfield 7,7 mm tüfeklerdi. Ancak bazı eski tüfek kulübü üyelerinin kendi satın aldıkları özel tüfekleriyle Avustralya'dan ayırdıkları konusunda bazı deliller vardır. Buna benzer olarak bu atış sporcularının bazılarının kullandıkları tüfeklerde başlıca Lattey optik görüntüleme olmak üzere çeşitli hedef ve dikiz görüntülemeleri vardı. Aslında temel nitelikler şimdi olduğu gibi o zaman da ortalamanın üzerinde bir görüş ve soğukkanlı bir azimlilikti.

Billy Sing sistematik bir insan olarak bütün karakteristikleri taşıyor, örnek oluyor ve kapsıyordu. Onun tavizsiz tutumu ve iş yaklaşımı Britanyalı General W. R. Birdwood ve diğer üst subayları etkilemişti. Beşinci Hafif Süvari alayından Binbaşı S. Midgely bir seferinde Billy'e soğukkanlılıkla insan öldürme konusunda gerçekten ne hissettiğini, içtenlikle sormuştu. Sing 'ayak takımı' nı vurmanın uykusunu kaçırmadığı cevabını verdi. Avustralyalı komutanların savaş yorgunu askerlerinin moralini takviye için böyle çelik gibi yorumlar ve Billy Sing gibi göze çarpan kişiliklere ihtiyacı vardı.

Muhtemelen bu resmi onaylama nedeniyle Billy'nin giderek kabaran meşum hesabı, bir kriket maçı skoru gibi müttefik siper hatları boyunca ağızdan ağıza geçiyordu. Her gün, Sing'in ısrar, azim ve şaşmaz isabeti, 1915 seferi sırasında Türkiye boyunca evlere ve ailelere çaresiz bir

Binbaşı S. Midgely Billy'e soğukkanlılıkla insan öldürme konusunda ne hissettiğini, içtenlikle sormuştu. Sing 'ayak takımı' nı vurmanın uykusunu kaçırmadığı cevabını verdi.

ağlama getiriyordu. Anzak nişancılarına kolay hedef fırsatları sunanlar, dikkatsiz askerler ve acemi Türk takviyeleri idi. Bu yeni gelenlerin merakları, onları Avustralya siperlerine mazgalların üzerinden kısa ölümcül bakış atmaya zorluyordu. Cepheden bakıldığında vücutlarının bir an için görünen kısmı çok azdı. Ancak zikzaklı siperlerin yan cephelerinden görünüş, bekleyen müttefik nişancılar için bir şans taniyordu.

Gelibolu'daki nişancıların dünyası Idriess tarafından, üzerinde çok sayıda fare deliği olan bir duvarı kedinin gözetlemesine benzetilerek anlatılmaktadır. Deliklerin arkasında tetikteki fare çalışıyor ve kediler devamlı gözetleyerek bir hata bekliyordu. Sefer sürdürüldükçe Sing'in

Billy Sing'in konuşlandığı Chatham Garnizonu Tepesi

Korkunç Abdül'ün konuşlandığı aktarılan Ölü Adam Sirtı

ısrarı ve isabetliliği sayıyı yükseltiyordu. Türklerden bir tepki gelmesi kaçınılmaz hale gelmiş ve katı askeri metodoloji uygulamaya alınmıştı.

Bu Türk tepkisi sonucu Chatham's'ta Ağustos sonlarında sakin bir sabah, çok yakın bir isabet, Sing'in ortam güveninin sarsılmasına neden oldu. Billy Sing ve gözetleyicisi süvari eri Thomas Sheehan, sakin bir şekilde düşman siperlerinde birinin belirmesini

Thomas Sheehan

bekliyorlardı. Gözle ve teleskopla tarayarak cephede bir işaret arıyorlardı. Bir Türk nişancısı aynı niyetle gözlem yaptığı sırada, Avustralya nişancı ekibinin ani bir hareketini yakalayarak onlara ateş etmişti. Bu atış Sheehan'ın teleskobundan geçmiş, ağzından girip sol yanağından çıkmış, yönü değişen mermi Sing'in de sağ omzuna isabet etmişti. Ünlü nişancı Sing, hem kendisini hem de gözetleyicisini yaralayan bu atışın sahibi Türk'ün becerikliliğinden etkilenmişti.

Thomas Sheehan yaralanmasından sonra Avustralya'ya geri gönderildi. Billy Sing'in fiziki ve psikolojik olarak yükseltilmiş mevziine dönüp tırmanabilmesi ve yeni saygı duyulan Türk nişancılarla yüzleşmesi için bir hafta gerekmişti. Türklerin sol kanatlarını bu yılmayan Avustralyalı

nişancıdan temizlemek için bir sonraki girişimler muazzamdı. Bu gayretlerle ilgili raporlar gerek Türk esirlerin sorgulanması gerekse ölenlerin cesetlerinden çıkan anılarda yapılan tercümelemlerle aydınlandı. Türkler kendi şampiyonlarını cephenin merkezine yakın yere gönderdiler.

Sultan tarafından nişancılığı nedeniyle madalya verilmiş olan ve Avustralyalıların "Abdul the Terrible" (Korkunç Abdül) dediği nişancımızın, Billy Sing'e açıkça meydan okuyan bir kararlılığı vardı. Mermi giriş ve çıkış yaralarını göz önüne alarak mermi yörüngesinin açısını belirleyebiliyordu; son kurbanın vurulduğu andaki pozisyon ve duruşunu, yakınında bulunmuş olanlardan dinleyerek nişancının yerini saptamaya çalışıyordu. Türk nişancı, yaptığı her hesaplama ile Harris Ridge'deki Avustralya siperlerinde sona eren bir çizgiyi gözleriyle saptamıştı. Sonunda bir şablon belirlemiş; Chatham Garnizonu'nda küçük bir tepe üzerindeki belirli bir noktayı ısrarla gözlemeye başlamıştı. Sonunda bu acımasız Avustralyalı katili bulmuştu.

Billy Sing'in nişan öncesi hazırlıklarını izleyen Türk, uygun bir

görüş yeri seçti. Her gecenin karanlığında kendi yerini inşa ediyordu. Bitirdiği zaman, Abdül, Avustralyalı hasmı gibi her sabah şafak öncesi mevkiini alıyordu. Sadece gözetleyerek ve bekleyerek günler geçti. Zaman zaman tahrik edici hedeflerin belirlmesine rağmen Türk nişancı atış yapmadı. Biliyordu ki

Abdül, Avustralyalı hasmı gibi her sabah şafak öncesi mevkiini alıyordu. Sadece gözetleyerek ve bekleyerek günler geçti.

onun avı bu akılsız Avustralyalılar arasında değildi. Fırsatçı bir atış onu ele verebilirdi. Sonunda bu sabrı sonuç vermişti. Bir akşam geç vakit Türk siperlerine döndüğünde rakibini bulduğundan ve ertesi gün Sing'in kazanma eğrisini sona erdireceğinden emindi. •

(Sürecek)

Kaynak: KORAY OBEN

Fransa Cumhurbaşkanı **Macron** **Kendini Yalanladı**

Macron,
çifte standardın
en iyi örneği
olarak
gösterilebilecek
bir açıklama
yaptı.

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

Fransa, 1915 olayları hakkında Türkiye'nin karşısına en çok çıkan, ağır iftiralarda bulunan, tarihi çarpıtan bir ülke olarak tanınmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından dönemin Fransa hükümeti, bağımsız bir devlet kurulacağı vaadiyle kışkırtıp ayaklandırdığı, Fransız ordusu üniforması giydirip Anadolu'nun güney bölgelerini işgalde kullandığı, savunmasız Türk sivilleri katlettiği Ermenileri yüzüstü bırakıp kaçtığı- nı unutturmak için uzun yıllardır soykırım iftirasının keskin savunucusu rolünü oynamaktadır.

Başkalarını suçlayarak, yaptıkları soykırımları, katliamları saklamak isteyen Fransız siyasiler, 2000 yılında sözde soykırımı tanıyan bir yasa çıkarmıştı.

Bununla da yetinmeyen Fransa Parlamentosu, 2016'da sözde soykırımı inkâr edenleri cezalandırma yasasını kabul etti. Ancak yasa

Anayasa Konseyi'ne takıldı. Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, bu yasanın geçmesi için de gayret edeceğini her defasında dile getirdi.

Macron son olarak ise 2019'da Fransa'da 24 Nisan'ı sözde soykırımı anma günü ilan etti.

Türkiye, sadece Macron döneminde değil ondan önceki Fransız cumhurbaşkanlarının görev yıllarında da 1915 olaylarına ilişkin iddiaların siyasiler tarafından değil

tarihçiler ve hukukçular tarafından değerlendirilmesi gerektiğini bildirmişti. Türkiye, parlamentoların soykırım olup olmadığına karar veremeyeceğini hep hatırlatmış, ama Fransız siyasiler bu uyarıları dikate almamıştı.

Aradan yıllar geçti ve Fransa'nın Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, çifte standardın en iyi

örneği olarak gösterilebilecek bir açıklama yaptı.

Önce Amerikan Başkanı Joe Biden, Ukrayna'daki savaş nedeniyle Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'i soykırım yapmakla suçladı.

Biden, 13 Nisan 2022 tarihli konuşmasında, "Ukrayna'da yapılanlar için soykırım dedim, çünkü buna

Macron 2019'da Fransa'da 24 Nisan'ı sözde soykırımı anma günü ilan etti.

ilişkin kanular artıyor. Putin'in Ukraynalı olabileme fikrini bile ortadan kaldırmaya çalıştığı giderek daha net şekilde görülüyor.” ifadelerini kullandı.

**Macron:
“Soykırım
tanımını
kullanarak
Ukrayna'ya
yardım
yapılmış
olmuyor.
Bu tanımı**

**siyasetçilerin değil,
hukukçuların
yapması gerekiyor.”**

Bu açıklamadan bir gün sonra, 14 Nisan'da, Fransa Cumhurbaşkanı Macron, katıldığı bir radyo programında Biden'in sözlerini değerlendirdi.

Macron, “*Soykırım tanımını kullanarak Ukrayna'ya yardım yapılmış olmuyor. Bu tanımı siyasetçilerin değil, hukukçuların yapması gerekiyor*” diyordu.

Macron'a, “*Türkiye söz konusu olunca kararı, hukukçulara değil milletvekillerine, senatörlere bırakarak bizi soykırım suçlusu ilan ettiğinizi unuttunuz mu?*” diye sorulmasını bekledim, ama Fransız

yetkililerden ve medyasından ses çıkmadı.

Doğu Akdeniz'deki sondaj krizinde Yunanistan'ın hamiliğine soyunarak, Türkiye'yi tehdit eden-

bilen, terör örgütü PKK/PYD elebaşlarını Paris'te Cumhurbaşkanlığı sarayında ağırlayan, Türkiye karşıtlığında sınır tanımayan Macron'a sadece bir kez değil her defasında bu sözleri mutlaka hatırlatılmalıdır.

Her 24 Nisan'da sadece yabancı ülkelerden değil Türkiye'den de aralarında siyasilerin de bulunduğu bazı kesimler, dönemin sömürgeci güçlerinin neden olduğu 1915 olayları nedeniyle dedelerimizi soykırım yapmakla suçlayarak, özür dilenmesini talep

ederler. Bu tür isteklerle ortaya çıkanlar, gerçekte 24 Nisan 1915 tarihinde ne olduğunu bilmemekte, kulaktan dolma bilgilerle ve önyargılarla konuşmaktadırlar.

Böylesi hassas konuları, herkesin anlayabileceği, unutmayacağı ve yeri geldiğinde de kullanabileceği şekilde özetlemeyi, ‘Hap gibi bilgiler’ olarak vermenin yararına inandığım için, başından beri çalışmalarımı hep bu yönde yürüttüm.

Simdi 24 Nisan 1915'te ne olduğuna bakalım. Birinci Dünya Savaşı'nda, Mart 1915'te Rus askerleri

Van'a girdiğinde, onların yanında savaşan Ermenilerin yaptığı katliamlar en üst düzeye ulaşmıştı.

Bunun üzerine Osmanlı yönetimi, Ermenilerin önde gelenleriyle İstanbul'da bir toplantı yapmış, isyana ve katliamlara son verilmesini istemişti.

Ancak katliamlar devam edince 24 Nisan 1915'te İstanbul'daki Ermeni Devrim Komitesi kapatıldı.

Ermeni komitelerinin önde gelenlerinden 235 kişi de tutuklanarak, Ankara'ya, Ayaş'a ve Çankırı'ya sürgüne gönderildi.

Bunlardan 7'si yabancı uyruklu olduğu için serbest bırakıldı.

Sürgünlerden bir kısmı affedilerek, ikamet etmeleri için İzmit, İzmir, Eskişehir, Kütahya, Bursa'ya yerleştirildi.

Bir bölüm Ermeni komiteci de tehcir bölgesi olan Suriye Zor'a gönderildi.

Bugün Paris'te heykeli dikilen Vartabet Gomidas adlı müzisyenin ise sağlık sorunu olduğundan tedavi için Viyana'ya gitmesine izin verildi.

İşte 24 Nisan'da olan budur. Ama Ermeniler 24 Nisan'ı soykırımın başlangıcı diye dünyaya kabul ettirdiler. Bu tarihten yaklaşık 1 ay sonra ise Osmanlı Devleti, büyük bir bölümü Doğu Anadolu'nun 6 vilayetinde yaşayan ve bölgede ilerleyen Rus ordularının doğal müttefiki olan Ortodoks Ermenileri,

27 Mayıs 1915'te yer değiştirme anlamına gelen 'tehcir' kararı kapsamında imparatorluğun güneydeki topraklarına göndermeye başladı.

Ermeniler ve destekçisi ülkeler için tehcir soykırımıdır.

Oysa uygulamaya bakıldığında soykırım söyleminin büyük bir iftira olduğunu ortaya koyan somut gerçekler vardır.

Sağlık sorunu olması nedeniyle tedavi için Viyana'ya gitmesine izin verilen Vartabet Gomidas adlı müzisyenin Paris'teki heykeli

Türkiye'nin tüm dünyaya anlatması gereken söz konusu somut gerçekleri sıralarsak:

10 Haziran 1915 tarihli İçişleri Bakanlığı talimatnamesi, tehcire tabi tutulan Ermenilere, gidecekleri yerlerde arazi ve ev verilmesini, iş

yapacaklara sermaye ve araç gereç sağlanmasını, tarıma uygun bölgelere yerleştirilmesini, uygun kasaba ve köy yoksa yeni köylerin, çiftliklerin kurulmasını istemektedir.

Tehcir sırasındaki masrafların karşılanması için 250 milyon kuruşa ulaşan bir bütçe ayrılmıştır.

Kafilelerin ihtiyaçlarının karşılanması, her bir kişi için 2 para ile 10 para arasında değişen günlük harçlık verilmesi de bu bütçe sayesinde olmuştur.

Paranın yetmediği görüldüğünde ise Adana, Konya, Ankara, Eskişehir, İzmit, Urfa, Maraş, Halep gibi vilayet ve sancakların yönetimlerine ek ödenekler gönderilmiştir.

Eğer amaç soykırım olsaydı, insanlara ev, arazi, sermaye, araç-gereç verilir, ödenek

ayrılır, günlük harçlık verilir miydi?

Osmanlı İçişleri Bakanlığı, Haziran ayından itibaren, yani tehcir kararından 1 ay sonra birçok vilayetin valisine gönderdiği telgraflarda, zorunlu göçe tabi tutulan Ermenileri yol boyunca koruyamayan, eşkıya baskınlarına, soyulmalarına, öldürülmelerine engel olamayan ve kötü davranan yetkililer hakkında işlem yapılmasını, askeri mahkemelere sevk edilmelerini emretmiştir.

1916 yılının sonbahar aylarına kadar mahkemeye çıkarılan Osmanlı memur ve subayları ile bazı sivilere cezalar verilmiştir.

Mahkemeler, 67 kişiye idam, 524 kişiye hapis, 68 kişiye de para ve sürgün cezası vermiştir.

Amaç soykırım ise yüzlerce devlet görevlisi mahkemeye çıkarılıp idama, hapse ya da sürgüne mahkûm edilir miydi?

10 Haziran 1915 tarihli İçişleri Bakanlığı talimatnamesinin bir başka özelliği ise Ermenilerin, ayrıldıkları yerlerde bıraktıkları malları

koruma altına almasıdır.

Buna göre, Ermenilerin geride bıraktıkları tüm varlıkları, mühürlenerek kayıt altına alınıp korunacaktır.

Ambarlarda, tarlalarda, evlerde kalan ürünleri, yiyecekleri açık artırma

ile satılarak parası sahipleri adına kaydedilecektir.

Kayıtların örnekleri vilayet ve sancak yönetimlerinin yanı sıra kiliselerde de tutulacaktır.

Soykırım yapılacaksa öldürülecek insanların taşınmazları, malları, ürünleri kayıt altına alınıp korunur mu?

18 Aralık 1918 tarihinde, Osmanlı Hükümeti, Ermeniler için Geri Dönüş Kararnamesi çıkarmıştır.

Eğer amaç soykırım olsaydı, insanlara ev, arazi, sermaye, araç-gereç verilir, ödenek ayrılır, günlük harçlık verilir miydi?

1915'te 100 bin Ermeni'nin yaşadığı İstanbul'da tek bir Ermeni'nin burnu kanamamış, Amerikan Ulusal Arşivlerinde yer alan İstanbul Ermeni Patrikhanesi'nin verilerine göre, 650 bin Ermeni geri dönmüştür.

Buna göre Ermenilere evleri, barazileri geri verilecek, kilise, okul, yetimhane vb. yerlerdeki eşyaları teslim edilecek, içine göçmen yerleşmiş evlerin tasfiyesi gerçekleştirilecektir.

Osmanlı savaşı kaybedince müttefikler sayesinde Ermenilerin zaten geri döneceği düşünülmektedir.

Ama burada bilinmesi gereken şudur; 10 Haziran 1915 tarihli talimatname ile kısmen başlayan zorunlu göç, tüm vilayetlere ve sancaklara gönderilen emirle, 25 Kasım 1915'te geçici olarak durdurulmuştur. 15 Mart 1916'da ise tamamen durdurulmuştur. Yolda olan kafilelerin, o sırada buldukları yerlerde iskân edilmeleri emri verilmiştir.

Hatırlatalım, Katolik ve Protestan mezhebinden Ermeniler, devlet memuru olarak görev yapan Ermeniler ve aileleri, komitelerle ilişkisi olmayan Ermeni tüccarları ve aileleri, 5 bin civarında Ermeni askeri ailesi, kimse-siz Ermeni çocukların, hasta, engelli ve bazı özel durumu olan Ermeniler tehirci kapsamı dışında tutulmuştur.

Ermeni kayıplarının çoğu zorunlu göç yolunda olmuştur.

Göç yollarında, soygun, saldırı, salgın hastalık gibi nedenlerle ölenlerin sayısı ise 200 bin olarak verilir.

Başka bir gerçek ise 1915'te dünyanın en büyük Ermeni nüfusunun yani 100 bin Ermeni'nin yaşadığı İstanbul'da tek bir Ermeni'nin burnu kanamamıştır.

Amerikan Ulusal Arşivlerinde yer alan İstanbul Ermeni Patrikhanesi'nin verilerine göre, 650 bin Ermeni geri dönmüştür.

Bazı çevrelerin sözde soykırım iddialarını artık yurt dışından Türkiye'ye taşıdıkları, kamuoyu yaratmak istedikleri açıkça ortaya çıkmıştır. Bu konuda özellikle yeni kuşakları iftiralara karşı doğru bilgilendirmek ise bizim görevimizdir. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

“Memleketimizde yaşayan Müslüman olmayan unsurların başına ne gelmiş ise, kendilerinin yabancı entrikalarına kapılarak ve imtiyazlarını suistimal ederek vahşiyane surette takip ettikleri ayrılma siyaseti neticesidir.”

Mustafa Kemal Atatürk (28 Aralık 1919)

Kültür ve
Sanat Dünyasından
Dr. Tekin Özertem

Umudumuz Hep Genç

Bu yıl, tüm Avrupa’da,
2022 yılı “Umudumuz
Hep Genç” sloganı ile
“Gençlik Yılı” olarak
kutlanıyor.

European Year of Youth 2022

Ülkemizde de Avrupa Birliği Bilgi Merkezleri aracılığı ile 19 farklı kentte gerçekleştirilen ve gerçekleştirilecek sergiler, söyleşiler, sempozyumlar, konserler ve gençlik buluşmaları ile kutlanmakta ve kutlanmaya devam edecek 2022 Gençlik Yılı...

Bundan 37 yıl önce de Birleşmiş Milletler Örgütü, 1985 yılını, dünya kamu oyunun ilgi ve dikkatini gençliğin sorunlarına ve yakın geleceğin getireceklerine çekmek; gelecekteki olumsuz oluşumlar için gerekli önlemleri almak amacıyla Uluslararası Gençlik Yılı olarak ilan etmişti.

Avrupa Gençlik Yılı’nın amacı: Gençleri cesaretlendirmek, desteklemek ve onlarla bir araya gelmek. Bu da günümüzde yaşlı Avrupa gençliğinin yeterince cesur olmadığı, gerektiği gibi

desteklenmediği, bir önceki kuşaklar tarafından dışlandıklarını anlamına geliyor.

Geçmişe dönüp baktığımızda kendilerinden sonraki kuşaklar hep ülkelerini ve de dünyayı daha ileriye taşıyacakları inancı ile umut bağlamışlar kendilerinden sonraki kuşaklara. Ama bir yandan da “Biz böyle değildik!.. Bizim zamanımızda...” diyerek gençleri kendileriyle

kıyaslayıp acımasızca eleştirip dışlamaktan da bir türlü vaz geçemeyip umutsuzluğa kapılmışlar:

Yaklaşık 2700 yıl önce, “Günümüz gençleri öyle umursamaz ki, ileride ülke yönetimini ele alacaklarını düşündükçe umutsuzluğa kapılıyorum. Bizlere, büyüklere karşı saygılı olmayı, ağır başlı davranmayı öğretmişlerdi. Şimdiki gençler kurallara boş veriyorlar.

*Unutulmaması gereken:
İnsan soyunun var olusundan başlayarak dünyayı değiştirenlerin, (...) hep bir sonraki kuşaklar olduğu!*

Çok duyarsızlar ve beklemesini bilmiyorlar." demiş, Antik Yunan didaktik şiirinin babası ünlü ozan; İşler ve Günler adlı eseri ilk ekonomi tarihçisi Hesiodos.

Soydaşı ünlü filozof, felsefenin kurucu babası Sokrates de *"Günümüz gençliği lüksü seviyor. Davranışları kötü; büyüklerine karşı saygısızlar ve sadece lak lak etmeyi biliyorlar, büyükleri odaya girdiğinde artık ayağa kalkmıyorlar; ana babaları ile çatışıyor, öğret-*

Sokrates: "Günümüz gençliği lüksü seviyor. Davranışları kötü; büyüklerine karşı saygısızlar ve sadece lak lak etmeyi biliyorlar..."

menlerine kafa tutuyorlar ve sadece tüketmeyi biliyorlar." diyerek yakınmış 2400 yıl önce döneminin gençliğinden. *"Bugünlerde gençler*

kontrolden çıkmış durumda. Kaba bir şekilde yemek yiyorlar, yetişkinlere karşı saygısızlar, ebeveynlerine karşı çıkıyorlar ve öğretmenlerini sinirlendiriyorlar" diyerek Platon'un öğrencisi bilge Aristoteles de paylaşmış onun görüş ve düşüncelerini MÖ 350 yılında...

Dönüp daha yakın geçmişe baktığımızda da durum pek farklı değil. Roman, oyun, biyografi yazarı ve gazeteci 1881 doğumlu Stefan Zweig'ın; kendi gençlik yıllarında erken sakal çıkaran krem

reklâmlarının gazetelerde yayımlandığını; gençlerin sakal bırakıp, gözleri bozuk olmasa da gözlük takıp, olduklarından daha yaşlı görünmeye; önceki kuşaklar tarafından dışlanmaya karşı koymaya çalıştıklarından da söz ettiği *Dünün Dünyası / Die Welt von Gestern* adlı eserinde: *"Babamın 30 yaşın altında birine güvenip de işe aldığı hiç görmedim,"* dediğine bakılacak olursa hep süre gelmiş yaşlı kuşakların kendi gençlik yıllarını yüceltip genç kuşakları hor görmeleri. Bunun nedeni de her çağda yaşlılarla gençlerin kişisel tutum ve davranış özelliklerinin benzer olması.

Yaşlı kuşakların gençlerden yankınmalarının nedenlerini Aristoteles'in yüzyıllarca önce söyledikleri ile açıklamak mümkün:

"Gençlerin istekleri pek çoktur ve bunları hemen eyleme dönüştürmek isterler. Bedensel isteklerine karşı koyamaz, özellikle cinsel isteklerine yenilirler. Çok değışkendirler, istekleri geçicidir, hasta bir insanın açlığı ve susuzluğu gibi birden parlar, birden söner. Tutkuludurlar, huysuz ve öfkelidirler. Kendilerini içtepelerine kaptırır, tutkuların kölesi olurlar. İsteklerinin önüne dikilen en küçük engele bile katlanamazlar. Eli açık ve iyilikseverdirler; çünkü kötülükleri tanımamışlardır. Çabuk güvenir, çabuk bağlanırlar; çünkü aldatılmamışlardır. Yüksek amaçları ve hayalleri vardır. Gençler yanılınca çok yanılırlar. Sevgide de nefrette de aşırıya kaçarlar. Her şeyi bildiklerini sanır, onun için yanlışlarında sonuna dek direnirler."

Doğru: Genç, delikanlı olmak böyle bir şey... Ama unutulmaması gereken: insan soyunun var oluşundan başlayarak dünyayı değıştirenlerin, yaşamı dönüştürenlerin bütün bu denilenlere karşın hep bir sonraki kuşaklar olduğu!

Dünya savaşları, kapitalizmin insafsız sömürüsü ile İngiliz Marksist tarihçi ve yazar Hobsbawm'ın Aşırılık Çağı olarak tanımladığı 20. Yüzyılın önde gelen bir başka önemli özelliği de yüz yılın ikinci yarısında, özellikle de 1968 yılında gençliğin toplumsal yozlaşmaya karşın sesini bu zamana kadar görülmemiş bir şekilde yükseltip ülkeleri sarsmış olması. Bir diğeri de yine yüz yılın ikinci yarısından

başlayarak gençlik olgusunun ilk kez bir değer olarak benimsenmesi. Yaşını başını almış kişilerin, özellikle siyasete soyunmuş yaşlı politikacıların her fırsatta gençliğe özenerek ne kadar genç ve dinç olduklarını tavır ve davranışlarıyla sergileme çabaları da bunun görünürlük kanıtları.

Giderek hümanizmden / insancı-
lıktan uzaklaşarak vandallaşıp, evrensel adalet, ahlâk, güven, saygı, huzur, eşitlik, refah, dürüstlük bilincini giderek umursamayarak bencilleşen Yaşlı Avrupa'da 27 ülkesinin oluşturduğu Avrupa Birliği'nin 2022 yılını "Umudumuz Hep Genç" sloganı ile Gençlik Yılı ilan etmesinin nedeni de bu: Günümüzde gençler gibi umutlu, dinamik, yozlaşmamış, iyiliksever, yüksek amaç ve hayallere sahip olabilmek; gençliği dışlamamak.

20. yüzyılda gençliğin değerini bilen, gençliğe inanan, gençliğe güvenen ilk devlet adamı hiç şüphesiz Mustafa Kemal Atatürk. Türkiye Cumhuriyeti'ni gençlere emanet etmiş olmasının nedeni de bu: Onun gençliğe olan inanç ve güveni.

Umutlarımızın hep genç olması, genç kalabilmesi için önce gençliğe inanmak ve gençliğe güvenmekle mümkün olabilir. Bu da gençlere değer veren, onlara sahip çıkan, önlerindeki her türlü engeli kaldırmayı amaç edinip gençleri geleceğe hazırlayan çağdaş yetişkinlerin görevi. Gerisi hep fasa fiso... •

tekinozertembd@gmail.com

**Büyük
Yapılarımız**
Konur Ertop

Anadolu'ya Işık Yağarken

18. yüzyıl Alman gravür sanatçısı Daniel Chodowiecki, “Aydınlanma” adını verdiği yapıtında sabaha karşı yavaş yavaş güneş ışığının kapladığı bir orman yolunu canlandırmıştı: Anlaşıldığına göre pek az sonra sisler büsbütün dağılacak, ufuktaki dağlar, ilerdeki kuleli yapı apaydınlık kesilecek, yoldakiler karanlıklardan sıyrılan dünyada ilerlemeyi sürdüreceklendir!

“Aydınlanma” çağı boyunca uygarlığın, karanlıklardan sıyrılıp aklın, bilimin ışığında

*“Aklını
kendin
kullanmak
cesaretini
göster!”*

-Kant

Daniel
Chodowiecki
“Aydınlanma”

gelişmesi tam da bu simgesel yolculuğa benzetilmişti. Nitekim gravürün adı, uygarlığın yeni döneminin adı oldu.

Aydınlanma çağıyla, Hristiyan dünyası kilisenin baskısından kurtuluyordu. Laikliğin, pozitif bilimin, özgür düşüncenin, toplumsal eşitliğin, hoşgörünün, insan haklarının adım adım gelişerek yayılması bekleniyordu. İslam ortaçağıny yaşamayı sürdüren Osmanlı toplumu ise, Fransız ihtilalini besleyen bu birikime alabildiğine uzak kaldı.

“Aydınlanma nedir?” sorusunun yanıtı Alman filozofu Kant’ın 1784 tarihli ünlü yazısında verilmişti:

“Aydınlanma, insanın kendi suçu nedeniyle düştüğü bir ergin

olmama durumundan kurtulmasıdır. Bu ergin olmayış durumu ise, insanın kendi aklını bir başkasının kılavuzluğuna başvurmaksızın kullanamayışıdır. İşte bu ergin olmayışa insan kendi suçu yüzünden düşmüştür; bunun nedenini de aklın kendisinde değil, fakat aklını başkasının kılavuzluğun ve yardımı olmaksızın kullanmak kararlılığını ve yürekliliğini gösteren insanı aramalıdır. Aklını kendin kullanmak cesaretini göster!”

18. yüzyıl, bilimdeki gelişmelerin hızlandığı, üstelik düşünce ve bilim verilerinin geniş kütleye hızla yayıldığı bir dönem oldu.

İncil’in Latince ulusal dillere çevrilmesinin ardından yerel dillerde edebiyat, düşünce yapıtlarının basımı da yoğunlaştı. Okuma- yazma oranı yükselirken kitap, dergi hatta gazete yayıncılığı da hızla geliyordu. Bütün bunların

kamuoyu yaratılmasında önemli katkısı görüldü.

Fransa’da Diderot ile d’Alembert pek çok ünlü meslektaşlarının katkılarıyla yüzyılın ulaşılmış olduğu bilgi birikimini kapsayan 35 ciltlik ünlü “Açıklamalı Bilimler, Sanatlar ve Zanaatlar Ansiklopedisi”ni yayımladılar. Bu büyük yapıt, öğretme, eğitime hizmetinin yanı sıra kilise baskısını ortadan kaldırma, bozuk siyasal düzeni değiştirme yolunda kamuoyunu yönlendirdi.

Fransız İhtilali’ne ortam hazırlayan “Aydınlanma” hareketi, bilim, düşünce hareketlerini, siyaset dünyasını geniş ölçüde etkiledi.

“Aydınlanma”nın temel değerleri arasında laiklik, insan hakları, düşünce özgürlüğü önemli yer tutuyordu.

Prof. Macit Gökberk “Aydınlanma” felsefesini anlatırken hareketin şu özelliklerini açıklamıştır:

“Bilgisiyle yaşama kılavuzluk etmek, yaşamı aydınlatmak ister. Onun için geniş çevrelere yönelmeye, seslenmeye çalışır: Latince yerine ulusal dilleri kullanması, yazın türleriyle kendini anlatması böyle bir yönlenmenin açık belirtileridir. Ancak, bu felsefenin baş özelliği laik bir dünya görüşünü

Halet Efendi

kültürün her alanında gerçekleş-tirmek istemesidir. Bütün bunların da, aklın kılavuzluğu, aklın gücü ile gerçekleşeceğine inanılır. Bundan dolayı tarihin oluşturduğu bütün kurumlar -din, devlet, hukuk, eğitim vb.- aklın eleştirisinden geçirilir, bunların aklın ilkelerine göre yeni-den düzenlenmeleri işine girilir; bu yapılırsa insanın tam bir özgürlüğe ve mutluluğa ulaşacağına inanılır. Aklın insanoğlunu her bakımından sürekli olarak ilerlettiği, onun mutluluğunu biteviye artırdığı, Aydınlanmanın başlıca bir inancıdır.”

Atatürk ve Maurice Perno

Osmanlı İmparatorluğu'nun 18. yüzyılı, Aydınlanma hareketinin geliştiği büyük Avrupa devletleriyle ilişkilerinin pek çok yönden geliştiği bir dönem oldu. Ancak Osmanlı aydınları Avrupa'da olup bitenleri doğru algılayacak nitelikte

değildi. Örneğin yenilikçi padişah 3. Selim'in Fransa'daki elçisi Halet Efendi, "*Paris'e kadar geldik halkın anlatıp övdüğü Frengistan'ı (Fransa'yı) dahi göremedik. O tuhaf şehir ve o akıllı Frenkler (Fransızlar) hangi Avrupa'dadır bilemem,*" diyerek yakınıyordu: "*Frengistan şöyle, Frengistan böyle, Frenklerin akli gibi akıl olmaz derlerdi. Acaba bunlar Frengistan'ın ne semtine düşer, canım efendim?*"

İhtilalden çıkmış olan ülkenin yönetim biçimini, kralları olmadığı için "it derneği" denilecek bir hükümet kurmuşlar diye eleştiren Halet Efendi'ye göre Avrupa'dan olumlu biçimde söz edenler ya casus, ya da eşek sayılmıyordu!

19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı devletinde Harbiye, Mühendishane, Tıbbiye, Mülkiye gibi eğitim kurumlarında başarılı meslek adamları yetişebiliyordu. 2. Abdülhamit'in baskı dönemi yeni Halet Efendiler yetiştirmekten adım adım uzaklaşmaktaydı.

Kuzey komşumuz Rus Çarlığı daha 2. Katerina döneminde "Aydınlanma" düşüncesiyle tanışmıştı. Rusya'nın egemenliği altında yaşayan Türk devletlerindeki gençlerden Rus eğitim kurumlarında iyi öğrenim görerek yetişip Osmanlı ülkesine göç edenler görülmüyordu. 2. Meşrutiyet döneminde Türkiye'nin nitelikli, aydınları arasında bunlar da yer almaktaydı.

Cumhuriyet'in kurucu kadrosu

Batı uygarlığı kaynağından beslenerek yeni Türkiye'yi oluşturma çabasını böyle bir birikim sonucunda gerçekleştirebildi.

Atatürk savaş alanlarında karşı karşıya geldiği Batı dünyasıyla barış döneminde sürdüreceği ilişkiyi Fransız gazeteci Maurice Perno'ya 29 Ekim 1923 tarihinde şöyle açıklıyordu: “Ülkeler birbirinden farklıdır, fakat uygarlık birdir ve bir ulusun kalkınması için bu biricik uygarlığa katılması gerekir. Osmanlı İmparatorluğu'nun çökmesi, Batı'ya karşı elde ettiği zaferlerden pek fazla gurura kapılarak, kendisini Avrupa uluslarıyla birleştiren bağları kestiği gün başlamıştır. Bu bir yanlışlıktır, bu yanlışlıktır tekrar etmeyeceğiz.

(...) Ülkemizi çağdaşlaştırmak istiyoruz. Bütün çabamız Türkiye'de çağdaş, dolayısıyla Batılı bir hükümet meydana getirmektir. Uygarlık yoluna girmek isteyip de, Batı'ya yönelmemiş ulus hangisidir?”

Batı uygarlığını kaynaklarıyla birlikte tanıma, benimseme yolundaki “Rönesans”, “hümanizma” gibi önemli durakların bir aşamasını da “Aydınlanma” oluşturacaktı. Bu terim Türkiye'nin siyasal edebiyatında özellikle 1980 sonrasında güncelleşti. “Köktendinciliğe karşı Aydınlanma, 68'liler birliği Vakfı, 1997”, “Aydınlanma Sempozyumu, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, 2007” gibi yayımlar bilim, siyaset, edebiyat çevrelerinin konuyla ilgili görüşlerini sergiler.

Söz konusu kaynakların ilkinde,

Atatürk: “Osmanlı İmparatorluğu'nun çökmesi, Batı'ya karşı elde ettiği zaferlerden pek fazla gurura kapılarak, kendisini Avrupa uluslarıyla birleştiren bağları kestiği gün başlamıştır. Bu bir yanlışlıktır, bu yanlışlıktır tekrar etmeyeceğiz.”

gazeteci İlhan Selçuk, “Anadolu, Aydınlanma ve Devrim” başlıklı bildirisiyle “Yeni İnsan” kavramının “Aydınlanma” süreci içindeki yerini konu ediniyordu: “Yeni İnsan'ın doğuşu, Rönesans-Reform-Aydınlanma diye belirleyeceğimiz omurganın son eklemünde ürün vermiştir. Yeni insanın tohumlanması kolay olmuştur. 18'inci yüzyılın ‘Aydınlanma Çağı’ diye adlandırılması da boşuna değildir. Aydınlanma çağının bir dizi kavramı ürettiği bir gerçektir. Üstünde düşünülmesi gereken ve birbirini bütünleyen sözcükler şunlardır: Sanayileşme, uluslaşma, laiklik, demokrasi, insan hakları... Batı'da çağın insanı ‘her şeyi aklın mahkemesinde yargılayan’ yeni bir kimlik kazandı.”

İlhan Selçuk bildirisini, kaçınılmaz “Anadolu Aydınlandı mı?”

sorusuyla noktalamıştı: “Türkiye, aydınlanma olgusunu ‘devrim’ ile ‘karşı devrim’ gelgitlerinde yaşıyor. 2. Dünya Savaşı’ndan sonra demokrasi ortamında yeniden kazanma sınavını veren bir Türkiye var...”

Türkiye bu konuda bir model!..

Anadolu’da aydınlanmacılar değil de şeriatçılar kazanırsa, model yıkılacak, dengeler değişecek, köktendincilerin tarihi tersine çevirmek savları başarı kazanacak...

Atatürk: “Bugün, günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan, bütün Doğu uluslarının da uyanışlarını öyle görüyorum.”

Son yıllarda İslam dünyasında din savaşları arttı ve yoğunlaştı.

Bu ‘yeni insan’ ile ‘eski insan’ ın kavgasıdır.”

Burada aynı yazarın bir başka yazısındaki şu değerlendirmesi de anımsanmalıdır: “Uygurluk tarihinde gezegenimizin yazgısını değiştiren dönüm noktaları var. Kısaca ‘Uyanış’, ‘Aydınlanma’ sözcükleriyle vurgulanan aşamaların insanlığa katkısı nedir? Aklın bağınazlıktan, bilimin dinden bağımsızlaşması ilk önce Batı’da gerçekleşmiş, laiklik temelinde demokrasiyi oluşturmuştu. Türkiye Atatürk devrimleriyle ‘aydınlanmayı ilk kez İslam dünyasında deneyen toplumdur,

cumhuriyetimiz de bu temel üzerine kurulmuştur.”

19 Mayıs’ın ardından “Ulusun bağımsızlığını, yine ulusun istek ve kararı kurtaracaktır,” diyen Amasya genelgesini dünyaya duyurmak üzere, dağ yollarında Atatürk ile arkadaşlarının, lastikleri patlayıp duran bir otomobil içinde “Dağ başını duman almış- Güneş ufuktan şimdi doğar” marşını söyleyerek ilerlemeleri, çağdaş bir destanın etkileyici sayfalarını oluşturur.

Chodowiecki’nin, “Aydınlanma” gravürünü anımsatan bu yolculuk, bir Çankaya sabahında dünyanın geleceğiyle ilgili olarak yine Atatürk’ün söylediği umut dolu sözleri de düşündürmektedir.

“Doğudan şimdi doğacak olan güneşe bakınız. Bugün, günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan, bütün Doğu uluslarının da uyanışlarını öyle görüyorum. Bağımsızlık ve özgürlüğüne kavuşacak olan çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşu, şüphesiz ki gelişmeye ve refaha yönelik olacaktır. Bu milletler bütün güçlüklerle ve bütün engellere karşılık muzaffer olacaklar ve kendilerini bekleyen geleceğe ulaşacaklardır.

Sömürgecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerine yeni bir uyum ve işbirliği çağı hâkim olacaktır.”

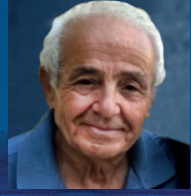
Anadolu toprağı en güç koşullar altında da bile, “Aydınlanma”nın ışığı altında yeşermeyi sürdürmektedir... •

konurertopbd@gmail.com

Boz Urbalı Köy Kahramanları Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler

Cemal Türkmen

Bir Kayıt Öyküsü

Güneş doğdu doğacak arasıydı. Beyşehir'in Çavuş köylülerinin çoğu ayakta idi. Köylüler, Ahmet'le Hüseyin'i Akşehir'e yolcu ediyorlardı. Ahmet'in babası onları Akşehir'e kadar götürecekti, bir kamyonu bindirip Çifteler'e yolcu edecekti. Orada okuyacaklar, demirci, marangoz

Olay,
1937 yılının
28-29 Ekim
günlerinde
yaşanmıştır.

ya da yapı ustası olacaklardı. Söylendiğine göre orada okuyanlar memur olamıyorlarmış. Ama köylüler yanılıyorlardı. Öğretmenleri onlara anlatmıştı. Eskişehir'deki okul, "köy öğretmen okulu"ydü. Orada okuyup öğretmen olarak köylerine döneceklerdi. Köylüler bilir bilmez

konuşuyorlardı.

Kalabalıktan bir ses yükseldi:

“Yeter artık yahu! Bırakın çocukları da getsinler. Baksana Gara İmam çokdan yolu yarladı.”

Gerçekten de öyleydi. Ahmet’in babası, “Çabuk, peşimden yetişin!” deyip yola düşmüştü.

Çocuklar soluk soluğa yetiştiler ona. Kimi zaman eşek sırtında, kimi zaman yayan, ancak gün batımında ulaşabildiler Akşehir’e. Geceyi geçirecekleri Taşhan’a vardılar. Çocuklar için farklı ve yabancı olan

Şoför seslendi: “Durmayın, atlayın! Gamyonun üstüne çıkın! Eşyalarınızı da yanınıza alın! Haydi lan çalıştır sen de arabayı!”

Akşehir, Kara İmam için tanıdıktı.

“Siz eşyaların yanından ayrılan, ben şöyle bi etrafa bakınıyım.” dedi.

Handan ayrılmadan önce eşekleri ahıra bağlayarak kamyonların durak yerine yöneldi. Çok geçmeden de telaş içinde geri dördü.

“Çocuklar, torbalarınızı alıp hemen peşimden gelin!” diye seslendi. “Bi gamyon var, Eşişer’e un götürüyömuş, ordan da şeker getiricamiş. Şansa bakın ki Mahmudiye’nin içinden, mekdebin tam

önünden geçiyömuş. Sizi o gamyonla yolluyacağam. Haydi, çabuk olun birez!”

O sözlerini bitirene değin çocuklar torbalarını sırtlamışlardı bile. Kara İmam hızlı adımlarla, ama çocuklar ona yetişmek için koşarcasına yürüyerek beklemekte olan kamyonu ulaştılar.

Şoför seslendi:

“Durmayın, atlayın! Gamyonun üstüne çıkın! Eşyalarınızı da yanınıza alın! Haydi lan çalıştır sen de arabayı!”

Son tümceyi duyan şoför yardımcı ok gibi fırladı yerinden.

Kara İmam şaşmıştı biraz:

“Çocuklar un çuvallarının üstünde mi gedicekler?” diye söylendi.

“Sen hiç merak etme amca, ben şimdi onlara bürünecekleri birer kürk veririm, onlar da içinde otura yata giderler.”

Kara İmam’ın fazlaca bir seçeneği yoktu.

“Peki, kaçır para vericeğak?”

“Adam başı elli guruş.” dedi sürücü.

Ahmet’in babası, ağzı bağlı, yamalı para kesesinden yüz kuruş çıkarıp şoföre uzattı.

Şoför parayı cebine koyarken; “Haydi Allah’a ismarladık baba.” dedi.

Bu arada yardımcısı da kamyonu çalıştırmıştı.

Hüseyin’le Ahmet, Kara İmam’ın elini öptüler. Bir sessizlik, bir hüznün çöktü üzerlerine.

Yardımcının uyarıları olmasa sessizlik bir süre daha sürebilirdi. Bağırıyordu şoför yardımcısı:

“Haydi, galkıyo, İshaklı, İshaklı... Haydi Eşgişer’e, Eşgişer’e! Çay, Bolvadin, Emirdağ...”

Kamyon homurtuyla yola çıkmıştı bile. Çocuklar, büründükleri örtünün içinde hangi yollardan ne kadar gittiklerini bile anlamamışlardı. Yolculuklarının sonlandığını şoförün uyarısını anladılar.

“Çifteler’e geldik.” diye seslenmişti şoför. *“Haydi çocuklar, eşyalarınızı alın ve inin. Yavaş olun, düşmeyin sakın. Şu görünen ışıklı yer, mektep. Oraya gidiceğanz. Haydi hoşça galın.”*

Onlar okulun ışığına bakarken kamyon yanlarından ayrılıp uzaklaşmıştı bile.

Kamyonun arkasından bakakalan çocuklar bir süre sonra üzerlerindeki un kalıntılarını temizlemek için çırpınmaya başladılar. Sağlarına sollarına patır kütür vuruyorlar, unları silkeleyip temizliyorlardı. Torbalarını yeniden sırtlayarak ışıklı binaya doğru yürüdüler. Yaklaşınca ışığın bir gemici feneri olduğunu anladılar. Feneri tutan adam sordu:

“Talebe misiniz?”

“Evet.”

“Nereden geliyorsunuz?”

“Beysheher’den.”

“Gelin bakalım.”

“Emmi, senin adın ne?”

“Lokman. Lokman Ağa derler bana. Ben bu mektebin hademesiyim.”

Lokman Ağa onları yatakhaneye çıkardı. Büyük bir odanın içine özenle yerleştirilmiş karyolalarda bir sürü öğrenci mışıl mışıl uyuyordu. Kimse onların gelişiyile uyanmadı. Boş yatak bulamadılar.

Lokman Ağa, onları, *“Düşün peşime.”* diyerek diğer yataklığa götürdü. Yataklığa ulaşmak için bir hayli yürüdüler. Orada da boş yatak bulamadılar. Lokman Ağa’nın birden gözleri parladı.

“Tamam.” dedi. *“Sizi yatıracak yeri buldum. İnşaat Muallimi Aamet Bey’inin Marangozluk Muallimi Meemet Ali Bey Angarı’ya getdiler. Onların yatakları boşdur. Sizi bu gece onların yatağanda yatırıyım.”*

Çocuklar Lokman Ağa ne derse yapıyorlardı. Peşine takılıp öğretmenlerin yattığı yataklığa gittiler. Lokman Ağa:

“Aha şu iki yatak sizin, yatın uyuyun.” dedi ve ayrıldı.

Çocuklar zaten onca yolu kamyon üzerinde gelmişlerdi. Yorgun ve bitkindiler. Hemen uyuyakaldılar.

İlk uyanan Hüseyin oldu. “Aamet, kalk lan! Galiba düğün var. Çalgı seslerini duymadın mı?”

Dışarı baktıklarında gerçek-ten de ortalık düğün yeri gibiydi. Ellerini yüzlerini yıkayıp hemen çıktılar, doğruca çalgıcıların yanına gittiler. Düğün yokmuş, ama bayram varmış, Cumhuriyet Bayramı, bu davul zurna da onun içinmiş.

Orada giysileri kendilerinininkine benzeyen başka çocuklar da vardı. Demek ki onlar da okula yeni gelmişlerdi.

Okulun zili, çalgı sesini bastırarak kendisini duyurduğunda “kahvaltı zamanı” gibi sözler geldi kulaklarına. Bir öğretmen onlara yaklaşarak:

“Siz yeni mi geldiniz?” diye sordu.

“Evet efendim.”

“Nereden?”

“Beşşher’den.”

“Gelin bakalım, şu masaya oturun. Öğle ve akşam yemeklerini de bu masada yiyeceksiniz. Anladınız mı?”

Bu öğretmen, nöbetçi öğretmenmiş. Öğretmen, nöbetçi öğrencilere

yeni gelenler için de kahvaltı hazırlamalarını söyledi. Ahmet’le Hüseyin diğer öğrencilerle birlikte yemeklerini yedikten sonra bahçeye çıktılar. İki kişi yanlarına yaklaştı. Biri onlara sorular sordu:

“Nerelisiniz?”

“Beşşher’li.”

“Neresinden?”

“Çavuş’dan.”

“Adın ne senin?”

“Ahmet Özkan.”

“Gaçınıcı sınıfa geldin?”

“Dördüncü sınıfa.”¹

“Sen de mi Çavuşlusun?”

“Evet.”

“Adın ne?”

“Hüseyin Elmasyazar.”

Ahmet de ona sordu:

“Sen nerelisin?”

“Ben de sizin oralayım.

Manasdır’dan.”²

“Adın ne?”

“Abdullah Özkucur.”

Abdullah’ın yanındaki gülümsüyordu.

“Bu da Beşşherlidir. Ada Köyü’nden Mustafa Ünüvar.”

Ahmet ve Hüseyin okula başla-yışlarının ilk gününde yerdeşleriyle tanışmanın mutluluğu içinde okul yaşamına ilk adımlarını atılar.

(Ahmet Özkan, Aydınlığa Doğru, s. 13-16) •

cemalturkmenbd@gmail.com

1.Öğretmen yetiştirmek üzere ilkokulu bitirmiş köy çocukları bulmanın zorluğu karşısında Köy Öğretmen Okullarında ve Köy Enstitülerinde açılan ilkokulların 4. sınıflarına köylerdeki üç sınıflı okulları bitirenler alınır, okula kayıtları, burada verilen 4 ve 5. sınıf eğitiminden sonra yapılırdı.

2. Manastr’ın günümüzdeki adı Üzümlü’dür.

Anka
Berk Yüksel

H Ü R R İ Y E T

*Ayrı kasem önümde oldukça,
vallahi kimsenin balını düşünmem bile.
Azıksızlık, ölümle kulağımı bursa bile
hürriyeti kulluğa satmam ben!*

Mevlana

Özgürlük şöyle tanımlanmaktadır:

Herhangi bir kısıtlamaya,

zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma; her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu. Hürriyet sözlük anlamı olarak özgürlüktür, yani “öz”ün hürlüğüdür, bağımsızlıktır. Hürriyet, hiçbir engele rastlamadan istediğini yapmak olarak değerlendirilmemelidir. Başkalarının hak ve hürriyetlerine de saygılı olmaktadır. »

“İkarus” kanatlarının yanacağını fark etse de ışığa uçmaktan vazgeçmemiştir. Bu, hürriyetin bedelidir ve geri dönmek de ona göre değildir.

denir. Hürriyet, bağlı ve bağımlı olmama, dış ve iç etkilere bağımsız olma, engellenmemiş

olma halini dile getirmektedir. Birey olmak için önce hür olmak gereklidir. Marcel Conche “hür ve özgür olmayı” şu şekilde tanımlar: “Özgür irade, hiçbir şey tarafından belirlenmeksizin

kendi kendini belirleme gücüdür.”

Mustafa Kemal Atatürk öğretmenlere hitabında; “Fikri hür,

vicdani hür ve irfanî hür” nesiller yetiştirmelerini öğütlemiştir. Birey olabilmenin en önemli şartlardan biri hür olmaktır. Hür olmak, huzur ve mutluluk yaratır. Özgür olmak kendi olmak cesaretini göstermektir. Hürriyetler temel olarak üç tanedir: vicdan, düşünce ve söz hürriyeti. Fikren hür olabilmek için kişinin; tüm önyargılarını, inanç ve değerlerini, ailevi koşullandırmalarını ve yaşam boyu süren bireye çevrenin kuşatma ya da dayatmalarını, aidiyetle ilgili bağ ve bağımlılıklarını sorgulaması gerekir.

Birey, sürekli değişim ve gelişim içerisinde olmalı ve yeni düşüncelere, fikirlere açık olmalıdır. Çağdaş

Bir tarife göre, “hürriyet, herkesin istediğini yapabileceği bir sahada kimsenin bütün isteklerini yapmadığı bir alandır.”

Mitolojide geçen İkarus hikâyesinde, “İkarus” kanatlarının yanacağını fark etse de ışığa uçmaktan vazgeçmemiştir. Bu, hürriyetin bedelidir ve geri dönmek de ona göre değildir.

Uzak doğu öğretilerinde de hürriyete kavuşmanın yolu; doğru bakış / kavrayış; iyi amaç / niyet; doğru söz; doğru disiplin / davranış; doğru iş; doğru çaba; doğru dikkat ve doğru konsantrasyon ile. “İnsanı insan yapan hürriyettir”

ve hür olan insan, tüm fikirlerini geliştirme ve değiştirme yetisine sahip olmalıdır. Hür olmak, düşünebilen insanı yaratır ve o sorguladığı için maalesef korkulandır. Aydınlanma, gerçek bir toplumda tamamen hür bireyleri ortaya çıkarır. Fikri hürriyet sahibi olmayanların vicdanı hürriyeti de olamaz.

“Düşünce hürriyeti, ruhun hayatıdır.” diyor Voltaire. Hürriyet anlamlıdır. Gerçek insan, özgürlüğünü kazanmış ve kulluğun esaretinden kurtulmuş, kimlik sahibi, hür, insan gibi insandır. Hedef hür insan olmaktır. Hür düşünce ve vicdan hürriyetinin yayılması ve toplumun aydınlatılması insan gibi insanların görev bilincidir.

“Kişinin fikir hürriyeti, başkalarının fikir hürriyeti ile sınırlanmıştır. Kişi nasıl düşüncelerini açıklayabiliyor ise, başkaları da buna aykırı düşünceleri açıklayabilme hakkına sahiptir.”

Cehalet ve taassup ile insanların inançlarının kontrol altına alınması dolayısıyla toplumsal baskılar kendini her dönemde göstermektedir. “Gerçek insan”, bir dengeler manzumesidir, o inançları ve duyguları akılla dengeleyecektir; bir

düşünür ve kudretli bir eylemcidir.

“İnsanı insan yapan hürriyettir” sözü çok eskidir. Dengeli hürriyet ve adaletli eşitlik önemlidir. Ezo-terik / inisiyatik geleneklerde, en büyük nimetin hürriyet yani özgürlük olduğuna inanılır. Tüm kadim sistemler hür düşünceyi savunur. Bireyin düşünmesi, kendi yolunu bulması, yaratıcı olması, yaşamı sorgulaması için onu yüreklendirir. Batıl ve kör inançlar sahibi kitlenin

gözleri kör ve beyni üretkenliğini yitirmiştir.

Hür olmak, kişinin kendi olmasıdır. Birey olmak, gerçek insan olmak hür olmaktır, kurtuluştur. Görev, kendimize özgün yollarımızda, ruhumuzu arındırıp tekâmül ederek

“insanımsı” olmaktan çıkıp, hür gerçek insanlar olmaktır.

Denildiği gibi: “Şerefle bitirilmesi gereken en ağır görev hayattır.”•

berkyukselbd@gmail.com

Geçici güvenliği için özgürlüğünü verenler her kimse, ne özgürlüğü ne de güvenliği hak ederler.

- Benjamin Franklin

Durak
Op. Dr. Murat Molu

Özgürlük Güzel Şey

Türkiye kar yağışının bol olduğu bir kış geçiriyordu. O hafta, bir hastane projesi için davet edildiğim Türkmenistan Aşkabat'ta bulunmaktaydım. İstanbul'a döndüğümde Bolu geçişi kar nedeniyle hâlâ kapalı idi. Çocukların okulu açılıyordu. Beni beklemeyerek,

eşimin ve çocukların uçakla Kayseri'ye dönmeleri doğru karardı. Bu sırada hastane ile ilgili çalışmalarımı tamamlayıp, verilen teklifi değerlendirme ve düşünme fırsatı bulacaktım.

Üç gün sonra Caddebostan'dan arabayla yola çıktığımda, güneşli

pırlı pırlı bir gün, şehirdeki bembeyaz karları eritmişti bile.

Yol boyunca yalnızlığımı, dinlediğim müzikler eşlik ediyordu. Dışardaki hafif keskin, mis gibi havayı solumak için camı araladığımda ise, yolun şıprıtısı ve doğanın cıvıltısı koro halinde, dinlediğim müziklere sanki nazire yapıyorlardı.

Bolu turnikesine gelmiştim. Tam bu sırada bir polis memuru bana el etti... Camı açtım, yanında duran otuzbeş kırk yaşlarında soğuktan omuzlarını dikmiş, ceketinin yakaları kalkık, ellerini önünde kavuşmuş, üşümüş olduğu her halinden belli yolcu K.M.'yi arabaya almamı rica etti. Soru sormaya gerek duymadım, fırsat da olmadı. Teşekkür ve dua ederek yanıma oturdu, kemerini bağladı.

Hızla turnikeden çıktık.

Başı önünde, donuk yüz ifadesi ile saygılı, bir o kadar mazlum hali vardı.

Yolda yakın bir köyde ineceğini düşünerek, nereye gittiğini sordum. "Ankara" dediğinde, affladım ama belli etmek istemedim. Sorgulamaya bile fırsat bulamadan, bir oldu bitti ile arabama aldığım hiç tanımadığım K.M.'yi gitmekte olduğum şehre kadar nasıl taşıyacaktım.

"Sizin gittiğiniz yere kadar

giderim, orada inerim size yük olmak istemem." dedi.

"Benim nereye gittiğimi bilmiyorsun, ben seni tanımıyorum. Kimsin, nesin? Ne iş yapıyorsun; Bolu'da ne işin vardı, Ankara'ya niçin gidiyorsun?" diye sordum.

"İki gün önce kan davası sebebi ile yattığım cezaevinden tahliye oldum. Benden önce tahliye olan arkadaşımın vermiş olduğu Sakarya'daki adresine geldim, ama deprem sonrası Antalya'ya göçmüşler bulamadım. Şimdi Niğde'deki başka bir arkadaşta bulmaya gidiyorum."

dedi ve ceketinin sol iç cebinden bir evrak çıkardı.

Korkunun ağır bastığı şaşkınlığımı farketti. Yan gözle evrağa baktım, bir de K.M.'nin suratına. Göz göze geldik. O an hızımı kestim, müziği kistim!

Cesaretle hikayesini dinlemeye karar vermiştim. Kayseri'nin ilçelerinde birinin köyünden olduğunu söyleyince, önce tereddüt ettim. Arabamın plakası 38 olduğu için böyle senaryo yazmış olabileceğini düşündüm. O köyü tanıyordum, hastalarım ve ahbablarım vardı. K.M.'nin dedikleri doğru çıktıkça ben rahatladım, o da gerginliğini unuttu.

Bir rastlantı sonucu karşılaştığı, köyünü tanıyan hekim hemşehrisi ile yolculuk etmek onu mutlu

Kader mahkûmu olduğunu söyleyen yol arkadaşımın acılı hikayesi, Anadolu'da çokça yaşananlardan biri idi.

Kaybolan Yazının Ardından Kalanlar

Bu yazımı, bir kazaya kurban giden, bilgisayarımdan silinen ve bir türlü geri getiremediğim yazımın arkasından yazıyorum.

Rahmetli yazım itibar kaybedenler hakkındaydı.

Hemen her alanda insanlar edindikleri ün, para, itibar, sevgi, saygı ne varsa an geliyor kaybedebiliyorlar.

Hemen her alandan örnek ver-

mek mümkün.

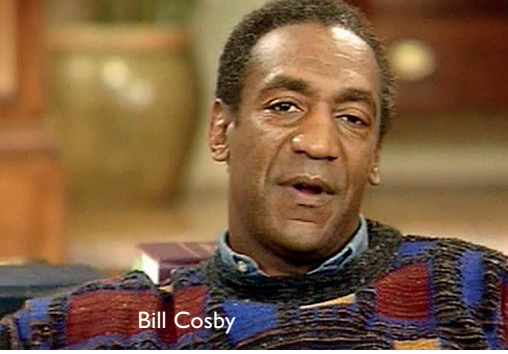
O. J. Simpson davasını hatırlarsınız, eski eşi ve sevgilisini öldürmekten yargılanıp toplanan delillerin yasal olmaması nedeniyle serbest kalmış sonra avanesiyle

O. J. Simpson

Las Vegas'ta silahlı soygundan 9 yıl yatıp iyi halden şartlı tahliye edilmiş ve daha sonra tamamen serbest kalmıştı.

Nereden nereye geldi adam.

Bill Cosby

Ya Bill Cosby'ye ne demeli, sen yıllarca ideal, rol model aile babası rolü oyna dizilerde; sonra 60 kadın, evet tam 60 kadın "Bu adam bize te-cavüz etti" desin, şan, şöret, itibar yerle bir...

Harvey Weinstein sinema dahi-si yapımı içeride, konu yine cinsel istismar! Onun da itibarı yerle bir.

Siyasi alanda ise cesedi dövülen, hat-ta ölüsüne silahla kurşun yağdırılan ve sonunda kalabalığın gazabından en yakın benzinciye 14 fa-şist ve sevgilisi Clara ile baş aşağı asılan Mussolini'nin bütün hikayesi seks hayatla-rına kadar Clara'nın anılarında yazılı. Hitler ile ilişkileri,

Harvey Weinstein

Hitler'in Mussolini'ye teveccühü, hatta ilk tutuklanmasında Alman askerlerin gelip Mussolini'yi kaçır-ması ve baş gözdesi Clara Pettaci ile o korkunç son... Tutuklanıp hapse-dildiği Ponzo adasından Almanlar gelip kurtarmasaydı Mussolini'yi, belki Clara için daha iyiydi.

Kendi ordusu tarafından tahttan indirilen son Birleşik İsveç ve Finlandiya Kralı Gustav IV. Adolf'un hikayesi ise bir başka itibar kaybı. Malûm Avrupa hanedanla-rı kendi aralarında paslaşırken Kral Gustav fena halde saha dışına itil-miş.

Askeri darbe ile 1809'da tahtan indirilen Gustav o ana kadar hem İsveç hem Finlandiya kralı. Ancak 1808-09 arası Rusların Finlandi-ya'yı işgali Kral'ın sonu oluyor. Sen misin Finlandiya'yı Ruslara kaptı-ran... St. Gallen İsviçre'de ölümüne kadar sürecek sürgün hayatın-dan sonra 1884'te Stockholm'deki Riddarholmen Kilise-si'ne gömülüyor.

Resmi dairelerden resimleri kaldırılan, ismi her yerden si-linen kral 200 yıldır cezal, 28 yıllık sür-günün son yılında artık alkolik biri.

Sadece Malmö de Gustav ismi taşıyan bir bina var ki herkes hangi Gustav olduğ-u bilir.

Annesi Dani-marka prensesi, baba yine İsveç devrimi denilen bir askeri suikasta kurban. Velhasıl adamın krallığı burundan gelmiş.

Şu aralar kuzeyden geldiler, gittiler meselesi pek gündemde. Nordikler bir şeyler çeviriyorlar sanki. Şöyle bir hafıza tazeleyelim istedim, itibar kaybı biraz bahane.

Finlandiya Kralı
Gustav IV. Adolf

te ama ilhamını gerçeklerden almış bir yönetmen. Laos, Kamboçya'dan gelen göçmenlerle ilgili okuduğu makaleler ilgisi- ni çekiyor. Kâbus görmekten uyuyamayan erkek göçmenler uykusu nöbeti tutmaya başlıyorlar. Daha sonra bu kâbus kurbanlarının Laoslu Hmong etnik guruba ait oldukları ortaya çıkıyor. Bu

İtibarı yıllar geçse de, kim ne yaparsa yapsın asla kaybolmayan Atatürk'ümüz ve silah arkadaşları. Gözümüzün bebeği Cumhuriyetimizi kuranları burada anmadan geçmek olmaz.

Onları rahmetle, minnetle anıyorum.

Gerçekten gözümüzün bebeği onlar; fikir ve temel prensipleri olmadan görebilmek imkânsız.

Gerçek ve hakikat arasındaki fark birisinin değişken olması, hakikat ise zor ve değişmeyen bir yolculuk.

Onlar her biri hakikat yolcularıydı vatan uğruna ölümü göze alan. Cennet mekânları olsun.

Şimdi bazı film ve dizilerin gerçeklerden ilham alınarak yapılıyor olmasına bu bağlamda bakalım.

Mesela Elm Street filmi... Freddy Krueger gerçek değil elbet-

grup Laos'ta Amerikalılarla birlikte savaşan ve savaş sonrası infaz edilen insanlar.

Tam kâbus bir hikaye!

Martin
Scorsese

Martin Scorsese'nin suç klasiklerinde ise "iyi" kimdir hayli tartışmalıdır. Ama gerçek kişilerden ilham aldığı muhakkak.

Kimi zaman da filmlerde

izlediğimiz ilham aldıkları gerçek yanında bir hiç.

Three Billboards Outside Ebbing'in yönetmen ve yazarı Martin McDonagh'nın hayal gücü mesela gerçeklerden çok daha ileride.

Seyahat ederken gördüğü birkaç ilandan ilham almış.

Frances McDormand'ın baş rolü oynadığı Oscar adayı filmde kızına tecavüz edilip öldürülen yaşlı bir annenin görevini yapmayıp savsaklayanlara billboardlarla verdiği inanılmaz bir derstir.

Kanun, kolluk kuvvetlerini görevlerini yapmamak ve katili yakalamamakla suçladığı billboard ilanları, filmde sonra pek çok protestocuya da ilham vermiş. Pek çoğumuz

için Exorcist filmi korku filmlerinde son noktadır, olayın gerçek olduğu varsayımı filmi daha da korkulu hale getirir.

Şeytan çıkarma zaten tartışmalı bir konu. Yazar ilhamını üniversitede duyduğu bir hikayeden almış.

Ailesi tarafından içine şeytan girdiği iddia edilen 14 yaşında bir oğlan çocuğu Jesuit rahipleri tarafından 48 kişinin huzurunda şeytan çıkarma ayini ya da seansına, (artık ne demek gerekirse) alınıyor.

Senaryo sonuçta Oscar ödülü alıyor. Çocuk ise şeytan çıktıktan sonra normal bir hayat yaşıyor, şeytan çıkartma esnasında çok pisleşen çocuk hatta rahiplerden birinin bur-

nunu kırıyor. Burnunu niye soktun gibilerden ya da ölçü kaçıyor.

Bunların hangisi gerçek bilemeyiz elbette. Gerçek ayrı hakikat ayrı; felsefi tartışmayı hakikat yolcularına bırakalım.

Dünyadan 117 milyar insanın gelip geçtiği varsayılıyor. İnsanların toplam ağırlığının ineklerin toplam ağırlığından az olduğu düşünülürse dünya üzerinde tek ağırlık

olan varlık biz değiliz.

Tahmini tavuk sayısı ise 18.6 milyarmış akıllanıp birleşirlerse durumumuz feci.

Hindistan ve Çin nüfuslarındaki artışla başa çıkmak için bazı ileri bilim-ilim sahibi insanlar acaba toptan tedbir mi düşünüyorlar diye düşünmemek

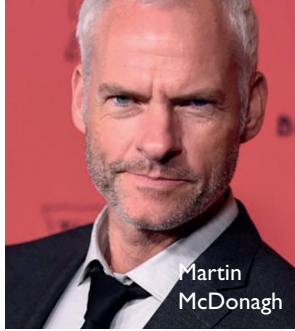
elde değil. Aids, covid filan hayra alamet hastalıklar mı? Bir diğer husus da insanların birbirinden çok çekmesi... İnsanın insana yaptığını başka varlıklar birbirlerine yapmıyor.

Altına hücum zamanı Amerika'ya karın tokluğuna gelen Çinlilerin dışlandıkları için China Town'dan bu güne süreçleri başka bir konu... İnsanlar onurlarıyla oynandığında neler yapabiliyorlar? İtibar kaybı bu çağda önem taşıyor mu acaba düşünmek lazım.

Danimarka, İsveç, Finlandiya, Norveç, Grönland meseleleri ise epey soğuk ve derin.

Sevgi ve saygıyla efendim. •

necefugurlu@gmail.com

Martin
McDonagh

Arayış
Vahap Candan

Eski Bir Başkent: Karaman

*Meth ederler Karaman'ın elini
Köprüsü yok, geçemedim selini
Gerdan Yaylası'nı, Perçem Beli'ni;
Yollar çamur; kurusun da gidelim.*

Karacaoğlan, şiirlerinde her ne kadar mecazi ifadeleri ustalıklı kullanmış olsa da Karaman'ın doğusunda; Orta Toroslar'da öyle bir yer var gerçekten. Gerdan Yaylası'nı ve Perçem Beli'ni merak ettim, gittim-gezdim-gördüm. Ayrancı ilçesinin güneyinde yer alan 2475 metre rakımlı "Yüglük" Dağı'nda bir yer. »

Foto:
Ethem Küçükköse
(Aktekke Meydanı,
Karaman Kalesi,
geride Karadağ)

Oradan Ayrancı'nın Pınarkaya ve Koraş köylerine ve Karaman'ın meşhur Taşkale kasabasına toprak yollar uzanır. Büyük ölçekli haritalarda bu iki yer, aynı adlarla adlandırılmıştır bilemiyorum. Çobanlardan öğrendiğim kadarıyla, dedeleri de aynı adlarla anarlanmış. Sözünü ettiğim yerden, Karaman ve Ayrancı Ova'sı görünür. Kuzeydoğuda, Karacadağ ve Hasan Dağı; Kuzeybatı yönünde yılki atları, Roma ve Bizans devri kalıntılarıyla ünlü Karadağ görünür. Yer adları demişken; Türkiye'de Karaman ya da Karamanlı adını taşıyan çok sayıda yerleşim birimi var: Burdur'a bağlı Karamanlı ilçesi en bilineni. Bartın Karaman köyü, Ankara-Çubuk Karaman köyü, şimdi Sakarya şehir sınırları içinde kalan Karaman köyü. Antalya Korkuteli Yukarıkaraman ve Konyaaltı ilçesine bağlı Aşağıkaraman köyleri. Kayseri Pınarbaşı ilçesi Karamanlı/Büyükkaramanlı; Aksaray ilçesine bağlı Sarıkaramanlı Köyü...

Aslında Karaman Ayrancı ilçesine bağlı Karaman köyünün de eski adı "Karamanlı" idi. Osmanlı arşivlerinde "Divle kazasına bağlı Karamanlı" olarak geçer. Zannediyorum zamanla yazım ve teleffuz hatası sonucunda, "Kıraman"a dönüştü. Türk dünyası coğrafyasına bakınca Türkiye dışında, Karaman adlı üç yerleşim

birimi var bildiğim kadarıyla. İkisi, Azerbaycan'ın Neftçala bölgesinde bulunan Yukarı Karamanlı ve Aşağı Karamanlı beldeleri.

Türkmenistan'ın atlarıyla ünlü Ahal bölgesindeki bir kasabanın adı da Karaman. Atçılıkla ilgili kaynaklarda belirtildiğine göre, dünyanın en güzel ve en dayanıklı atlarının Ahal bölgesine özgü Ahal Teke adı verilen atlar olduğu kabul edilir.

Türkiye'de Karaman ilimizin tarihine bakarsak, at ve atçılıkla çok ilgili bir geçmişi olduğunu görürüz. Osmanlı kaynaklarında "Atçekenler" adı verilen Türkmen oymaklarının, 20. yüzyıla kadar at

Karadağ'da doğada yaşayan atlar (Foto: Ethem Küçükköse)

yetiştiriciliği yaptıklarını biliyoruz. Atçekenler; 13. yüzyıldaki Moğol istilası nedeniyle, Türkistan'dan göçerek Karaman, Aksaray, Ereğli çevresine yerleşmişler. Hayvan yetiştiriciliğinde, özellikle at yetiştiriciliği ve eğitiminde çok mahir imişler. Osmanlı kaynaklarında 15. yüzyıl sonlarında itibaren Atçeken; oymak adı olarak değil; resmi bir sıfat haline gelmiş. "Ordu için at yetiştiren taife" tanımlamasıyla, daha sonra Farsça "Esbkeşan" adıyla anılmaya başlanmış. Karadağ ve Ayrancı'nın güney tarafında, Bolkar Dağı civarında ve Berendi yaylalarında topluluklar halinde yaşayan

yaban atlarının "Atçekenler" oymağından kalma hatıralar olduğu söylenmektedir.

Karaman şehir merkezinde Karamanoğulları döneminde inşa edilen yapılar hemen dikkat çeker. Bunlardan en meşhuru Hatuniye Medresesi'dir.

Karamanoğlu Alâeddin Bey'in eşi Nefise Hatun tarafından 1381 yılında yaptırılmış. Nefise Hatun, Osmanlı Sultanı Murad Hudâvendigâr'ın (1. Murat) kızıdır. Karamanoğulları ve Osmanoğulları her ne kadar rekabet içinde olsalar da iki hanedan arasında evlilikler dikkat

çekicidir. Ancak, daha çok Osmanlı hanedanından sultanlar gelin olarak gelmiş Karamanoğlu'na. Tarihçiler; söz konusu evliliklerin iyi ilişkilere ve barışa katkı sağlaması amacıyla yapıldığı konusunda hemfikirler. Nefise Hatun'un Karamanoğlu Alaeddin Bey'le evliliği sonrasında uzun süre iki devlet arasında sürüşme olmadığı biliniyor.

Nefise Sultan'ın yaptırdığı medreseye halk "Hatuniye" medresesi adını vermiş. İki eyvanlı, tek katlı ve revaklı avlusunun üzeri açık. Sanat tarihçileri yapıda, plan olarak ve özellikle taç kapısıyla Selçuklu üslubunun hakim olduğunu söylüyorlar.

Karamanoğlu hanedanına

Hatuniye Medresesi Taç Kapısı
(Foto.: Ethem Küçükköse)

Osmanlı'dan gelin gelen diğer bir sultan ise Çelebi Mehmet'in kızı İlalı Hatun'dur. İlalı, Karamanoğlu İbrahim Bey'in eşidir. Nefise ve İlalı Hatun'un hayatına bakacak olursak, kadınların da sosyal hayatın ve hatta siyasetin içinde olduğu söylenebilir. İlalı Hatun, Karamanoğlu İbrahim Bey'le evlendikten sonra vakıf kurarak Konya'da bir darul-huffaz (Hafız yetiştirilen medrese) yaptırmış.

Hatuniye Medresesi taş kapısı mukarnas kavsarasındaki Karamanoğlu gümüş sikkelerinde yer alan kuş "ongun" detayı
(Foto:Seda Dilay)

Karamanoğlu gümüş sikkelerinde yer alan kuş "ongun" çizimi

Yüksek hızlı trenin Karaman seferlerine başlamasını fırsat bilip Mayıs ayında Karaman'a gittim. İlk gidişim değildi. Tarihi dokusu olan kentler öyledir. Fırsat buldukça giderseniz, her ziyaretinizde önce fark edemediğiniz yeni şeyler görürsünüz. Hatta defalarca baktığınız bir yapıda yeni ayrıntılar keşfedersiniz. Örneğin Hatuniye Medresesi taş kapısındaki

Karamanoğulları'nın kuş biçimli ongun kabartmasını son gidişimde fark ettim. Karamanoğlu sikkelerinde de rastlanan "ongun"un "Doğan" olduğunu belirtir sanat tarihçileri. Karamanoğlu eserlerinin önemli bir kısmını, şehrin orta bölgesinde yürüyerek görmek mümkün. Gazeteci arkadaşım Ethem Büyükköse ile birlikte biz de öyle yaptık. Hatuniye Medresesi, Yunus Emre Cami ve Türbesi, Aktekte ve Arapoğlu camisi, Karamanoğlu 2. İbrahim Bey Medresesi (imaret camii) birbirlerine yakın mesafedeler. Ethem Büyükköse'den yeni bir bilgi daha edindim cami olarak kullanılan 2. İbrahim Bey Medresesi'ni gezerken. Ahşap kapı kanadının üst kısmında; "Kapımız açıktır girene / Malımız heleldir yiylene." ifadesi yazılmış. "Tanrı Misafiri" kavramını yaratmış bir ulusun (kapı kanadındaki) söz konusu ifadesi şaşırtıcı değil elbet. Medrese, aynı zamanda yolcu ve fakirlere yemek veren bir aşeviymiş.

Karaman'da tarihi çeşmeler göze çarpar. Üsluplarına bakılırsa önemli bir kısmının Osmanlı döneminde inşa edildiğini söylemek mümkün. Ancak ne yazık ki, pek çok çeşmenin de yok olduğu söyleniyor. Gördüğüm kadarıyla bir kısmı ise sokak dolguları nedeniyle çukurda kalmış. Bu hususu büyük yapılarda da görmek mümkün.

Örneğin Hatuniye Medrese-si cadde dolgusu nedeniyle çukurda kalan yapılardan. Caddeden yaklaşık iki metre aşağıda. O muhteşem taç kapısı uzaktan fark edilemiyor. O taç kapılar ki davet edici bir estetikle yorumlanmıştı. Türk mimarlık sanatının belirgin bir özelliğidir. “Hadi gel, anlatacaklarımı dinle ve içeri buyur” der gibidir. Selçuklu’da da Karamanoğulları’nda da Osmanlı’da da öyledir. Yine Yunus Emre Camisi ve Türbesinin de caddeye göre çukurda kaldığını görmek insanın keyfini kaçırıyor.

Karamanoğlu beylerinin köyündürlük anlamında en çok köprü inşa ettikleri biliniyor. Göksu Nehri üzerinde yalçın kayalar üzerine oturtulan ayaklarıyla Görmeli Köprüsü’nü, “döneminin viyadüğü olarak değerlendiren” bir Alman turiste rastlamıştım 90’lı yıllarda. Sonra biraz uzaklaşarak nehir yatağına doğru inmiş ve Alman turistin söylediğinin tevatür olmadığını düşünmüştüm. İki kitabesi var Görmeli Köprüsü’nün. Büyük olanında “Karamanoğlu Mehmed Bey’in oğlu Alaeddin Halil Bey’in yaptırdığı” belirtilmiş. Diğerinde ise mimarının adı yazılmış taşta; “Yusuf Oğlu Süleyman”.

Nefise Hatun, kendi yaptırdığı medresede; İlalді Hatun, Mut’taki türbesinde gömülü.

Mehmet Bey Balkusan

Yunus Emre Camisi ve türbesinin önden görünümü. Büyük kubbeli ana mekan mihrabın olduğu bölüm. Ön mekan son cemaat yeri. Yunus Emre’nin türbesi bu açıdan görünmüyor. Çok sıkışık durumda olduğu için uygun bir açıdan fotoğraf çekilemiyor. (Foto: Ethem Küçükköse)

Köyü’ndeki türbesinde yatıyor. Karaman merkez (iç) kalesi dışındaki türbe ise 1. Murat’ın kızı Nefise Hatun’un eşi Alaeddin Bey tarafından, sağ iken yaptırılmış. Karamanoğlu Alaeddin Bey, Yıldırım Beyazıt tarafından 1388 yılında Konya’da idam ettirildikten sonra bu türbeye defnedilmiş. Alaeddin Bey kendi türbesini sağken yaptırmıştı. Fakat topraklarını genişletmek amacıyla Osmanlı sınırlarına doğru seferler düzenlemekten de geri kalmıyordu.

Karacaoğlan’la başladık; Karacaoğlan’la bitirelim.

“Üryan geldim yine üryan giderim,

Ölmemeye elde fermanım mı var?” •

vahapcandanbd@gmail.com

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Bir organizmanın veya popülasyonun doğal olarak yaşadığı yere ne ad verilir?
a-Kommunité
b-Biyotop
c-Habitat
d-Populasyon

2-Topraktan yaklaşık 1 m. uzunluğunda, çiçek başlıklarının etli bölümleri sebze olarak yenen bitki hangisidir?
a-Kereviz
b-Enginar
c-İspanak
d-Pepino

3-Satrançta L harfi şeklinde hamle yapabilen taş hangisidir?
a-At b-Kale
c-Vezir d-Fil

4-Halterde kullanılan demir ağırlıklara ne ad verilir?
a-Bar
b-Topaz
c-Kilo
d-Demir

5-Maden posasına ne ad verilir?
a-Zıпка
b-Şubat
c-Savat
d-Cüruf

6-Küçük üzüm salkımına ne ad verilir?
a-Çirkata
b-Dingirlek
c-Çemdir
d-Cingil

7-"İlyada"ve"Odyseia" destanlarının yazarı kimdir?
a-Sophokles
b-Herodot
c-Descartes
d-Homeros

8-Üç bant bilardo dünya şampiyonu olmuş,Türkiye Bilardo federasyonu başkanlığı yapmış ünlü Türk bilardocu kimdir?
a-Yılmaz Özcan
b-Tayfun Taşdemir
c-Semih Saygıner
d-Adnan Yüksel

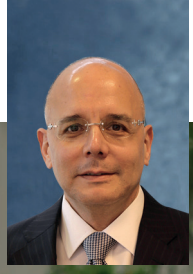
9-Bir kentte yer alan çok kültürlü,çok uluslu ve değişik yaşam biçimlerinin olduğu yapıya ne ad verilir?
a-Kozmopolit
b-Varoş
c-Banliyö
d-Metropolit

10-Aşağıdakilerden hangisi zorlayıcı sebep anlamına gelir?
a-Forsmajör
b-Paradigma
c-Mataforik
d-Metazori

11-Hangisi "Arka-daş" anlamında bir sözcüktür?
a-Vodvil b-Mahdum
c-Yaren d-Kardaş

12-Zehirin etkisini ortadan kaldıracı özelliği olan maddeye ne ad verilir?
a-Panzehir
b-Solüsyon
c-Stein
d-Penisilin

Yanıtlar:
151.
sayfada

“İyi ki doğdun!
İyi ki yaşamımızda
varsın...”

Türkan Şoray

28 Haziran Türkan Şoray'ın doğum günü... Kendisine, ailesi ve sevdikleriyle beraber; sağlıklı, mutlu daha nice uzun yıllar diliyorum.

Zarafet sözcüğü hepimizin dilinde, gündelik yaşamımızda sık kullandığımız bir sözcük. Ancak bu sözcük, içinde bir sürü katman bulunduyor. Türkan Şoray, eşine az rastlanabilecek bir irade ve güçle yıllardır bu sözcüğün hakkını tam anlamıyla yerine getirebilen ender kişilerden birisi olarak örnek

konumunu korumaktadır.

Türkan Şoray, bir efsane olmuş ve toplumda çok az kişiye nasip olabilecek ağırlıktaki konumuna kalıcı olarak yerleşmiştir. Bu başarıda hiç şüphesiz, her an gösterdiği güçlü irade, sanat gücü, oyunculuk kabiliyeti, iş disiplini, özel yaşamındaki titizliği, değişime ayak uydurabilmesi, toplumun değerlerine ters düşmemesi için gösterdiği özveri ve güzelliği mutlaka çok büyük bir etken. Bütün bunların sonucunda ortaya “siyaset üstü statüsü” ile hem

halkın hem de aydınların onayladığı bir tablo çıkmıştır. Türk halkı yıllarca Türkan Hanım ile ağlamış, onunla gülmüş ve mutluluğu kendisinde bulmuştur.

Zülfü Livaneli'ye göre: *“Her ülkenin bir yüzü vardır. Fransızlar’ın Marianne’i, İtalyanlar’ın Sofia Loren’i... Türkiye’nin yüzünü hiç kimse Türkan Şoray kadar simgeleyemedi.”*

Berna Laçın, Türkan Hanım’ı şöyle tanımlıyor:

“Bugün, halkımızın ortak paydada saygı duyduğu, duygu hafızasında ortak sevgide bulunduğu, bizi biz yapan bir parçamızda mutlak yer tutan, sayılmayan bir oyla her zaman gönüllerin iktidarında kalan kaç kişi sayabilirsiniz? Sanatın ve sanatçının; gelip geçen tüm siyasi kişilerin, yöneticilerin ve para sahiplerinin kazanamayacağı, ‘sevgi iktidarının’ en mükemmel örneklerindedir kuşkusuz Türkan Şoray.”

Perihan Mağden ise Türkan Şoray için şunları söylüyor:

“Ömrümde gördüğüm en zarif, en ince, en kibar, en başkalarını kırmaktan korkan insandır. (...) Gerçek üstü bir yanı var güzelliğinin... Bu kadarı da olmaz dedirten bir yanı...”

En az altı, yedi kez izlemiş olduğumuz bir Türkan Şoray filmi bir kez daha kalbimizin ona karşı duyduğumuz sevgiden çatlayarak izliyoruz... Onun büyüğü bu. Başka hangi

artist filmleriyle insanı ekranın karşısına böylesine kayıtsız şartsız bir sevgi seliyle mıhlar? Yalnız o!”

Fatih Özgüven'e de kulak verelim:

“Türkan Şoray bu ülkeye ilişkin tuhaf ve yorucu bir sürekliliğin tariflerinden biridir... Türkan Şoray, insana bazen bu ülkede adı konamayan bütün (dişi / erkek) duyguların, acuların emanetçisi gibi gelir. Bu yüzden Türkan Şoray’ın hepimizin üzerinde hakkı vardır. Türkan Şoray sonsuz kırılımandır; hem de sonsuz dayanıklı bir maddeden yapılmış gibidir. Türkan Şoray’dan vazgeçmeye karar verirsiniz. O bunu hisseder, bir kere daha biçim değiştirir. Türkan Şoray duygulandırır. Türkan Şoray üzer. Türkan Şoray insana her zaman tam olarak adını koyamadığı bir şeyi hatırlatır. 1950’lerden itibaren hangi yılda doğmuş olursanız

olun, Türkan Şoray insanın hayatını kaplar...”

Değerli sosyoloğumuz **Nilüfer Göle**, Türk sinemasının değişmez kare ası (Türkan Şoray, Hülya Koçyiğit, Fatma Girik ve Filiz Akın) için yorum yaparken birinciliği Türkan Hanım’a vermekte ve şunları kaydetmektedir:

“(...) onun kalbi sinema için atan bir genç kız kalbine benziyor (...) hiç kimseyi incitmeden imajına sadık kalma çabası çok yüksek (...) Türkan Şoray’ın bu topraklara has bir güzelliği var. Bundan da daha önemlisi çok alaturka. Hatta alaturkacılığın küçümsendiği dönemlerde, Zeki Müren gibi o da alaturkayı baş tacı etmeyi güzeliyle bildi ve başardı. Hakikaten anlamlı, manalı, hüznünlü, kırılğan ama susan sultan, hanmefendi.”

Atilla Dorsay ise Türkan Şoray için yazdığı Sümbül Sokağın Tutsak Kadını adlı yapıtında, Şoray’ı bir değerler bütününü olarak kabul etmekte, bilhassa yurtdışında almış olduğu ödülleri yorumlamakta, (kendisinin de jüri üyesi olarak katıldığı yurtdışı festivallerde, yabancıların Türkan Şoray’ı değerlendirirken ne kadar heyecanlandığını okuyucusuyla paylaşmakta) ve kitabının sonunda da Şoray’a ait tüm duygularını tek cümleyle özetlemektedir:

“Evet, ben Türkan Şoray’ı erdemli bir kadın olduğu için seviyorum.”

Değerli edebiyatçımız **Selim İleri** ise Türkan Şoray’ı şöyle yorumlar:

“Türkan Şoray’ın varlığı, Türk sineması için, kimilerinin sandıkları ve düşündükleri gibi, yalnızca çok güzel bir yüzlü bir insan olarak dondurulamaz. Türk sinemasında birçok yıldız yalnızca fiziki görünüşleriyle psikolojiyi ve duyarlılığı kartonlaştırırken hemen yalnız o, giderek güçlenen oyunculuğu, giderek bilenen sezişi ve duyuşuyla, giderek anlamlılığa bürünen ifadesiyle canlandırdığı rol üzerinde egemenlik kurmuş, en düz, en yalın bir hikâyeyi bile gergin, olay, entrika tutkunu seyirci kitlesine onaylatabilmiştir.”

Hülya Koçyiğit’in, sunduğu programda, “hepimizin en büyüğü, en güzeli” olarak takdim ettiği Türkan Şoray için, 24 Eylül 2020’de Filiz Akın’ın son sözü söylemiştir:

Filiz Akın: “Sultanların Sultanı, yaşayan efsane. Hiç kimse senin kadar sevilmedi! Bir daha da böyle bir sevgi olacağını zannetmiyorum.”

“Sultanların sultanı, yaşayan efsane. Hiç kimse senin kadar sevilmedi! Bir daha da böyle bir sevgi olacağını zannetmiyorum.”

Türkan Hanım için söylenen görüşlerin tamamına katılıyorum, gelgelelim benim onunla dostluğum daha farklı: Şoray’ın sürdürülebilir başarı sürecinin her aşamasına

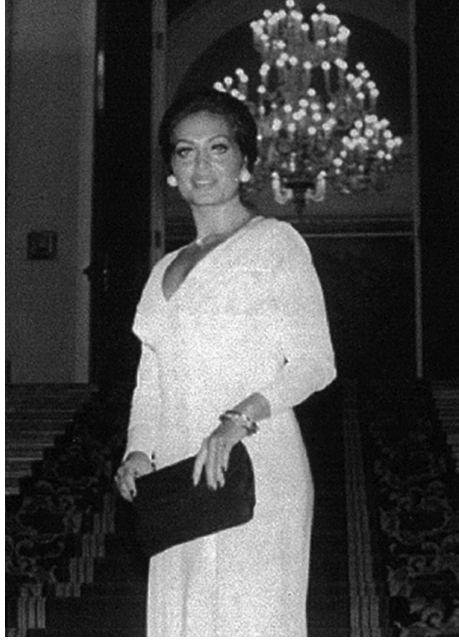
bizzat tanık olmuş biri olarak size yıllar önce, Sümbül Sokak'taki o evi anlatmalıyım.

Her şeyden evvel, Türkan Hanım'ın en büyük özelliği nedir diye soracak olursanız hiç tereddütsüz yanıtım; mesleğine olan tutkusu, sinemaya olan aşkı ve bağlılığıdır derim. Bu aşk, Yağmur'un doğumundan sonra, doğal olarak Yağmur ve sinema oldu. Ancak, Türkan Hanım yaşamı boyunca hep sinema yapmıştır. Yalnız sinema yapmıştır. Bütün bir ömrü sinemaya ve çok sevdiği seyircisine adamıştır.

Türkan Hanım, çok iyi bir okuyucudur. Çok kitap okumanın yansira gündelik gazetelerin hepsi evine gelir ve tek tek okur. Covid döneminde bile bu tutkusundan vazgeçmemiş, bütün gazete yaprakları dezenfekte edildikten sonra hepsini yine okumaya devam etmiştir. Ülke sorunlarını her zaman yakından takip eden Şoray "bugünün ekonomik koşullarında mutfak bütçesini idare edebilen tüm kadınlarımızı bu ülkenin ekonomi kahramanı kabul ediyorum" diyecek kadar kendine has duyarlılıkla gerçekleri kırmadan dökmeden ifade eder.

Parayla ilgili düşüncesi sorulduğunda ise duygularında çok samimidir:

"Para daha büyük amaçlara hizmet ettiği müddetçe güzel. İyi evlat yetiştirebilmek için güzel.

Türkan Şoray ödül aldığı gece Moskovada

Başkalarına yardım edebilmek için güzel. Ben mutlulukların, paylaşılabilirliği takdirde bir anlam ifade ettiğine ve gerçek mutluluk olduğuna inanırım. Eğitime harcanan para, yapılan yatırım, katma değeri en yüksek olanıdır. Düşünsenize

"Türkan Şoray okulundan mezun olup da, toplumda meslek sahibi olmuş bir öğrencimizi gördüğüm zamanki mutluluğu, heyecanı; bugüne kadar oynadığım karakterlerden hiç biri bana yaşatmadı!"

topluma bir kişi daha kazandırıyor-sunuz. İleride onun ailesi de topluma bir kazanç.”

Şoray'ı kızı Yağmur ve seyircisinin sevgisinden sonra hayatta en çok cumhuriyetimizin ellinci yılı dolayısıyla yaptırmış olduğu okulu mutlu etmiştir:

“Bugün okulumla gurur duyuyorum. Öğrencilerimizden meydana gelen öyle geniş bir ailenin mensubu oldum ki beni böylesine büyük bir mutluluğa hiçbir servet kavuşturmazdı. Türkan Şoray okulundan mezun olup da toplumda meslek sahibi olmuş bir öğrencimizi gördüğüm zamanki mutluluğu, heyecanı; bugüne kadar oynadığım karakterlerden hiçbiri bana yaşatmadı!”

Eğitim Türkan Hanım'ın en öncelikli konularından birisidir. Her ortamda ve fırsatta eğitimin önemini altını çizmeye çalışır. Eğitim konusunda şöyle demiştir:

“Eğitim konusuna, sinema sanatçısı gözüyle cevap vereyim. Eğitim olmadan insanlar; siyah beyaz, eğitilmiş hallerinde ise renkleri görebilen konumdadırlar. Bizim ilk filmlerimizi, siyah beyaz filmlerimizi düşünün, daha sonrada renkli filmlerimize bir bakın. Arada ne kadar çok fark var! Renkli filmlerimizde, siyahla beyazın arasındaki gri de dahil olmak üzere, ne kadar çok ton var. Bunları görebilmek, ayırdına

varmak iyi ve mutlu olabilmek için eğitim şart. Eğitilmiş insan, halden anlar, empati yapar, karşısındakini ötekileştirmez, ufak mutlulukların kıymetini bilir, sahip olduğu güzelliklere şükreder, iç mahkemesi, vicdanı tıkr tıkr, saat gibi çalışır.

“Kanımcı eğitim her şeyin başıdır. Kızlarımızı hiç bir ayırım yapmadan mutlaka okutmamız lazım.”

Paylaştıkça hayatın güzelleştiğini, anlam kazandığını bilir. Başkalarını mutlu etmeyi kendine öğretir. Kanımcı eğitim her şeyin başıdır. Kızlarımızı hiçbir ayırım yapmadan mutlaka okutmamız lazım.”

Bir sanatçı yaşamının dönüm noktası olan filmlerine nasıl kadirşinas bir ruhla bağlanmış olmalı ki filmin çekiminden elli yıl sonra

“Herşeye sahip olsanız da eğer okuyamadıysanız, hep yüreğinizin bir yanında eksik sevinç oluyor. Bu bilinsin istiyorum.”

bile, 2016 yılında, İstanbul TEDx’te yaptığı konuşmasında binlerce kişiye aşağıdaki şekilde seslenebilirdi:

“67 senesi zannediyorum, ünlü o çok bilinen Çalığı romanının filmini çekiyoruz. İlk Çalığı’nda da ben oynamıştım, Feride rolünde. Şimdi rahmetli olan filmin yönetmeni sevgili Osman Seden bir sahnede bir replik vardı, ‘Bak Türkan bu repliğin çok değerini vererek, çok iyi oyna’ dedi. Replik suydı:

‘Sevgi ve şefkat denilen şeyde ne mucizeler var, Yarabbi.’

Bu beni çok etkilemişti. İnanın bana hayatım boyunca benim rehberim oldu. Bütün çevirdiğim sevgi dolu, aşk dolu filmlerde; özel hayatımda da sevgi ve şefkat hep duyumsadığım duygular oldu.”

Kendi dönemiyle bugünün sineması karşılaştırıldığında ise şunları diyor:

“O gün için sinema bir sanayi kolu değildi. Sinema emekçisinin

hakları yoktu ve arkadaşlarımız çok sıkıntılar çekti. Paralarını alamayanlar oldu. Bir de para alsanız bile bugünkü gibi sağlık sigortası, emeklilik sigortası gibi kavramlarda Türkiye’de yoktu. Şimdiki kuşak, çok daha bilinçli ve eğitilmiş. Bayrağı daha iyi bir kuşağa teslim ediyoruz. Yeni kuşağın, gençlerin ülkeme Oscar ödülünü getireceğine inancım tamdır. Ve ben o akşam o salonda olacağıma inanıyorum.”

Hâlâ çok güzel olan Şoray, yaş almaktan korkmaz:

“Yaşlılıktan da korkmuyorum. Her şeyi doğal karşılıyorum. Kendimi buna hazırladım. Bugün ayna karşısına geçtiğim zaman, yüzümdeki çizgiler benim birer dostum.

Her birinde çevirdiğim filmlerimin izini görüyorum. Bunca yılın emeği yüzüme aksetmiş, her biri benim gurur kaynağım olmuş, emeğimin tescili olarak benimle beraberler. Seyircim de bunun bilincinde... Ben buna inanıyorum...”

Şoray’ın Bende Kalan bir başka özelliği de şu demecindeki titizliğidir:

“Ben, yabancı basın ile ilgili görüşmelerimde her zamankinden daha fazla dikkatli olmaya çalışırım. Herhangi bir yanlış anlaşılma sebebiyet vermemek için,

Türkan Şoray'ın Sümbül Sokak yıllarından, adıma imzalanmış bir resmi. (Demir Aytac)

röportaj veya çekim öncesi birçok koşul ve 'son kontrol' ricasında bulunurum."

Bircan Usallı Silan, Dört Yapraklı Yonca adlı yapıtında, Türkan Hanım için şunları diyor bakın:

"... Türk sinemasına tam kırk yıl vermiş ve bu kırk yıl boyunca da hep zirvede kalmayı başarmış bir insan hayatta en büyük eksikliğinin yüksek öğrenim görmemek olduğunu her vesileyle dile getirmektedir." Şoray'a bu konuyu niye bu kadar çok tekrarlıyor, niçin ön plana çıkarıyor, her söyleşide veya adına düzenlenen konferanslarda altına basa basa niye bu kadar deşifre ediyor

diye sorduğunu söylüyor. Aldığı yanıt için yaşamım boyunca başucumda taşıyacağım niteliktedir, diyor. Türkan Hanım'ın verdiği yanıt; gerçekten tüm gençlere örnek olacak güzellikte, her zaman güncelliğini koruyacak nitelikte: "Dürüst olmak hem kendime hem de herkese karşı, kendime olan güvenimi ve saygımı artırıyor... Bir ikinci neden ise okumanın ne kadar önemli olduğunun altını çizmek istemem. Her şeye sahip olsanız bile okuyamadıysanız, hep yüreğinizin bir yanında eksik sevinç oluyor. Bu bilinsin istiyorum."

Bitirirken önemli bir hususun altını çizmek isterim. Ben her geçen gün daha çok inanıyorum ki sevdiğimiz ve değer verdiklerimizin kıymetini zamanında bilmemiz gerek! Onlara bunu hissettirerek yaşamlarını daha mutlu geçirmelerini sağlamak da büyük görev...

Her yaşta, her başta; toplumun bütününe titiz bir sorumlulukla sevgi ve şefkatle tamamen eşit sarmalayan kaç kişi tanırınız? Türkan Şoray bunun en seçkin örneklerinden birisidir.

Doğum gününde Türkan Şoray'a iyi ki doğdun, iyi ki yaşamımızda varsın, diyor; ailesi ve sevdikleriyle birlikte sağlıklı, mutlu ve daha nice başarılı günler diliyor; yıllarca bizi çok mutlu ettiği için hepimiz adına samimiyetle teşekkür ediyorum. •

demiraytacbd@gmail.com

YAZLIK SİNEMA GÜNLERİ

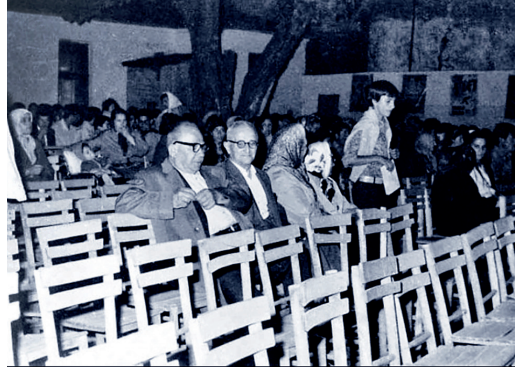

İnsanlar Yaşadıkça

Mehmet Ünver

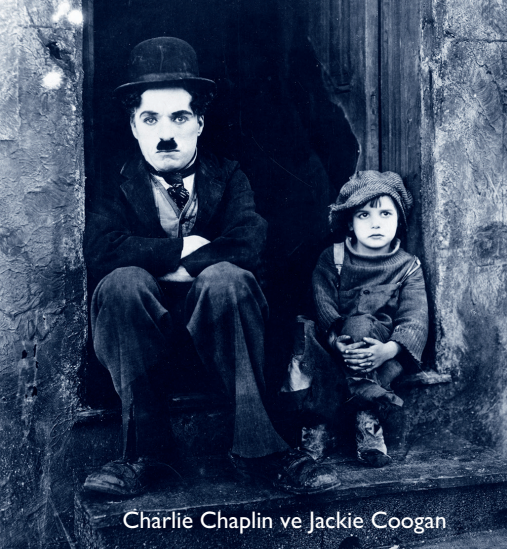

Hemen her mahallenin bir yazlık sinemasının bulunduğu ve o sinemalarda siyah beyaz Yeşilçam filmleri izleyip, gösterişsiz sahnelerinde devrin ünlü sanatçılarının konserleriyle coştığımız güzel günler geçmişte kaldı. O yazlık sinemalar ki altmışlı ve yetmişli yılların gül ve akasya kokulu gecelerini şenlendirip, hemen her kesimden insanın yaşamını renklendirdikten sonra sessizce hayatımızdan çekildiler. Bu acı gerçeği üzümlere yazıyorum; televizyon yayınlarının başlamasından önceki yazlık sinema etkinlikleri bana göre hem gerçek bir halk eğlencesi hem de toplumsal bir hizmetti. Ne yazık ki bir daha geri gelmemek üzere geçmişte kaldı o günler. Ne kadar güzeldi, boşucu yaz gecelerini çok az bir paraya mal olduğu halde bizlere büyük bir keyif veren ve tüm mahalle halkını bir araya getiren bir etkinlikle renklendirebiliyorduk. Günümüz kuşaklarının yıldızlı bir yaz gecesinde, tüm komşu ve arkadaşlarıyla birlikte tahta sandalyelere kurulum yan bahçelerden gelen hanımeli çiçeklerinin kokuları eşliğinde film izleme keyfini tadabilmelerini çok isterdim. Televizyonun tüm evlere girişi ailecek radyo başında toplandığımız kış gecelerinin mutluluğunu ve yıldızlı gökler altında sinema izleme keyfini elimizden aldı.

Televizyon kanallarının sayısı artarken yazlık sinemalar birer birer azaldı, arsalarına dev apartmanlar kondu, ya da otopark oldular. O unutulmaz günleri yaşayan kuşağın bir ferdi olarak yazlık sinemaların toplumsal yaşamımıza düşünülmenin ötesindeki etkisini bir kez daha anmak istiyorum:

İlk yazlık sinema deneyimimi

Charlie Chaplin ve Jackie Coogan

Sessiz sinema devrinin o unutulmaz siyah beyaz filmini izlerken o sıralar henüz yedi yaşında olan çocuk oyuncu Jackie Coogan'ı inanılmaz derecede kıskanmıştım.

1962 yılında yaşadım. Altı yaşımdaydım. Eskilerin Şarlo dedikleri Charles Chaplin'in, 'Yumurcak' filmiydi gösterilen. Sessiz sinema devrinin o unutulmaz siyah beyaz filmini izlerken o sıralar henüz yedi yaşında olan çocuk oyuncu Jackie Coogan'ı inanılmaz derecede kıskanmıştım. Nasıl kıskanmayayım? O gece bütün mahalle sinemadaydı. Ağabey, abla, teyze, amca diye bildiğim tüm tanıdıklarım o küçük çocuğun perdedeki oyununu hayranlıkla izliyor, hanım seyircilerden bazıları onun için gözyaşı döküyorlardı. Film sessiz olduğu için hıçkırıkları rahatça duyuluyor bu da benim o küçük aktöre duyduğum kıskançlığı daha da körüklüyordu. Ne kadar şanslı bir çocuktur. Perdede görüldüğü anda sınırlı çevredekiler herkesin sevgisini kazanmıştı. Ertesi gün bütün komşuların camdan cama sohbetlerinde onu konuşacağından emindim. Filmi izlerken bir ara çevredeki akasya ağaçlarının çiçeklerinden gelen o hoş kokuya buruk bir anason kokusunun karışarak en ön sırada oturan bizlere kadar ulaştığını fark ettim. Ayağa kalkıp baktığımda sinemanın yanındaki evin babasının bahçeye kurduğu çilingir sofrasında rakısını yudumlayarak filmi bedavadan izlediğini gördüm. Ailesi de yanındaydı.

O günden sonra hemen tüm yaz akşamlarım mahallemizde iki adet olan yazlık sinemalarda geçmeye başladı. Her iki günde bir yenilenen filmleri yan bahçelerden yayılan akasya çiçeklerinin kokusu ve ateş

böceklerinin üzerimizde uçuşan ışıltıları eşliğinde izlemek perdedeki görüntülerin büyüsunü çöğaltıyordu. Devre arasında annemin aldığı soğuk, keskin gazoz bu eşiş zevkin tamamlayıcı unsuruydu. O sıralar yaşam çok küçük olduğu halde sinemanın ve özellikle de hemen tüm gün birlikte olduğumuz konu komşuyla birlikte yazlık sinemada film izlemenin hiç bilmediğimiz bambaşka bir dünyayı ayağımıza getirdiğinin farkındaydım. Düşleyebileceğimin çok ötesindeki olağanüstü görüntüler ve konular birkaç metre ötemizdeki perdede canlanıyor, ufkumuz her filmle biraz daha genişliyordu. Hepsinin de anlatmak istediğı kayda değer bir öyküsü vardı.

Bu anlamda hiç unutamadığım filmlerden biri, çocuk aklımı başımdan alacak kadar görkemli görüntülerle örölmüş 'Kleopatra' filmiydi. İlk kez böyle parlak bir yapım görüyordum. Adeta bir ordu kadar kalabalık olan oyuncu kadrosu, kostümler ve dekorlar aklımı başımdan almıştı. Yedi yaşımın sınırlı tarih bilgisine karşın perdede kadim Mısır ve Roma uygarlıkları dönemini canlandırmak için yaratılmış görüntüler, piramitler, tapınaklar ve tepeden tırnağa silahlanmış orduların görüntüleri başımı döndürmüştü. Kleopatra'yı canlandıran efsanevi oyuncu Elizabeth Taylor'un ışıltılı güzelliğı ve Antonius rolündeki Richard

Burton'un alkışlanacak oyunu da filmin diğeri çarpıcı unsurlarıydı. Yazlık sinemanın işletmeciliğini yapan komşumuz İsmail Ağabey bu filmin sinema tarihinde o güne kadar çekilmiş en kalabalık ve en yüksek maliyetli yapım olduğunu söyleyince hayranlığımız daha da artmıştı. Doğru söylüyordu İsmail Ağabey. Evimizden biraz ötede,

Hiç unutamadığım filmlerden biri, çocuk aklımı başımdan alacak kadar görkemli görüntülerle örölmüş 'Kleopatra' filmiydi.

tahta sandalyelerinde oturup beyaz badanalı duvardan bozma perdesinde izlediğimiz filmler koskoca bir tarihi ayağımıza kadar getiriyordu. O sıralar ülkemizde henüz televizyon yayını olmadığı ve evlerin bir kısmında radyo bile bulunmadığı için sokağımızda en azından yazları gösterim yapan bir sinemanın bulunması tam anlamıyla bir nimetti. Kleopatra filminin ardından Doktor Jivago, Spartaküs, On Emir, Oliver Twist, Batı Yakasının Hikâyesi,

Ben-Hur, Easy Riders ve Çalıkuşu gibi pahalı ve çok büyük emekler verilmiş efsanevi filmleri peş peşe izleme şansına eriştik. Yetişme çağındaki öğrenci ufkumu genişleten o filmleri geçen yıllar içinde televizyonda tekrar izlemem de yazlık sinemadaki ilk izleyişimin keyfinin ve etkisinin bir başka olduğunu söylemem gerekir.

Yazlık sinemalar film gösterimi dışında konserlere, toplu sünnet törenlerine ve tiyatro turnelerine de ev sahipliği yapıyordu. Günümüzün gençleri şaşıracaklar ama üç farklı kuşağa seslenebilen, on milyonlarca hayranı olan Barış Manço, Cem Karaca, Tanju Okan, Erkut Taçkın, Ertan Anapa, Erkin Koray,

Selçuk- Rana Alagöz, Moğollar, Beyaz Kelebekler, Mavi Işıklar gibi müzisyen ve toplulukları altmışlı yıllardaki yazlık sinema konserlerinde izlemiştik. O coşku dolu konserler günümüzün açık hava tiyatrosu ve stadyum konserlerinin fikir babasıdır. Erkin Koray ve grubunun sokagımızdaki yazlık sinemada verdiği unutulmaz rock konserinin bugün

Batı ülkelerindeki dev stadyum konserlerinden eksik kalır yanı yoktu. Bundan elli beş sene öncesinin ses teknolojisi ve o dönemin çalgıları ortaya koydukları performans olağanüstüydü. Erkin Koray'ın zaman zaman bir isyana dönüşen çığlıkları, insanın aklını başından alan gitar ve bateri atakları mahalleimizin tüm gençlerinin kanını kaynatmıştı. O gecenin benim için unutulmazlar arasına girmesinin bir nedeni de, sevgili Erkin Koray'ın sahnede boyuna sardığı fuları en ön sırada oturan ve o zamanlar henüz on yaşında olan şahsıma hediye etmesiydi. Hâlâ saklarım.

Ne yazık ki geçmişin tüm güzellikleri gibi yazlık sinemalar da tarihe karıştı. Televizyon yayınları başlangıçta insanları evlerine çekmeye hizmet ettiği düşünülerek olumlu karşılanmıştı. Aradan çok geçmeden bu yeniliğin sinema, tiyatro ve açık hava konserleri gibi kamusal etkinliklerin aleyhine çalıştığını anlaşıldı. Bizim kuşağın pek çok yönden şanslı olduğunu düşünüyorum. En azından havası, suyu kirlenmemiş, trafik gürültüsü ve çarpık yapılaşmanın henüz insanları mutsuz etmediği bir kentte, yıldızların altında sevdiklerimizle birlikte unutulmaz filmler izleme şansını yakalayabildik. Yazlık sinemaların tahta sandalyelerinde oturup, üzerimizde ateş böcekleri uçarken izlediğimiz filmlerden bazıları hâlâ televizyon kanallarında yayınlansa da ben o günlerin keyfini özlüyorum. •

mehmetunverbd@gmail.com

Dijital Emek ve Kölelik

Dijital kölelik kavramı, geçmiş yıllarda sıklıkla dijital kapitalizmin içinde küçük bir konu olarak değinilirken, özellikle salgından itibaren daha çok dikkat çeken bir toplumsal sorun olmuştur. Dijital kölelik kavramı salgın boyunca gündelik konuşmalarda sıklıkla ya-kınma şeklinde kullanıldı.

Sosyal bilimler yazınında dijital kölelik yada i-kölelik iki farklı

boyut için kullanılıyor. İmalat boyutu, dijital medya sanayiinin tüm üretim süreçlerinin gerçekleşmesi için gereken emek ve iş gücünden oluşuyor. Maaşlı ya da maaşsız, resmi ya da gayriresmi olabiliyor. Asya'da teknoloji ürünleri imalatçısı Foxconn vakası (Foxconn İntihar Ekspresi diye anılıyor) acı gerçekleri su yüzüne çıkardı. Aktivistler tarafından kullanılan i-köle ifadesi,

Foxconn fabrikası

kurumsal kötü davranışın amblemi oldu. Foxconn ve Apple basının, sendikaların hedefine oturdu. Üretim deyince ana inceleme birimi fabrika akla geliyor. Kelimenin Batı dillerindeki izini sürersek, İngilizce olduğunu ve İngiltere’de ancak geç 16. yüzyılda kullanılmaya başlandığını görürüz. Ancak geç Orta Çağ’a baktığımızda Portekizcede “feitorias” kelimesi ile karşılaşırız. Ancak bu kelime üretim yerini değil ticaret noktasını ifade eder. Ticareti yapılan ise ürün, mal değil, kölelerden başkası değildi. İlk fabrikalar Avrupa değil, Batı Afrika’nın köle sahillerinde ortaya çıktı.

İkinci boyutu gönüllü kulluk olarak da görebiliriz. Dijital dünyada herkes Köle 2.0’dır. Kendi hakkındaki enformasyonu ücretsiz olarak sağlamaktadır. Bu bedava emek, dijital ağları daha da muktedir kılmaktadır. Beş büyükler diye anılan, Apple, Facebook, Amazon,

Google ve Microsoft halihazırda, dünyadaki servetin büyük kısmının yığıldığı en büyük şirketlerdir. Eski tip kölelikte bedava barınma,

giyecek, yeme-içme verilirdi, iş garantisi vardı. Dijital köleye sağlanan imkanlar, bedava uygulamalar ve hizmetlerle sınırlıdır. Daha vahimi iş garantisi yoktur. Her ana yerine başka daha “iyi” daha “esnek” daha “hızlı” biri alınabilir. Salgın öncesinde de, yeni mezun öğrenciler zaten serbest çalışmayı deneyimlemekteydi, yani iş hayatına çekingen ve güvencesiz başlangıç yapmaktaydılar. Küresel salgınla birlikte, bu durum genele yaygınlaştı. Daha önceleri sanat camiasında duyduğumuz bir kavram günlük konuşmamıza yerleşti: Gig ekonomisi.

Avrupa Komisyonu, Çalışmanın Geleceği hakkındaki 2016 yayınında, Gig ekonomisini, “dijital teknolojiler sayesinde, genellikle sınırlar ötesinde yapılan projeler için ekipleri toplayan ve bunu dijital platformlar aracılığıyla alıcıları ve satıcıları sorunsuz bir şekilde ortak bir havuzda bir araya getirerek gerçekleştiren ekonomi” olarak tanımlamaktadır. Komisyon ayrıca, dijital

platformların, yalnızca işlerinde daha fazla esneklik arayan insanlara değil, aynı zamanda daimi bir iş elde etme şansı daha az olanlara da fırsatlar sunduğunu belirtmektedir.. Geçici pozisyonların yaygın olduğu ve işverenlerin kendi hesabına çalışanlar ile kısa süreli sözleşmeler yaptığı bir piyasadır. Son birkaç yılda büyük bir dönüşüm geçirerek ekonominin büyük bir parçası haline gelmiştir. Teknoloji, iş örgütlenmesini çalışanlara daha az ihtiyaç duyulacak şekilde dönüştürmekte ve “talep üzerine” iş modeli giderek yaygınlaşmaktadır. Özellikle asgari ücret, toplu pazarlık anlaşmalarının vb. uygulanmadığı bir yapıda müşteriler, hizmetleri geleneksel yollardan daha ucuza alabilmektedirler. İşverenlerin ve çalışanların dijital platformlar üzerinden bir araya gelerek anlaşma yaptıkları yeni bir işgücü piyasası doğmuştur.

Gerçekte Gig ekonomisi, ekonominin ayrı bir bölümü değildir. Standart dışı istihdam biçimlerinin yaygınlaşmasına bağlı olarak işin gündelikleştirildiği ve kayıtdışılaştırıldığı daha geniş bir durumun parçasıdır. Gig ekonomisinde çalışanlar arasında, istikrarsız çalışma saatleri ve gelir, çalışma ilişkisinden kaynaklanan haklardaki eksiklikler,

sosyal güvenlik ve emekli maaşı ile ilgili belirsizlik, kariyer gelişimine ve eğitimine erişim eksikliği gibi

Teknoloji, iş örgütlenmesini çalışanlara daha az ihtiyaç duyulacak şekilde dönüştürmekte ve “talep üzerine” iş modeli giderek yaygınlaşmaktadır.

faktörlerden dolayı önemli endişeler vardır.

Dijital devrim, özellikle çalışma hayatında işin niteliğini değiştirerek istihdam biçimlerinin çeşitliliğinin artmasına yol açmaktadır. Hayatımızın birçok alanına sirayet eden teknolojik yenilikler, birçok kişiye dijital platformlar üzerinden çalışma ve gelir elde etme olanağı sağlamaktadır. Uçtan uca teknoloji sayesinde, zaman ve mekandan bağımsız

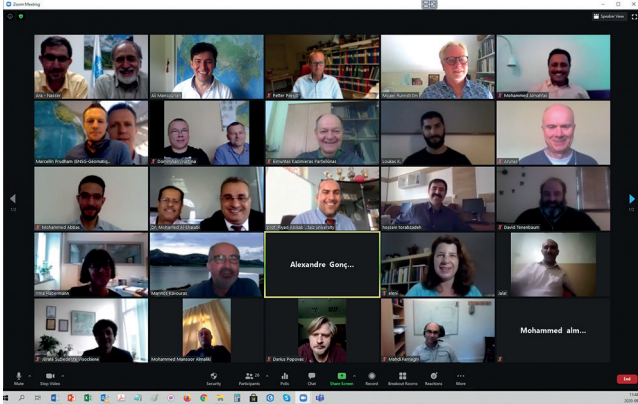
olarak, insanlar, becerilerini kullanmakta ve para kazanabilmektedirler. Dijital emeğin yükselişi, iki eğilimin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştır. Birincisi, işsizlik ve eksik istihdamdaki artıştır. İkincisi, internete bağlanma sayısındaki artıştır.

2021 yılının Nisan ayında The Economist dergisinde, yayımlanan çevrimiçi çalışma ile ilgili makalede, Zoom gibi ortamlarda toplantılardaki günlük katılımcı sayısının, 2019 Aralık ayının sonunda

katılan toplantılar, bir yılın sonunda kimsenin görüntüsünü ‘zorunlu değilse’ paylaşmak istemediği, süresi gereksizce uzayan, bir aşamaya geldi.

Salgının başlamasından sonra geçen bir yıllık sürede belki de bu dönemde en çok şikayet edilen durum, kişinin kendini dijital bir köle gibi hissetmesiydi. Chomsky, 2014’te, “Esneklik, çalışanların çok aşına olduğu bir terimdir. ‘Emek

reformu’ denen şeyin bir kısmı, emeği daha “esnek” hale getirmek, insanları işe almayı ve işten çıkarmayı kolaylaştırmaktır. Bu, yine, karın ve kontrolün maksimize edilmesini sağlamanın bir yoludur” derken esnekliği olumlu görmeyi de eleştirmekteydi. Hali-

Zoom toplantılarının 2019 Aralık ayının sonunda en fazla 10 milyon kişi iken dört ay sonra 300 milyondan fazla insana ulaştığı belirtiliyor.

en fazla 10 milyon kişi iken dört ay sonra 300 milyondan fazla insana ulaştığı belirtiliyor. Henüz başlarda görüntülü toplantılarda kameralarını açarak kendine çeki düzen vererek

hazırdaki salgın durumunda, “dijital esneklik” terimi daha fazla telaffuz edilir hale geldi, zira kapanmalarla işlerini çevrimiçi yürütmek zorunda kalan çalışanlar, yeni duruma uyum

sağlamak zorunda kalmıştır. Eğer çalışanlar “dijital esnek” değilirse ve uyum sağlayamadırsa sıkıntı yaşamaya başlamışlardır:

Mesai saatleri dışında, gecenin bir yarısında gelen whatsapp mesajları, her an ekran karşısında olmalarının beklenmesi, özel hayat ile çalışma hayatına dair görev ve sorumluluklara ayıran zamanın birbiri içine girmesi, eğer uzaktan bir ekran karşısında çalışıyorsa yerinden hiçbir şekilde ayrılmamasının beklenmesi gibi baskılar dijital esnekliğin dillendirilmeyen deneyim alanını oluşturmaktadır.

Dijital köleliğin aşamalı gerçekleştiği varsayılabilir. İlk aşama, kişinin kendi rızası ile dijital dünyaya adım atmasıyla gerçekleşmiştir. Emeğini vermek yerine mahrem kişisel bilgilerini verme olarak belirlemek mümkündür. Byung Chul Han, mahrem kişisel bilgilerini internette paylaşmayı kişinin kendini şeffağlaştırması olarak ifade eder.

İkinci aşama bağımlılık aşamasıdır: Televizyon, radyo ve sinema gibi kitle iletişim araçlarından başlayarak insan, varlığını uyuşma ve afyon etkisine bırakacak psikolojik unsurlara daha uyumludur denebilir.

Sayılan araçların tüm özelliklerini içinde barındıran internet ve ağ yapısının kullanımının sıklığının artması ile üçüncü aşama ile gelmektedir.

Dördüncü aşama, herkesi ve her şeyi içeren bir dijitalleşme yaşamadığı için geçiş dönemi olarak değerlendirilen hem fiziksel hem

dijital dünyada var olan insanların içinde yaşadığı dönem şu anki çağdır. Gelecekte neler olabileceğini deneyimlediğimiz salgın dönemi bize dördüncü belki de on veya yirmi sene sonra gerçekleşecek döneme dair görüşleri sunmaktadır.

Chul Han

Dijital çağla birlikte çalışma ve boş zaman ortamları derinlemesine değişti. Dünyanın her yerinden artan miktarda insanın çalışma ve boş zamandaki eğlence etkinliği arasındaki sınırlar muğlaklaştı. Chul Han'ın şeffağlaşma dediği süreç yemekten tatile kadar tüm faaliyetlerin pornografiye dönüşmesine yol açtı. Devlet üzerinden sosyal güvenlik yükünü atmaya devam ederken, bireyselleşmesine dijital platformda devam ederek örgütsüzleşmesi yüzünden daha da bir savunmasız hale geldi.

Daha özgür, her şeye daha rahat ve istediğimiz zaman ulaşabileceğimiz zannı, savunmasızlığımızın üstünü örtüyor. •

barbarosenebcd@gmail.com

Hazırlayan: Op. Dr. Murat Molu

1	2			4	5			6
5		4	2	6			1	
					9	4		5
	1						4	
				2				
	6		4		3	1	7	
	5		6		2	7		
7	8	2		3				6
	4		5	1	7	8	3	

Sudoku Yapamayanlar İçin

2	8	6		7				
			8		1	6		
			6					
		7						
8		5		1		3		2
		2		8				
	8			4				9
		3	2				6	
				5		4	7	

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

Türkiye ve Enerji Güvenliği

1

Giriş

Enerji, günlük yaşamın her alanında; evlerde, iş yerlerinde, sanayide, santrallarda insan ve eşya ulaştırmasında kullanılan yaşamsal bir girdidir. Enerji kaynaklarına erişim ve bu kaynakların kullanılabilir enerjiye dönüştürülmesini sağlayacak teknolojilerin varlığı, ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişimlerinin vazgeçilmez gereksinimidir. Bu bağlamda **enerji güvenliği, ekonomik güvenliğimizin ve ulusal güvenliğimizin temel taşıdır.**

Enerji güvenliği, enerjinin; yeterli, ödenebilir, güvenilir, zamanında, temiz ve çeşitlendirilmiş kaynaklardan, olabildiğince yerli kaynaklardan, kesintisiz ve kaliteli olarak arzı olarak tanımlanmaktadır. Bunlardan birinin, ya da birden fazlasının sağlanamaması halinde, “enerji güvenliğiniz yok” demektir.

Enerji Güvenliğine Kısa ve Uzun Dönemdeki Etkiler

Enerji güvenliğine yönelik (etki ve) tehditler, kısa ve

uzun dönemdeki tehditler olarak sınıflandırılabilir.

Kısa dönemdeki tehditler gerek kazalardan ve gerekse art niyetli müdahalelerden (sabotaj, vb.) kaynaklanan, beklenmeyen kesintiler olarak tanımlanabilir. Uzun dönemdeki tehditler ise daha çok planlama kavramını yadsıyan yanlış politikalarından kaynaklı olarak; gerekli kapasite artırıcı yatırımların yapılmaması ya da geç yapılması ile ilgilidir. Enerji kaynağı alım-satım anlaşmalarının zamanında yapılması ve/veya anlaşma maddelerinin ülke yararına olacak öngörülerle belirlenememesi gibi unsurlar da arz güvenliğini olumsuz etkileyen hususlardır. Bunların hepsi de sonuçta; daha yüksek enerji fiyatlarına, tüketiciler için zorluklara, arz kesintilerine ve ekonomik hedeflerin zarar görmesine neden olurlar. Uzun dönem için enerji güvenliği, ekonomik büyümenin ve çevresel gereksinimlerin gerektirdiği enerjinin sağlanabilmesi için, yatırımların zamanında yapılmasını gerektirir. Kısa dönem için enerji güvenliği ise enerji sisteminin, arz ve talepteki ani değişimlere (kesinti, artma, azalma, vb.) kısa sürede yanıt verebilme yeteneği (kapasitesi) ile ilgilidir.

Bir başka yönden ise; enerji güvenliği, farklı enerji kaynaklarının (kömür, petrol, gaz, yenilenebilirler, ...), ikincil kaynakların (elektrik, rafinaj, ...) kesintisiz ve kaliteli üretilmesi ve taşıma yöntemlerinin (boru hatları, iletim ağları, limanlar, tankerler, ...) inşa edilmesi ve

kullanılmasıyla ilgilidir. Gerek uzun ve gerekse kısa dönem için enerji güvenliği alanında yapılacak hatalar; arz kesintilerine yol açacağı gibi, sistemin arızalanma risklerini artırır. Bu da kesintisiz enerji arzını tehdit eder. Hiçbir enerji sistemi kısa dönemde tamamen güvenli değildir. Çünkü kesinti ya da arızalar; sabotaj, politik müdahale, grev-lokavt, teknik arıza, kaza ya da doğal afet vb. nedenlerle oluşurlar. Uzun dönem için ise; yeterli ve zamanında yapılmayan arama, üretim, taşıma, depolama ya da rafinaj yatırımları, kesintilere ve bunun sonucunda da kabul edilemez yüksek fiyatlara ve ekonomik çöküntüye neden olabilir. Bu nedenlerle enerji güvenliği meselesi pratikte; bir risk yönetimi meselesidir. Risk yönetimi ise, bu kesinti ve olumsuzlukların yaratacağı hasarları, mümkün olan en alt ve kabul edilebilir seviyeye düşürebilme kapasitesidir.¹ Nitekim Ocak 2022’de ülkemizde yaşanan doğal gaz ve elektrik kesintileri, yukarıda kuramsal olarak sıralanan gerek kısa ve gerekse uzun dönemli etkenlerin bileşimi sonucunda yaşanmış ve ülkemize milyarlarca dolarlık bir yük ve travma olarak yansımıştır.

Enerji Güvenliği ve Enerjide Bağlılık

Enerji güvenliği, yalnızca çok çeşitli tehditleri önlemekle sınırlı değildir; aynı zamanda devletler arasındaki ilişkiler, bunların karşılıklı etkileşimleri ve enerjinin

ulusal güvenliği nasıl etkilediği ile de ilgilidir. Enerjide karşılıklı bağımlılık ya da aşırı bağımlılık, yüzyıllardır uluslararası ilişkilerin temel bir gerçeği olmuştur. Nitekim Rusya ve Ukrayna arasında yaşanmakta olan süreç² bunun son somut örneğidir. Bu sürecin gerek Avrupa ve gerekse Türkiye enerji piyasalarına ve güvenliğine yansıyan çok ciddi ve olumsuz sonuçları devam

etmektedir. ABD, Avrupa Birliği'ne; Rusya'dan petrol, doğal gaz ve kömür alımlarını "sıfırlaması" çağrısını ve baskısını sürdürmektedir. Oysa Rusya'ya doğal gazda %47, petrolde %25 oranında bağımlı durumda olan AB'nin, kısa hatta orta erimde, bu talebe olumlu yanıt verebilmesi mümkün değildir. Kimi AB ülkeleri, enerji itha-

latında ya çok yüksek oranda ya da tamamen Rusya'ya bağımlı konumdadırlar. Örneğin, AB'nin en önemli aktörlerinden Almanya'nın, 2021 yılında gaz ithalatında Rusya'ya bağımlılığı %55, petrolde ise %34'tür.

Söz konusu enerji kaynaklarının farklı ülkelerden ithalatı için gerekli olan yeni boru hatları, limanlar, sıvılaştırılmış gaz (LNG) tesisleri, milyarlarca dolarlık yeni yatırımlara ve uzun sürelere gereksinim duyacaktır. Kaldı ki Uluslararası

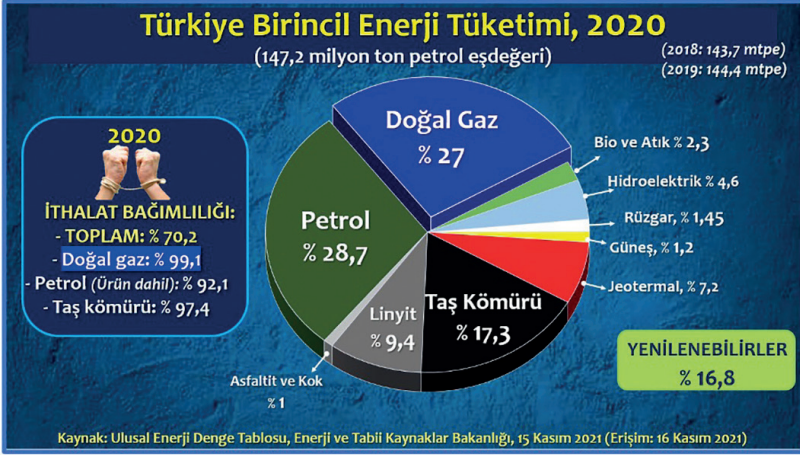
Enerji Ajansı'nın ya da AB'nin bazı raporlar hazırlayarak öne sürdükleri "alternatiflerin" çoğunun, Rusya'nın AB'ye ihraç ettiği miktarları karşılama; kısa, hatta orta erimde mümkün görünmemektedir. Ortaya çıkacak ilave maliyetler ise önce Avrupalı tüketicilere (konutlar, sanayiciler, santraller) ve ardından da (eğer o yönde karar alırlarsa) bu kararları alan politikacılara, top-

Enerjide karşılıklı bağımlılık ya da aşırı bağımlılık, yüzyıllardır uluslararası ilişkilerin temel bir gerçeği olmuştur.

lumsal tepki olarak yansımacaktır. Türkiye de enerjideki yüksek oranlı dışa bağımlılığı nedeniyle; ciddi ekonomik, dış politik ve güvenlik riskleriyle karşı karşıyadır. Enerji bağımlılığımızda, özellikle Rusya Federasyonu'na olan bağımlılık oranlarımızın yüksekliği ise ayrı bir risk oluşturmaktadır.

Türkiye Enerji Sektörü ve Enerji Güvenliği Enerjide Güvenliğinde Ciddi

Sorunumuz: Dışa Bağımlılık

Enerji tüketimimiz ağırlıklı olarak (%83,2), çok yüksek oranda dışa bağımlı olduğumuz fosil kaynaklarla karşılanmaktadır. Hidroelektrik dahil yenilenebilir enerji kaynaklarının, birincil enerji tüketimimizdeki payı ise %16,8'dir.

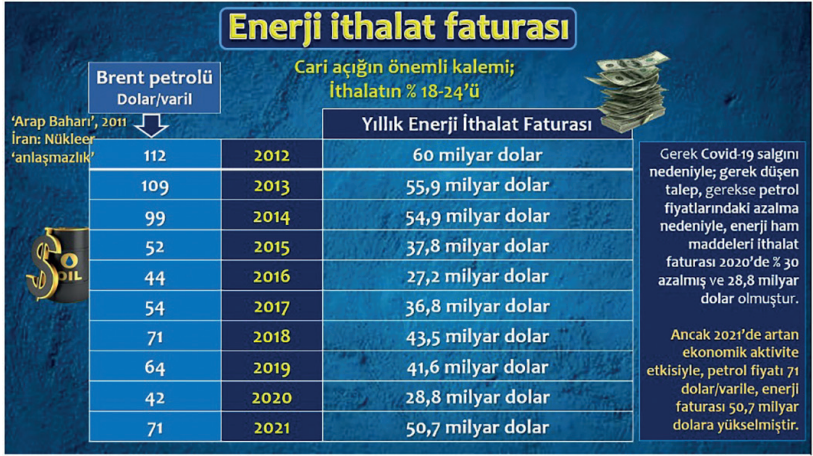
2020 sonu verilerine göre Türkiye, birincil enerji tüketiminde %70,2 oranında dışa bağımlı bir ülke konumundadır.³ Enerji tüketiminde %28,7 payı olan petroldeki bağımlılığımız %92, %27 payı olan doğal gazdaki bağımlılığımız %99 ve %17,3 oranında payı olan taş kömüründeki bağımlılık oranımız ise %96'dır.

Enerji Güvenliği, Enerji Fiyatları ve İthalat Faturası

Petrol fiyatlarının (Brent) ortalama 42 dolar/varil olduğu 2020 yılında (özellikle Covid etkisi) 28,8 milyar dolar enerji ithalat faturası ödeyen Türkiye, 2021'de (Brent

fiyatı: 71 dolar/varil) bu ithalata, 50,7 milyar dolar ödemiştir. Mevcut petrol fiyatlarının yıl boyu devamı halinde, 2022 faturamızın 75-80 milyar dolar civarında olması mümkündür. Enerji ithalat faturamız, cari açığın en önemli kalemlerinden birisidir ve toplam ithalat faturamızın %18'i ile %24'ü arasında dalgalanmaktadır. Petrol, doğal gaz ve taş kömüründe çok yüksek oranlarda dışa bağımlı olan Türkiye, bu kaynakların fiyatlarının oluşumunda herhangi bir belirleyici role sahip değildir.

Dolayısıyla, uluslararası piyasalarda çok değişik etkenlerin etkisiyle oluşan fiyatlar karşısında adeta "etkisiz" ve kırılgan bir alıcı konumundadır. Bunun da ötesinde, söz konusu enerji kaynaklarının satın alınmasında kullanılan doların, TL karşısındaki "önlenemeyen" yükselişi, enerji faturamızı çarpan etkiyle kabartmaktadır. Tüm bu veriler, enerji güvenliği kavramının önemini

Tüm bu veriler, enerji güvenliği kavramının önemini ve sağlanamaması halinde yaşanabilecek risklerin büyüklüğünü, yalın bir biçimde göstermektedir.

ve sağlanamaması halinde yaşanabilecek risklerin büyüklüğünü, yalın bir biçimde göstermektedir. Enerjideki dışa bağımlılığın akılcı politikalarla, mümkün olan en hızlı biçimde azaltılması, aynı zamanda bir ulusal güvenlik görevidir.

Mevcut durumumuz, sürdürülebilir değildir ve enerji politikamızın; yerli ve yenilenebilir kaynakların oranını ve sistemin enerji verimliliğini arttırmak, talep tarafını yönetmek gibi temel sütunlar

üzerinde, yeniden yapılandırılması bir zorunluluktur.

Dışa Bağımlılığımızda Öne Çıkan Bir Ülke: Rusya Federasyonu

Enerji ve/veya ulusal güvenlik bakımından herhangi bir ülkeye aşırı bağımlılık, bağımlı olunan ülke hangisi olursa olsun, kaçınılması gereken ve çeşitlendirme yoluyla, bağımlılık oranları kabul edilebilir düzeye düşürülmesi zorunlu bir durumdur. “Enerji güvenliği” kavramının en temel unsurlarından biri olan “çeşitlendirme”, her ülke için yaşamsal önemdedir. “Çeşitlendirme”, tüketimde kullanılan kaynaklarda, ithalat (ya da ihracat) yapılan ülkelerde, hatta güzergâhlarda çeşitlendirmeyi içerir. • (Sürecek)

necdetpamirbd@gmail.com

- 1- http://www.iea.org/subjectqueries/keyresult.asp?KEYWORD_ID=4103
- 2- Bunun Rusya ile Ukrayna arasında mı, ABD ile Rusya arasındaki bir satrancın yansıması olduğu ya da yaşananların bir savaş mı yoksa Putin'in dediği gibi özel bir operasyon mu olduğu tartışması, bu yazımızın kapsamı dışındadır.
- 3- Enerjide dışa bağımlılık oranımız, 1990'da %52, 2002'de %68, 2020'de %70,2.

Orhan Kemal'in Sineması

(...) Memlekete doldu makine, doldu makine. İşsizlik çoğaldı. Makine insanı yerinden, ekmeğinden etti. Köylerden şehre ırgat akını var. Görmüyor musunuz, memleket dilenciyle doldu. Bu kadar dilenciyi ne zaman gördük? Köylerden şehre akın var ana! Şehir işçisinin dirliği de bozuldu. Fabrikaların önüne git bak. Boy boy, çeşit çeşit baba yiğitler, ana kuzuları. Onların da artlarında besledikleri boğazlar var, onların da çoluk çocukları, babaları, anneleri var. Herkes ekmeğe peşinde koşuyor!”

(Eskici ve Oğulları, Sf.112)

Yazan: OLCAY BAĞIR

Orhan Kemal'in romanları ve öyküleri, dönemine tanıklık eder. Sosyal hayat, eserlerinde olduğu gibi yansır. Roman kahramanlarının ağızından tarihe not düşer, tıpkı yukarıda yapılan alıntı gibi.

“Betonunda bile ot biten bereketli Çukurova toprakları”nda doğmuştur Orhan Kemal ve askerdeyken Nâzım Hikmet ve Gorki okuyor diye 5 yıl ağır hapse mahkûm olur. Tesadüfe bakın ki, genç Orhan Kemal, Bursa'da yatarken Nâzım bu hapis-haneye nakledilir. O dönem Orhan Kemal'in adı edebiyat dünyasında duyulmamıştır. Zaten düz yazı değil, şiir yazıyordu. Nâzım, şiirlerini beğenmediği bu genç edebiyatçıyı düz yazıya yönlendirir, öykü ve roman yazması için teşvik eder onu.

Orhan Kemal ve sinema

Pek bilinmez ama Orhan Kemal sinemamızın önemli senaristlerindedir de. Bugün birçok iletişim fakültesinde onun yazdığı senaryo yazım tekniği kitabı okutulur. Yeşilçam'a takma adla sayısız senaryo yazmıştır ancak bunlardan dişe dokunur paralar kazanamaz usta.

Bir gün Yeşilçam Sokağı'nda

Nâzım Hikmet
ve Orhan Kemal

Nâzım, şiirlerini beğenmediği bu genç edebiyatçıyı düz yazıya yönlendirir, öykü ve roman yazması için teşvik eder onu.

Attila İlhan'la karşılaşılır.

İlhan da o yıllar Yeşilçam'a

Ali Kaptanoğlu imzasıyla senaryolar yazıyordu.

“Yahu Orhan abi” der Attila İlhan, “Şu yapımcılara bu kadar ucuz senaryo verme. Geçenlerde bir filmci benden senaryo istedi, konuyu anlattı, anlaştık, her şey tamam. ‘Kaç para istersin.’ dedi. ‘Üç bin.’ dedim. ‘Nee üç bin mi? Biz koskoca Orhan Kemal’e beş yüz liraya yazdırıyoruz. Üstelik peşin de değil, ver eline senedini... Yok arkadaş seninle çalışamayız.’ dedi. Yahu Orhan Abi, beş yüze senaryo yazılır mı?”

“Biliyorum oğlum biliyorum,” der usta, “bu p.zevenklere bu paraya senaryo yazılmaz ama... Zaruret işte... Evin ekmek derdi... Çocukların üstü başı... Belimi bükten yokluk.”

“Çalınmış senaryolara bile...”

Yaşar Kemal, can dostu Orhan Kemal için tam da bu konuda şunları söyler:

“Senaryocular, en pespaye, aşağılık Avrupa romanlarından çaldıkları senaryoları Yeşilçam’da 5 bine okuturken, Orhan ancak 500 lira alabilir alın teri, gözünün nuru o hikâyelere... Çünkü Yeşilçam esnafı, polisin, hükümetin Orhan’ı sevmediğini bilir, çünkü Yeşilçam esnafı, Orhan’ın o gün öğleyin evinde çocuklarının ekmek beklediğini bilir.”

Usta yazar, senaryoların yanı sıra Memduh Ün’ün Üç Arkadaş;

Halit Refiğ’in Gurbet Kuşları gibi bazı filmlerin diyaloglarını da yazmıştır. Orhan Kemal’in sinemayla ilişkisi, kendisinin senaryo veya diyalog yazması dışında, onun romanlarının ve öykülerinin sinema filmlerine uyarlanmasıyla da yoğunluk kazanır.

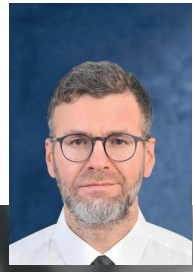
Orhan Kemal’in sinemaya aktarılmış eserleri arasında Eskici ve Oğulları, Üç Tekerlekli Bisiklet, 72. Koğuş, Murtaza, Avare Mustafa, Devlet Kuşu, Kaçak, Bereketli Topraklar Üzerinde, Tersine Dünya’yı sayabiliriz.

Orhan Kemal, 1970 yılında Bulgar Yazarlar Birliği’nin çağrısı üzerine gittiği Sofya’da, tedavi gördüğü hastanede hayata veda etti. Günlerden 2 Haziran’dı... O da, ustası Nâzım Hikmet gibi bir Haziran günü ayrılmıştı dünyadan. •

Orhan Kemal’in Nazım Hikmet’le Tanışması

Aralık 1940’ta Bursa Cezaevi’nde Nazım Hikmet ve Orhan Kemal’in yolları kesmiş bu cezaevi dostluğu 3.5 yıl sürmüştü. Orhan Kemal, öğrenimini orta sonda bırakmış, okuduğu kitaplarla kendini geliştirmişti: Nazım, Orhan Kemal’e öğretmenlik yapmış, felsefe, edebiyat, toplumbilim, siyasetbilim, Fransızca çalıştırmıştı: Nazım Hikmet, bir gün Orhan Kemal’in çalışmaları arasında bir roman denemesi bulmuş ve çok beğenmiştir. Orhan Kemal’e şiiiri bırakıp düzyazıya geçmesini söylemiş, bu öneri Orhan Kemal için bir dönüm noktası olmuştur. Nazım Hikmet, Orhan Kemal’in Güllü ve Asma Çubuğu adlı 2 öyküsünü, İkdam Gazetesi’nden arkadaşı Kemal Sülker’e yollar. Sülker de öyküleri Orhan Kemal takma adıyla yayınlar. Orhan Kemal, 26 Eylül 1943’te tahliye olur: Arkadaşı, hocası Nazım’a şu şiiiri yazar:

“Prometenin çığıllarını
kabakıyım tütün gibi piposuna dolduran adam
Sen benim mavi gözlü arkadaşım, Kabil değil unutmam seni.
Seni yapayalnız bırakıp hapisanede
Bir üçüncü mevki kompartmanında pupa yelken koşacağım memlekete.”

SANSÜR

Geçtiğimiz aylarda AdSense reklam ekibi, Google platformlarında içerik üretenlere bir e-posta yollayarak Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesi yüzünden, Ukrayna aleyhinde yayınlanan içerikler için reklam geliri elde etme özelliğini askıya aldığını duyurdu.

Sansürü artık temel bir değer olarak benimsemiş batı liberalizminin önemli bir kurumu olan, daha doğrusu kendisini öyle konumlandıran Google için yine kendi deyimleriyle bu yaptırım “Ukrayna'nın soykırım yaptığı ya da kendi vatandaşlarına kasıtlı olarak saldırdığı iddialarını” paylaşmayı da kapsıyor. Küresel enerji ve gıda piyasalarını sarsan devlet yaptırımları yetmemiş olmalı ki iş blog yazarlarına kadar geldi.

Sevgili okurlar böylelikle Google, ifade özgürlüğünü korumak veya Rusya-Ukrayna çatışmasında gerçekleri aramak yerine, Ukrayna'nın en ufak bir konuda bile

haksız olma ihtimalini yok sayarak, kayıtsız şartsız Ukrayna tarafında olduğunu ilan edip, aksini iddia eden de parayla terbiye etmekle tehdit ediyor. Bu çok anlaşılır bir tutum.

“Dünyayı daha iyi bir yer yapmak” için kurulan ve sloganı “don’t be evil-kötü olma” olan bilişim devi ve internet arama tekeli Google keşke aynı duyarlılığı batı emperyalizminin Irak’ta, Afganistan’da, Suriye’de, Libya’da yaptığı katliamlara karşı da gösterseydi. Bu çok zor çünkü Google ABD Savunma Bakanlığı ve istihbarat topluluğu ile beraber siber gözetleme, dijital veri toplama, veri yönetimi ve bulut

ABD Savunma Bakanlığına ve istihbarat topluluğuna bağlı (ABD’de 17 ayrı istihbarat teşkilatı bulunuyor) yatırım ve risk sermaye şirketleri işine yarayacak teknoloji firmalarına ve girişimlerine yatırım yapıyor. Mesela 2014 yılında Amazon Ağ Hizmetleri ve ABD istihbarat teşkilatları arasında 600 milyon dolarlık bulut bilişimi anlaşması yapıldı.

Bu şirketlerin topladığı ve kontrol ettiği internet alışkanlıklarının da içinde bulunduğu konum, yüz ve ses tanıma programlarından gelen ticari veriler ile devlet kurumlarının

Google ABD Savunma Bakanlığı ve istihbarat topluluğu ile beraber siber gözetleme, dijital veri toplama, veri yönetimi ve bulut depolama alanlarında ortak projeler yürütüyor.

depolama alanlarında ortak projeler yürütüyor. Microsoft, Amazon gibi diğer büyük teknoloji şirketleri de dünyanın en büyük silahlı gücü ABD devleti ile iş birliği içinde.

elindeki gizli kamu verileri birleştirilerek çok yönlü bir veri tabanı oluşturuluyor. Yine bu şirketlerin yarattığı yapay zekâ algoritmaları, hem halka açık hem de gizli kişisel verilerden oluşan bu “veri füzyonunu” analiz

ediyor, tehdit değerlendirmesi yapıyor ve önerilerde bulunuyor. Gizli bilgi olması gereken konum verilerinden, yüz ve ses tanıma programlarından gelen verilerin analiziyle

spesifik hedeflerin yerini belirleyebilen programlar da mevcut.

Yeri belirlenen bu hedefler uzaktan kumandalı SİHA'lar ile vurulabiliyor. Afganistan'da bu tarz operasyonlar sonucu binlerce insan katledildi. Teknoloji şirketlerinin de

işbirliğiyle ABD savaş sanayisinin hedefi silahlı kuvvetlerdeki karar alma ve kararları uygulama sürecindeki insan faktörünü mimimize etmek.

İnsanoğlu George Orwell'in 1984 yılı için öngördüğü distopyayı 40 yıl gecikmeli olsa da

sonunda kurmayı başarıyor gibi.

"Büyük Birader" ise her şeyi gören, bilen ve otonom silahlarla "Ağ Merkezli Savaşlar" yöneten bir Yapay Genel Zekâ.

İnsan müdahalesi olmadan veya karar verici olarak insana ihtiyaç duymadan kendi kendine hedef seçen ve bu hedefi vuran silahlar otonom silah tanımına giriyor. Belli bir yapay genel zekâ seviyesi elde edildikten sonra muharip gemilere, denizaltılara, uçaklara, tanklara, toplara yani aklınıza gelebilecek her silah sistem ve tipine otonom kapasite uygulanabilecek. Zaten bu sistemlerin öncülleri günümüzde sahada kullanılıyor. Yukarıda bahsettiğimiz gibi elde toplanan verilerin

tümünü analiz edip potansiyel tehdit unsurlarını belirleyen ve gerekirse yönettiği ağı içinde bulunan otonom silahlara hedef vurma emri verebilen bulut sistemleri üzerinde algoritmalar koca bir robotlar ordusunu yönetebilecek.

İnsanoğlu
George Orwell'in
1984 yılı için
öngördüğü
distopyayı 40 yıl
gecikmeli olsa da
sonunda kurmayı
başarıyor gibi.

Cep telefonları, bilgisayarlar, güvenlik kameraları tarafından davranışlarımız ve hareketlerimiz takip ve kayıt edilip, büyük veri olarak algoritmalar tarafından müşteri miyiz, şüpheli miyiz veya tehdit miyiz diye analiz ediliyor. Çok yakın bir gelecekte göklerde devriye gezen drone'lar ile sadece dış istihbarat teşkilatları değil iç güvenlik güçleri de toplumu gözetleyecek. Bunların silahlı olanları davranışlarında değişiklik olan bireyleri belki de tespit ettiği yerde yargısız infaz edecek. Başka bir gezegende veya gelecekte değil yine yukarıda bahsettiğimiz gibi ABD, Afganistan'da bu insanlık dışı, tehlikeli ve zalim sistemi 10 yılı aşkın bir süredir yüzde doksan hata payıyla uyguluyor. Yani tehdit

diye vurdukları on şüphelinin dokuzunu masum.

Karışıklıklardan, savaşlardan ve silah satışlarından beslenen bu yapı trilyonlarca dolar değerinde. Aynı yapının parçası teknoloji şirketlerinin çoğu da kendi çalışanlarına yaratılan bu değerden pay koklatmıyor. 2008 finansal kriziyle beli kırılan ABD orta sınıfı dünyanın birçok ülkesindeki orta sınıflar gibi varoluş mücadelesi içinde. Çalışanlar, teknoloji şirketleri içinde örgütlenerek ve sendikalaşarak vahşi kapitalizmin fasit döngüsünü kırmaya çalışıyorlar.

Geçtiğimiz günlerde Amazon çalışanları bu doğrultuda çok önemli bir adım attılar. Örgütlü bir toplumun karşısında hiçbir güç duramaz...

Barışın ve yaşamın tarafında olduğunu iddia eden (artık bugün yeryüzündeki yaşama ve barışa en büyük tehdit haline gelen) batı liberal emperyalizmi ise Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesini zevkten

ağzından salyalar akıtarak izliyor. Washington Post gazetesi 5 Nisan

tarihinde, NATO içindeki bir kesimin, yeter ki Rusya yıpransın ve Avrupa'nın başı ileride ağrımaz diye, Ruslarla ödünler verilerek yapılacak erken bir barış anlaşması yerine Ukraynalı-

ların savaşıp, ölmesini tercih ettiğini yazdı.

Batı emperyalizmi, barış görüşmelerini desteklemek yerine, Rusları Ukrayna'da NATO'nun yürüttüğü bir vekâlet savaşı içine çektiği gerçeğini saklamaya gerek bile görmüyor. Bu savaştan yine en büyük faydayı ABD eski başkanı Eisenhower'ın deyimiyle "Military Industrial Complex-Askeri Sınai Birlik" silah satışlarıyla sağlıyor. Batı ve özellikle ABD, salgın ile derinleşen küresel ekonomik krizden tek çıkış yolu olarak, Rusların ve Ukraynalıların kanı pahasına, savaş endüstrisinden gelecek trilyonları görüyor.

İşte kullanıcılarını sansürlemeye çalışan Google gibi şirketler de bu savaş makinesinin teknolojik alt yapısının en önemli aktörleri.

Sağlıkla kalın. •

merdedeoglubd@gmail.com

Başkan Richard Nixon'ı Deviren Skandal:

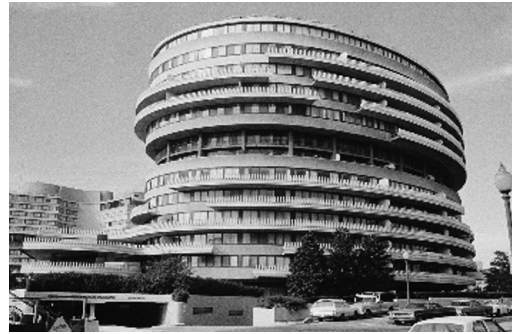
Watergate

Watergate, 1972-1974 yılları arasında ABD'de yaşanan derin ve karmaşık bir siyasi skandallar dizisini tanımlamak için kullanılan genel bir terimdir. Bu kelime aslında Washington D.C.'de bulunan Watergate Hotel'inin adıdır.

Hırsızlık

Watergate, siyaset terminolojisine her ne kadar yolsuzluk ve skandal ile eşanlamlı bir terim olarak girmiş olsa da Watergate Hotel

Washington D.C.'deki The Watergate Hotel'in 1972 yılındaki hali

Washington'un en lüks otellerinden biridir. Bu otel, bir süre eski Senatör Bob Dole ve Monica Lewinsky'ye de ev sahipliği yapmıştır.

Watergate'teki hırsızlık, bazı kişilerin 17 Haziran 1972 tarihinde Demokrat Parti'nin burada bulunan Ulusal Komite Ofisi'ne girmesiyle yaşandı. Olaylar bir güvenlik görevlisi olan Frank Wills'in uyanık tavırları sayesinde gün yüzüne çıktı. Aksi bir durum söz konusu olsaydı, skandal asla patlak vermeyebilirdi.

Olayların Kronolojisi

Watergate hikayesinin arka planında tarihi ve siyasi bazı olaylar bulunmaktaydı. Bunların arasında 1960'lı yıllara damgasını vuran Vietnam Savaşı ve 1971 yılında basında ortaya çıkan Pentagon Belgeleri de vardı. Söz konusu belgeler ABD Savunma Bakanlığı'nın Vietnam Görev Gücü Raporu adı altında

birleştirdiği ve ABD'nin 1945-1967 yılları arasında Vietnam'daki siyasi-askerî müdahalelerini konu alan tarihçeydi.

Başkan Nixon'ın istifa konuşması

Bu yazıya konu olan skandala dair olaylar dizisi ise aslında 1972 yılında Watergate Oteli'nde bulunan bazı ofislere zorla girilmesinin ardından başladı. Zorla girme olayının sonrasında 1973 yılında yapılan seçimleri kazanan Nixon yeniden ABD Başkanı seçilmişti. Ancak olayların çapı genişlemeye devam ediyordu. Watergate skandalının ortaya çıkardığı güvensizlik ortamı

yüzünden 1974 yılında ABD vatandaşları adeta tükenmişti. Nihayet aynı yılın Ağustos ayında Başkan Nixon istifa etti.

Başkan Richard Milhous Nixon'un Siyasi Hayatı

Richard Milhous Nixon, ABD'nin 20. yüzyıldaki en parlak

The New York Times gazetesinin Pentagon Belgeleri konulu haberi

siyasi kişiliklerinden biriydi. Uzun siyasi kariyeri 1947 yılında henüz 34 yaşındayken Temsilciler Meclisi'ne seçilmesiyle başladı. Nixon, 1952 yılındaki seçimlerde Dwight Eisenhower'ın başkan yardımcılığına aday gösterilmişti. Kendisi seçim kampanyası sırasında, 23 Eylül 1952 tarihinde "Dama Konuşması" veya "Fon Konuşması" olarak tarihe geçen skandal bir konuşma yapmak zorunda kaldı. Zira Nixon, siyasi harcamalarının geri ödenmesi için destekçileri tarafından kurulan bir fonla ilgili bazı yolsuzluklarla suçlanmıştı. Her şeye rağmen Nixon seçildi ve sekiz yıl boyunca ABD Başkan Yardımcısı olarak görev yaptı. Bunun ardından 1960 yılında yapılan seçimlerde John F. Kennedy'nin rakibi olarak Başkanlık için yarıştıysa da başarılı olamadı. Nixon 1968 yılında yapılan Başkanlık seçimlerinde yeniden Cumhuriyetçi Parti adayı olarak yarıştı ve bu sefer seçimleri kazandı. O dönemde yaklaşık bir yıl süren ve iki siyasi suikasti de kapsayan bir kaos ortamının ardından Nixon, 20 Ocak 1969 tarihinde ABD'nin 37. Başkanı oldu. Kendisi 1969 yılının ilerleyen aylarında Vietnam Savaşı hakkında "Sessiz Çoğunluk" adını verdiği bir konuşma yaptı. Konuşma sırasında Amerikan halkının büyük bir bölümünün Vietnam Savaşı'na

yönelik politikalarına destek verdiğine dair inancını dile getirdi. Gerçekten de 1972 yılında yapılan seçimleri ezici bir farkla ikinci kez

Nixon, 1973 ve 1974 yıllarında Watergate Skandalı hakkında üç önemli konuşma yaptı.

kazanarak bu inancının doğruluğu konusunda haklı çıktı. Nixon 1973 yılının Ocak ayında ikinci dönem için yemin etti. Başkan, 1973 ve 1974 yıllarında Watergate Skandalı hakkında üç önemli konuşma yaptı. 30 Nisan 1973 tarihindeki ilk konuşmasında, ABD Başkan Danışmanı olan John Wesley Dean, Harry Robbins Haldeman ve John Ehrlichman'ın görevlerinden istifa ettiklerini duyurdu. Meydan okuma havasındaki ikinci konuşma 15 Ağustos 1973 tarihinde yapıldı.

Nixon'ın siyasi hayatının belki de en zor konuşması 29 Nisan 1974 tarihinde oldu. Yaptığı bu konuşmada Beyaz Saray kasetlerinin kısmi transkriptlerini yayımlamak zorunda kaldı.

Araştırmalar-Soruşturmalar

Watergate hakkında gerçekleştirilen ilk soruşturmanın açılmasında medyanın çok büyük etkisi oldu. Bu etkiyi özellikle Washington Post gazetesinin iki muhabiri olan Bob Woodward ve Carl Bernstein ile onların "Derin Gırtlak" kod adını verdikleri gizli haber kaynağının ortaya çıkardığını vurgulamak gerekir.

Bob Woodward (Sağda) ve Carl Bernstein

Skandala ilişkin siyasi soruşturmalar ABD Senatosu'nun 1973 yılının Şubat ayında Watergate'i araştırmak üzere bir komite kurmasıyla başladı. Komitenin halka açık olarak düzenlediği ve Nixon'ın eski danışmanı olan John Wesley Dean'in ifadesinin de alındığı oturumlar büyük ses getirdi. Komite ayrıca

Beyaz Saray'ın gizli ses kayıtlarının varlığını ortaya çıkararak Kongre ile Başkan arasında yaşanacak büyük bir siyasi ve hukuki mücadelenin fitilini de ateşledi. ABD Temsilciler Meclisi 1974 yılında, Yargı Komitesi'ne Nixon'un görevden alınmasına yönelik sürece dair hususları inceleme yetkisi verdi. Hatırlanacağı üzere, bu komitenin çalışmaları çeyrek yüzyıl sonra Bill Clinton'ın karıştığı skandalın araştırılması sırasında yeniden kamuoyunun ilgi odağı haline gelecekti.

Nixon'ın Son Günleri

Nixon görevdeki son günlerini

1974 yılının Temmuz ayı sonlarında ve Ağustos ayının başlarında yaşadı. Zira Yargı Komitesi o dönemde Nixon'ın üzerine atılan dört suçlamadan üçünü kabul

etmek için oy kullandı. Burada, aynı partiden olmalarına rağmen bazı Cumhuriyetçilerin de Başkan'ın yargılanması yönünde Demokratlarla birlikte oy kullandıklarını belirtmek gerekir. Son darbe, Nixon'un daha fazla Beyaz Saray kaseti yayımlamasına hükmeden Yüksek Mahkeme kararıyla geldi. Nixon'ın 23 Haziran 1972 tarihine kadar uzanan

zaman diliminde Watergate'i örtbas etme faaliyetlerine katıldığı ortaya çıkmıştı. Bunun kanıtlarından birisi de "şigara tabancası" adı ile bilinen kasetti. Ülkenin her yanından Nixon'ın istifa etmesi için çağrılar yapıldı. Nihayet Nixon 8 Ağustos 1974 akşamı saat 21.00'de ulusal televizyonda yayınlanan bir istifa konuşması yaptı. Ertesi gün, istifa mektubunu Dışişleri Bakanı Dr. Henry Kissinger'a göndermeden önce Beyaz Saray çalışanlarına veda etti.

Gerald Ford: Nixon'ı Affeden Adam

Nixon'ın 9 Ağustos 1974 tarihinde istifa etmesinin ardından Gerald Ford, ABD'nin 38. başkanı oldu. Kendisi ABD tarihinde seçilmeden başkan yardımcısı ve başkan olan ilk siyasetçi olarak kayıtlara geçti. Ford, her ne kadar siyasi hayatında düzgün bir kişi olarak genel kabul görse de Richard Nixon'ı tartışmalı bir şekilde affetmesiyle akıllarda kaldı.

Skandalın Ardından Yaşanan Gelişmeler

Watergate ABD'de derin etkiler bıraktı. Yapılan yargılamalar sonucunda çok sayıda kişi suçlu bulundu. Skandalın ardından birtakım kanuni düzenlemeler yapıldı ve sosyal alanda gelişmeler yaşandı. Bunların arasında seçim kampanyasının

Başkan
Gerald Ford

finansmanına dair reform da vardı. Ayrıca medya daha etkin bir tavır içine girdi. Olayın üzerinden 25 yıl geçip de 1997 yılına gelindiğinde Watergate'e dair çok sayıda kitap yazılmış ve film yayımlanmıştı. Ayrıca Watergate'in etkisi, 1998-99 yıllarında Başkan Clinton'a yöneltilen suçlamada da kendini hissettirdi. Nixon 1994 yılında öldü ve siyasetçiler tarafından genel bir övgüyle gündeme getirildi. Ancak kendisi yine de tartışmalı bir kişilik olarak akıllarda kaldı. Richard Nixon'ın istifasına yol açan Watergate soruşturmaları, Amerikan Anayasası ve siyasi değerlerin işleyişi açısından gerçek bir vaka çalışmasıdır. •

erhankanyilmazbd@gmail.com

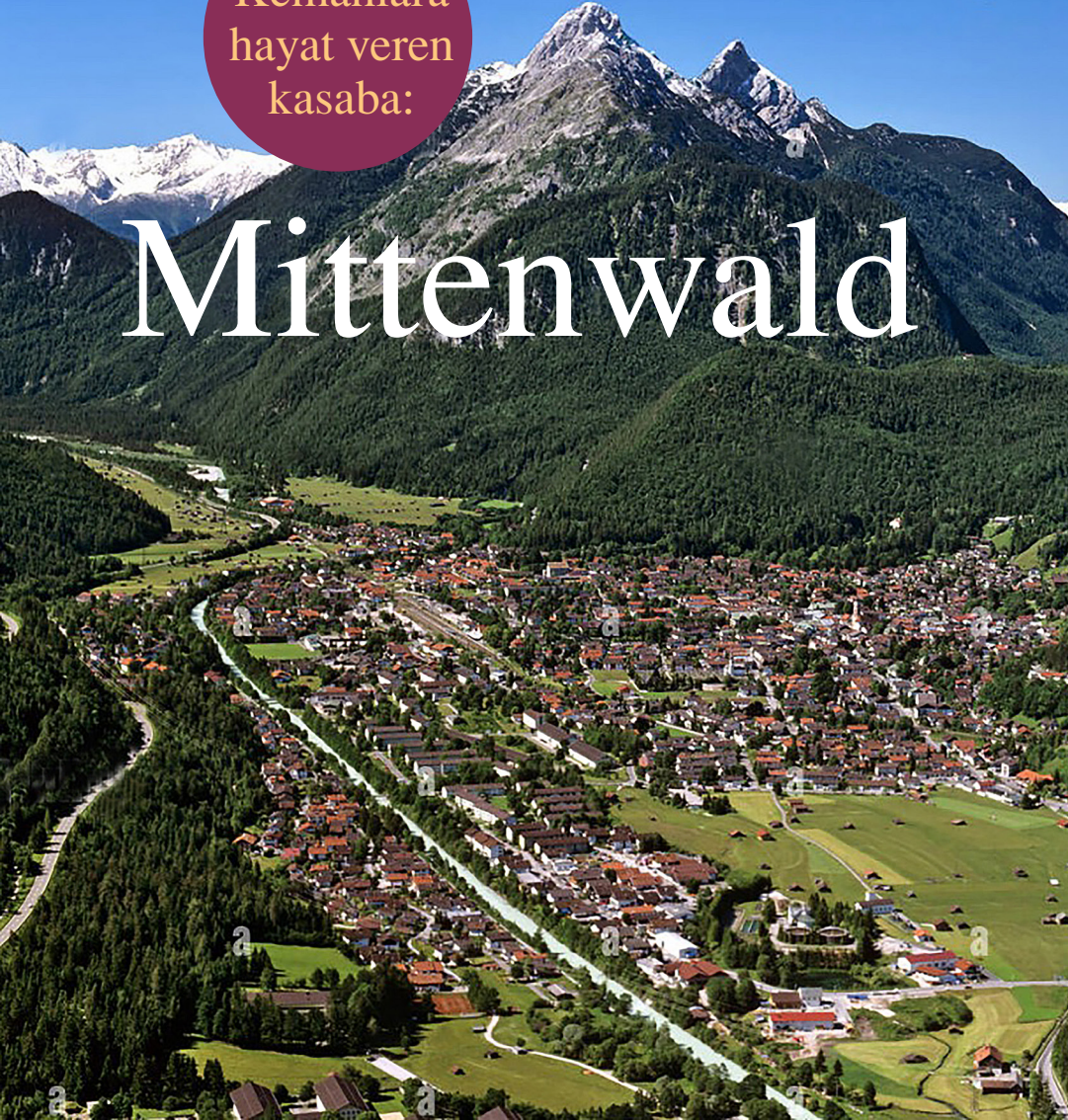
"Sadece bir şey, bir şey olarak kalıyorum, o da palyaço.
Bu beni herhangi bir politikacıdan daha yüksek bir düzleme yerleştirir."

Charlie Chaplin

*Mittenwald Roma
ticaret yolu üzerindeki
konumuyla dünyanın her
yerinden gelen malların
aktarma noktası haline
geldiğinde altın bir çağ
yaşamış.*

**Kemanlara
hayat veren
kasaba:**

Mittenwald

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen Toker

Almanya'nın Baviera eyaletindeki Mittenwald'de yaşayan keman ustaları yüzyıllardır kemanlara hayat veriyor. Doğanın bu küçük kasabayı görkemli dağlar ve vadilerle çevreleyip şekillendirmesi gibi ustalar da ağaç parçalarını şekillendirerek onları eşsiz sesler çıkaran keman, viyola ve çellolara dönüştürüyor.

Alpler'in kuzey eteklerinde, İsar Nehri vadisinde yer alan Mittenwald, bir zamanlar bölgenin güneye açılan ticaret kapısıymış. Roma ticaret yolu üzerindeki konumuyla dünyanın her yerinden gelen malların aktarma noktası haline geldiğinde

altın bir çağ yaşamış. Bu dönemin izleri kasabanın tarihi merkezinde yer alan binalarda görülüyor. Daha sonra, Mittenwald'de doğan ve İtalya'nın Padua kentinde keman yapımını öğrenen Matthias Klotz, 1684'te anavatanına dönüşüyle keman yapımı geleceğinin ilk adımını atmış. Onun, ailesinin

Matthias Klotz'un Mittenwald'deki heykeli

Aziz Peter ve Paul Kilisesi

ve keman yapımına başlayan diğer ailelerin emekleri ile zamanla kasaba keman yapımıyla ünlenmiş. Keman yapımı devlet meslek okulu ve yaklaşık bir düzine usta keman yapımıcısının atölyeleri sayesinde Mittenwald bu zanaati günümüzde de yaşatmaya devam ediyor.

Etrafında dev duvarlar gibi yükselen Wettersteintal, Kranzberg ve Karwendel dağlarının gölgesindeki Mittenwald'ın tarihi merkezinde, birbirinden güzel sokakları dolaşıyorum. İlk durağım Obermarkt denilen mahallede, yalnızca yayalara açık olan caddenin köşesindeki Aziz Peter ve Paul Kilisesi oluyor. Bölgeye özgü, pembe renkli kilise, Joseph Schmutzer

tarafından 18. yüzyılda inşa edilmiş. Augsburg'lu sanatçı Matthäus Günther tarafından çok sayıda renkli fresklerle süslenmiş. Mittenwald'ın simgesi olan yapıda yer alan Edskes orgu sayesinde, yaz aylarında uluslararası üne sahip sanatçıların konuk edildiği org

konserleri düzenleniyormuş.

Daha sonra kilisenin arkasına doğru yürüyüp, Ballenhaus Sokağı No:3'teki tarihi bir evde bulunan Keman Yapımı Müzesi'ne giriyorum. 1930 yılında kurulan bu küçük

Keman Müzesi

müze, keman yapımçıları, sanatçılar ve Mittenwald'ın tarihi hakkında bilgiler veriyor. Vitrinlerinde eski ustalara ait 200'ün üzerinde telli ve mızraplı çalgının yer aldığı müzede ayrıca keman cilasının bileşenlerini koklama, ahşabın dokusunu hissetme ve enstrümanlarda

Binalardaki resimler eski geleneklere ve kasabanın tarihine ışık tutuyor.

hangi müziğin çalındığını duyma fırsatını buluyorum. Bina giriş katındaki gösteri atölyesi, belirli gün ve saatlerde gerçek bir keman yapımıcısını iş başında izleyebilme fırsatı sunuyor. Konser ve etkinliklerin düzenlendiği küçük bir salonu bulunan müzede düzenlenen özel sergilerde, genellikle yukarı İsar Vadisi'nin tarihi ele alınıyor. Müzenin bulunduğu sokak ve Obermarkt'taki

caddelerin kenarına sıralanmış binaların dış duvarları üzerinde "Lüftmalerei" denilen bölgeye özgü duvar resimleri var. Birçok ev, dükkan, restoran ve kafeye ev sahipliği yapan binalardaki bu güzel resimler eski geleneklere ve kasabanın tarihine ışık tutuyor. Mittenwald'in en eski mahallesi olan Gries'in sokaklarında bazıları Ortaçağ'da yapılmış tarihi evleri ve cephelerindeki re-

simleri inceliyorum. Genellikle kasabanın keman yapımı, rafting, ticaret pazarı gibi tarihi geçmiş ve din ile ilgili sahnelerin anlatıldığı resimleri kendi başınıza keşfetmek istemezseniz, düzenlenen Lüftmalerei turuna katılarak yalnızca tarihi resimlerin değil, binaların cephelerini süsleyen günümüz sanatçılarına ait eserlerin öykülerini de dinleyebilirsiniz. Gries'in

Gries meydanındaki ahşap keman heykeli

minik meydanındaki bir kafede oturup dinleniyorum. Bu meydana 2009 yılında yerleştirilen büyük boy, ahşap keman heykeli, turistler için güzel bir fotoğraf motifi olmasının yanı sıra, Mittenwald'in 340 yıllık keman yapımı geleneğine bağlılığını da ifade ediyor.

Kasabaya tepeden bakmak isterseniz etrafındaki dağlara çıkmak için iki güzel seçeneğiniz var. 1967 yılında inşa edilen Karwendelbahn adlı dağ demiryolu, sadece yedi dakika içinde sizi az önce aşağıdan baktığınız dağlara çıkarıyor. Deniz seviyesinden 2.244 metre yükseklikte; İsar Vadisi, Mittenwald, Krün ve Wall-

gau kasabaları, Wetterstein Dağları ve Zugspitze zirvesi ile küçük dağ göllerini içeren eşsiz manzaraların keyfini çıkarabiliyorsunuz. Almanya'nın en yüksek doğa bilgi merkezi olan "Bergwelt Karwendel" de buradaki dağ istasyonunun hemen yanında yer alıyor. Büyük boyutlu bir teleskop şeklinde karaçam ağacına sarılmış bina, uçurumun yedi metre üzerinde yükseliyor. Bilgi merkezinin içindeki sergi, yüksek dağların ve diğer tehlike altındaki

alanların korunması için ziyaretçilere ilham vermeyi amaçlıyor. Dağ istasyonunun etrafında yer alan, çeşitli zorluklardaki yürüyüş ve tırmanma rotalarında dolaşabiliyor, dağ restoranının kapalı alanında ya da güneşlenme terasında dinlenebiliyorsunuz.

Bulutlara yaklaşmak için ikinci seçeneği tercih ederseniz Kranzberg telesiyeci sizi günlük hayattan uzaklaştırabilir. Bu yolculukta yazın kendinizi tatlı bir esintinin kolları-

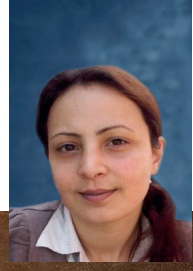

Almanya'nın en yüksek doğa bilgi merkezi Bergwelt Karwendel

na bırakır, kışın kar manzarasının üzerinde süzülürsünüz. Telesiyeciden indiğinizde ise Mittenwald kasabasını aşağıda bırakıp Karwendel, Wetterstein ve Ester dağlarının muhteşem panoramik manzarası ile buluşursunuz.

Kimbilir belki de bu dağlar, size Yaşar Kemal'in şu cümlesini hatırlatır **"Dağlar, insanlar ve hatta ölüm bile yorulduysa, şimdi en güzel şiir, barıştır."** •

izlensentokerbd@gmail.com

"İki Kız",
Peter Ilsted, 1904

Basit Yaşamın Gerekliği Üzerine

İyi yaşam, basit yaşamdır. Nasıl yaşamamız gerektiğine dair felsefi fikirlerin en köklü olanı budur. Sokrates'ten Thoreau'ya, Buda'dan Wendell Berry'e; düşünürler iki bin yılı aşkın süredir bunu söylüyorlar. Ve bugün günümüzde de basit yaşamın gerekliğine inanan çok fazla insan var.

Real Simple gibi dergiler süpermarket kasalarından bize sesleniyor,

Oprah Winfrey, Budist farkındalık öğretmeni Jack Kornfield gibi basit yaşamın destekçileriyle düzenli olarak röportaj yapıyor, sanayi öncesi yaşayışa dönüşü savunan Yavaş Hareket, her kıtadan takipçiler ediniyor.

İnsanlık tarihinin büyük bölümü boyunca tutumluluk ve basitlik bir seçim değil, bir zorunluluktur. Ve gerekli olduğu için de aynı zamanda ahlaki bir erdem olarak da kabul

edildi. Ancak endüstriyel kapitalizm ve tüketim toplumunun yükselişiyle birlikte, amansızca büyümeye adanmış bir sistem ortaya çıktı ve bununla birlikte geleneksel standartlara göre ihtiyaç fazlası olan birçok şeyi satın almaya sürekli olan teşvik edilen kitle de (diğer bir deyişle “pazar”) gün geçtikçe büyüdü. Sonuç olarak, bize miras kalan geleneksel değerler ile çağdaş kültürün bize aşladığı tüketimci yaşayış arasında büyük bir kopukluk oluştu.

Modern zamanlar öncesinde filozofların tavsiyeleri ile insanların yaşayış biçimleri arasındaki fark bu denli büyük değildi. Zenginlik güvenlik sağladı fakat bu servet sahipleri için bile zenginlik; savaş, kıtlık, hastalık, adaletsizlik ya da tiranların öfkesi gibi felaketlerden korunmak için yeterli değildi. Stoacı filozof Seneca, Roma'nın en zengin adamlarından biriydi ama Nero tarafından ölüme mahkûm edildi. Genel çoğunluk, yani köleler, köylüler ve işçiler için zaten mütevazı bir birikim yapma olasılığı dahi neredeyse yoktu.

Endüstriyel tarımın, temsili demokrasinin, sivil hakların, anti-biyotiklerin ve aspirinin gelişinden önce, yalnızca çok fazla acı çekmeden uzun bir yaşam sürdürebilmek oldukça iyi kabul edilirdi. Fakat günümüzün müreffeh toplumlarında insanlar çok daha fazlasını bekliyor

ve istiyor. Basit yaşam ise pek çok insana sıkıcı geliyor.

Fakat yine de basit yaşamın faydalarını yeniden keşfetmeye yönelik, özellikle Y kuşağı arasında artan bir ilgi var gibi görünüyor. Bu ilgi, sanayi ve tüketim toplumu öncesi dünyaya duyulan özlemle birlikte, hem basit yaşamın tutumluluk, esneklik ve bağımsızlığı beraberinde getirerek sizi daha iyi bir insan yaptığını söyleyen ahlaki argümana duyulan sempatiyi, hem de sizi doğaya

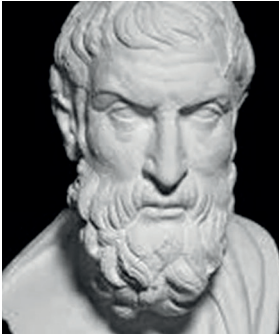
Milyonlarca insan harcamaya ve satın almaya, şans oyunları oynamaya, çok uzun saatler çalışmaya, borç içinde yüzmeye ve yedi gün 24 saat çabalayıp durmaya devam ediyor.
Peki neden?
Buna verilebilecek yanıt, ikiyüzlülüktür.

daha yakın kılıp, sağlığını ve iç huzurunuzu beslemeye teşvik ettiği için “daha mutlu bir insan olmaya duyulan arzuyu” da kapsıyor.

Tüm bunlar akla yatkın düşüncelerdir. Bununla birlikte, bilgelerin bu basit yaşama yönelik öğretilerine saygı duyulmasına karşın, yeterince ikna edici olmadıkları da ortadadır. Milyonlarca insan harcamaya ve satın almaya, şans oyunları oynamaya, çok uzun saatler çalışmaya, borç

içinde yüzmeye ve yedi gün 24 saat çabalayıp durmaya devam ediyor. Peki neden?

Buna verilebilecek yanıt, ikiyüzlülüktür. Tutumluluğu takdir ediyor ve alkışlıyor fakat günlük yaşamımızda bu ilkeleri göz ardı ediyoruz. Örneğin, Papa Francis'in basit yaşam biçimini ahlaki bütünlüğünün bir işareti olarak görürken, aynı zamanda büyük ölçüde daha büyük evler, daha lüks arabalar ve diğer lüks mallara olan talebin yönlendirildiği ekonomik büyümeyi umuyor ve destekliyoruz.

Epikür'e ve diğer basit yaşam bilgelerine göre, belirli temel ihtiyaçların karşılanması koşuluyla kişi mutlu bir şekilde yaşayabilir,

Ancak sorun sadece uygulamamızın sözde inançlarımızla çelişmesi değildir. Sadelik ve lüks, tutumluluk ve savurganlık hakkındaki düşüncemiz temelden tutarsızdır. Savurganlığı ayıplıyoruz fakat yine de Pekin'deki Yasak Şehir veya Versailles'daki saray gibi geçmişin savurganlık anıtlarını hayranlık uyandıran şeyler olarak ilan ediyoruz. Gerçek şu ki "kültür" dediğimiz yapı, savurganlıkla besleniyor.

Öyleyse, şöyle denebilir: Basit yaşamak, çoğu insanın bu şekilde

yaşamaktan başka seçeneği olmadığına ikna ediciydi. Basit yaşam için sunulan geleneksel argümanlar aslında bir gerekliliği açıklamaya yöneliktir. Fakat birçok yaşam biçimi arasında, basit bir yaşayış bir seçim haline geldiğinde, bu argümanların etkisi azalır. Ve "basit yaşayışı satmak" daha zor bir hal alır.

Diğer taraftan, iki faktörün bu durumu etkilediğini söylemek mümkündür: Ekonomi ve çevrecilik. Son zamanlarda olduğu gibi, bir ekonomik durgunluk baş gösterdiğinde, milyonlarca insan kendini bir

anda basit yaşamın yeniden bir zorunluluk haline geldiği ve bununla ilişkili erdemlerin değerinin yeniden keşfedildiği koşullarda

bulur.

ABD gibi toplumlarda bu dönemde kapitalizmin, varsıllar ile yoksullar arasındaki uçurumu daha da artırma eğilimi gösterdiğine tanık oluyoruz. Eşitsizliğin böylesine artması, israf ve savurganlık eleştirilerini de beraberinde getiriyor. Bu kadar çok insan yoksulluk sınırının altında yaşarken, bolluk ve lüksün sergilenmesinde hoş olmayan bir şeyler var. Epikür'e ve diğer basit yaşam bilgelerine göre, belirli temel ihtiyaçların karşılanması koşuluyla

kişi mutlu bir şekilde yaşayabilir, ki bu görüş psikolog Abraham Maslow'un "ihtiyaçlar hiyerarşisi" teorisiyle de modern zamanlarda da onaylanmıştır. Servetin birkaç kişinin cebine girmesi yerine, herkesin gıda, barınma, sağlık, eğitim, kamu hizmetleri ve toplu taşıma gibi temel gereksinimlerinin karşılandığı bir düzen...

Basit yaşamı çevrecilik açısından tartışmak herhalde Sokrates veya Epikür'ün aklına gelmezdi. İki yüzyıllık sanayileşme, nüfus artışı ve aşırı ekonomik faaliyetler; hava kirliliğini, su kaynaklarının ve okyanusların kirlenmesini, zehirli atıkları, erozyonu ve ormansızlaşmayı,

bitki ve hayvan türlerinin neslinin tükenmesini ve küresel ısınmayı beraberinde getirdi. Basit yaşam biçimi, bu eğilimleri tersine çevirmek ve gezegenimizin kırılgan ekosistemlerini korumak için umudumuz olabilecek bir yaşam tarzını savunur.

Basit yaşam pek çok insana uzak bir fikir gibi gelebilir. Fakat halen sürdürdüğümüz üretme, alma, harcarca ve atma yöntemlerimiz sürdürülemez bir hale geldiğinde, o noktada basit yaşam biçimi bizler için bir zorunluluğa dönüşebilir. Ve bu eşik nokta çok da uzak olmayabilir. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı yazı: "Why the simple life is not just beautiful, it's necessary", Emrys Westacott, aeon.com, 26 Kasım 2016

Define Kurbanı Dipsiz Göl Artık Çamurlu Bir Yapay Göl

Gümüşhane'de yasal izinle define kazısı yapılarak yok edilen 12.000 yıllık Dipsiz Göl, doğal görünümünden uzak yapay bir göl oldu. Kent merkezine 50 km uzaklıkta, denizden 2140 metre yükseklikte olan, Dipsiz Göl'de, "define" söylentisi üzerine ismi açıklanmayan 2 kişi, kazı için başvuruda bulundu. Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün izin vermesi üzerine Gümüşhane Müze Müdürlüğü'nce ilgili kişilere define arama ruhsatı verildi.

Bölgede, geçen yıl 6 Kasım'da jandama yetkililerinin eşlik ettiği kazıda suyu tahliye edilen göl alanı, iş makineleri ile kazıldı. Kaynağı ve akan olmayan Dipsiz Göl'de, 4 gün sürdürülen kazı çalışmaları, define bulunamayınca sonlandırıldı. Buzul Çağı'ndan kalma, 12.000 yıllık Dipsiz Göl'de tamamlanan

Dipsiz Göl'ün kazı yapılmadan önceki hali

Dipsiz Göl'ün tellerle çevrilmiş son hali

kazı çalışmalarının ardından ekipler, alandan ayrıldı. Eski haline getirilmesinin artık mümkün olmadığı göl alanı taş ve toprak yığını haline döndü. •

Şiirin

DORUKLARINDA

Gülten Akın

Yazan: SABRİ KEMAL

Gülten Akın, 1933 Yozgat doğumlu. İlköğrenimini Yozgat'ın Sorgun ilçesinde, ortaöğrenimini Ankara Atatürk Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 1955'te Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. İlk şiiri: Çin Masalı, 1951 yılında Son Haber gazetesinde yayımlandı. Henüz 18 yaşındayken kaleme aldığı, pek sözü edilmeyen bu şiire kitaplarında yer vermedi. Kitaplarına aldığı ilk şiiri, 1952 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'nde öğrenciyken, Mülkiye dergisinde yayımlandı. Sonraki yıllarda Hisar, Varlık, Yeditepe, Türk Dili gibi dergilerdeki şiirleri, daha çok doğa, aşk, ayrılık, özleme dair iken, ilerleyen dönemlerde daha toplumsal konular ağır bastı. İlk

şiiir kitabı Rüzgâr Saati 1956 yılında basıldı. Kaymakam olan eşinin görevi nedeniyle Anadolu'nun çeşitli ilçelerinde yaşadı. Gevaş, Alucra, Gerze, Saray ilçelerinde ve Kahramanmaraş'ta yardımcı avukatlık, avukatlık ve öğretmenlik yaptı. 1956 -1971 yıllarında basılan kitaplarındaki şiirlerini Kırmızı Karanfil - Toplu Şiirler I; 1972 -1983 yıllarında yayımlanan kitaplarındaki şiirleri Ağıtlar ve Türküler - Toplu Şiirler II; 1991 - 2013 yılları arasındaki şiirlerini de Uzak Bir Kıyıda - Toplu Şiirler III olarak yayımlandı. Şiirlerinde toplumsal sorunlara yöneldi. Şiirinde bir doruk noktası olarak nitelenen Beni Sorarsan'ı 2013'te yayımladı.

Gezdiği yerlerden aldığı esinle zenginleşen; coşkulu bir insan sevgisiyle yoğurduğu şiirlerinde toplumsal sorunları, yaşam-halk ilişkisini öne çıkardı. Büyük ölçüde folklor öğelerinden yararlandı. Şiir üzerine yazılarını bir araya getirdiği 1983 tarihli Şiiri Düzde Kuşatmak başlıklı kitabında, halk kaynağına inme isteğini, "Halkta var olan öz ve biçimi diyalektik olarak yükseltmek, şiiri yükseltirken halkın yaşamının ve yaşam biçimlerinin yükselmesine yardımcı olmak" sözleriyle açıkladı. Şiirleri pek çok dile çevrilen, kırktan fazla şiiri beslenen; 2008 yılında Milliyet gazetesinin yaptığı bir ankette yaşayan en büyük Türk şairi seçilen Gülten Akın, 2015 yılında aramızdan ayrıldı. •

Deli Kızın Türküsü

*Sana büyük caddelerin birinde
rastlasam*

*Elimi uzatsan tutsam götürsem
Gözlerine baksam gözlerine,
konuşmasak
Anlasan*

*Elimi uzatsam tutamasam
Olanca sevgimi yalnızlığımı dü-
şünsem-hayır düşünmesem
Senin hiç haberin olmasa
Senin hiç haberin olmaz ki
Başlar biter kendi kendine o
türkü*

*Yağmur yağar akasyalar ıslanır
Bulutlar uçuşur geceleyin
Ben yağmura deli buluta deli
Bir büyük oyun yaşamak dediğin
Beni ya sevmeli ya öldürmeli*

*Yitirmeli büyük yolların birinde
ne varsa*

*Böcekler gibi başlamalı yeniden
Bu Allahsız bu yağmur işlemez
karanlıkta*

*Yan garipliğine yürek yan
Gitti giden*

Beni Sorarsan

Beni sorarsan,

Kış işte

*Kalbin elem günleri geldi
Dünya evlere çekildi, içlere*

Sarı yaseminle gül arasında

Dağların mor baharıyla

Sis arasında

Denizle gül arasında

Yanımda kediler, kuşlar

*Fikrinden dolaşiyor
Hiçbir iktidarı sevmesem de
Sobanın iktidarında
Çarpışa çarpışa nasılsa
Büyüyeabilen kızlar
Uslu, sakın, ölümü bekliyorlar
Yaşlılık
Dev mi oldular; başkaları
Üstüne üstüne gelip korkusuz
Güçlerini deniyorlar*

Alar Ho

*Haddeden geçirip altını
İpek teline sararlar
Kalptan olur
Altın yaldızı vururlar
Ak gümüş üstüne ince elleri
Barişte ağıtlar gibi yumuşak
Çağ gelir kavga kurulus
Silahı sim kemerinde
Al kanat küheylan olur*

*Demem beylere beylere
Alar ho*

*Romalı Dakyustan bu yana
Kaç hayın kaç zalım görmüştür
Kaç kıya kaç yıkım görmüştür
Çekilir sabır mağarasına
Yedi uyurlardan olur*

*Demem beylere beylere
Alar ho*

*Zorla hele hile ile
Toprağına girildiğinde
Satıldığında gavura
Yöneticileri
Verir savaşını kahraman olur*

*Demem beylere beylere
Alar ho*

Bir Güneydoğu Ağıtı

*İlk bu sabah
İlk bu sabah göğü görmedim
İlk bu sabah kaysı çiçeklerini
Hüzün ilk kez konuk gibi gelmedi
Efendim, ev sahibim*

*Karacamı suya indiremedim
Şahanım uçurdum döndüremedim
Dağlar*

*Enikli kapılar kitlendi
Taş avlular sustu, ben sustum
İlk kez bekledim ölümü
Dostu bekler gibi bekledim
Dağlar*

*Benim acım acuların beyidir
Canıma bir doru kısrakla gelir
Öfkeyi sabırda eritir
Umut yer
Suyunu gözümünden içer bir zaman
Dağlar of dağlar*

Kadın Olanın Türküsü

*Git oldu can, sürgün geldi
dayandı
Sürgün yine geldi dayandı
Kitapları topladım, çocukları
giydirdim
Hadi de doğrulalım Dranazın
karına
Biz nereye düşeriz, halk fakir
fıkara*

*Her bahar, her yaz gurbette
Sılaya dönmesi olur velakin
Ne sızamaz belli, ne gurbetimiz*

*Çiğdemi Ardahan yaylalarında
Nergisi Sinopta*

*Vanda koparmışsak sarı güllü
Portakal kokusu Kumlucadan
gelir*

*Karıştırdık sıla nere, gurbet
hangisi*

Bizim gibi gurbetçi görülmemiştir

*Git oldu can, sürgün geldi
dayandı*

*Diktiğin fidanlar sen olmayanda
Yel vura ırgalana, gün vura dul-
dalana büyüyecek*

*Yasa şu ki ekinler yürüyecek
Bebek dillenecek, güçsüz*

hallanacak

Sis kalkacak İsfendiyar başından

Selam olsun bizden önce geçene

*Selam olsun dosta, hasa, çile
çekene*

Selam olsun dayanana, düşene

*Yüreğim yürektir, bakma gözüm
yaşına*

*Git oldu can, sürgün geldi
dayandı*

Sorulmasın vatanımız ilimiz.

Seni sevdim

*Seni sevdim,
Seni birdenbire değil usul usul
sevdim.*

*'Uyandım bir sabah' gibi değil,
Öyle değil nasıl yürür özsu dal
uçlarına*

*Ve gün ışığı sislerden düşsel
ovalara...*

Seni sevdim...

Artık tek mümkünüm sensin.

Yeniden

*Karanlık bastı mı gelirsin
Pencerem dibinde durursun
Oyuncaklar kabartma harfler gibi
Elle tutulur garipliğin*

*Elişi kağıtlardan çiçekler
yaparsın*

*Yeni şekiller görülmedik renkler
ışıklar yaparsın*

*Dünya güzelse daha güzel olur
Bir şarkı sıcak yayılır ansızın
Uzanır ellerin gözlerimi örter
Bütün düzenim bozulur*

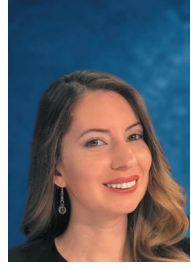
*Karanlık bastımı seninle gelir
Nasıl döner durur ortalarda
Çağrışımlardan kopmuş bir sürü
Tedirgin kuşlar gibi kelime*

*Elinde aynaların binbir yanlısı
Ne yandan baksan ölüm
Kurtul dersin kurtul kendinden
Unut yitiklerini
Seni yargılayacak kim*

*Karanlık bastı mı gelirsin
Penceremin dibinde durursun
Oyuncaklar kabartma harfler gibi
Elle tutulur garipliğin*

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

İngiltere'de Düzensiz Göçmen Kararı

İngiltere Başbakanı Boris Johnson, yeni göçmen planını açıkladı. Bir günde ülkeye 600 kişi girdiğini belirten Johnson, paralel

bir yasa dışı sistemi sürdürmeyeceklerini, insanlara yardım etme kapasitelerinin sonsuz olmadığını söyledi. Plana göre; hükümet, ülkeye yasa dışı yollarla giren düzensiz göçmenleri 10 bin kilometre uzaklıktaki Afrika ülkesi Ruanda'ya gönderecek.

Göçmenler, başvuruları sonuçlanana kadar orada tutulacak. Başbakan Johnson, ülkeye yasa dışı yollarla girenlerin yargılanabileceğini söyledi ve "Tekneleri kullanan herkes için müebbet hapis cezası uygulanacak" dedi.

İngiliz Kızıl Haç Direktörü Zoe Abrams ise travma geçirmiş insanların Ruanda'ya gönderme planı karşısında endişe duyduğunu ifade etti.

2 Antarktika Alarm Veriyor

Güney yarım kürenin

uç noktası Antarktika'da, sıcaklık sıfırın altında 11,5 derece kaydedildi. Kuzey ve güney kutup, 19'uncu yüzyılın sonlarına oranla yaklaşık 3 derece ısındı. Bu oran, dünya ortalamasının 3 katı. Uzmanlar, önlem alınmadığı takdirde bu felaketin daha da büyüyeceğini söyledi. Antarktika'da, Şubat ayında deniz buzı seviyesi, 1978'den bu yana en

yakınlaştırma özelliğine sahip yüksek çözünürlüklü video kamerasını gökyüzüne çevirerek tutulmayı kaydetti. Tutulma ortalama 40 saniye sürdü. Mars'ın doğal uydusu Phobos'un Güneş ve Mars arasına girdiği anların görüntüleri büyük beğeni topladı.

düşük seviyeyi gördü. Buzul seviyesi 2 milyon kilometrekarenin altına indi. Bu oran, "sembolik bariyer" in altında. Araştırmacılar, erimenin nedeninin buz kütlelerindeki kaymaktan değil, sıcaklıktaki değişimden olduğunu tespit etti.

3 Güneş Tutulması Mars'ta Kaydedildi

NASA'nın Mars'taki uzay aracı Perseverance, kızıl gezegende Güneş tutulmasını kayıt altına aldı. Uzay aracı, tam o anda güçlü bir

4 Dünyanın En Yaşlı İnsanı Hayatını Kaybetti

2 Ocak 1903'te doğan Japon Kane Tanaka, 119 yaşında hayatını kaybetti. Tanaka'nın bir süredir tedavi gördüğü hastanede

yaşlılığa bağlı doğal nedenlerden yaşama veda ettiği açıklandı. Yetkililer, Tanaka'nın son zamanlarına kadar sağlık durumunun iyi olduğunu söyledi. Tanaka, kaldığı bakım evinde yapılan son doğum günü partisinde 120 yaşına kadar sağlıklı kalmayı hedeflediğini belirtmişti. 2019 yılında Guinness Rekorlar Kitabı'na "dünyanın yaşayan en yaşlı insanı" olarak girdiğinde Tanaka'ya hayattaki en mutlu anı sorulmuş ve "Şimdi" yanıtını vermişti. Tanaka, her gün sabah 6'da kalktığını ve gün içinde kaligrafi gibi birçok sanatla ilgilendiğini anlatmıştı.

Uluslararası Gerontoloji Araştırma Grubu verilerine göre 118 yaşındaki Fransız Rahibe Lucile Randon hayattaki en yaşlı konumunda bulunuyor. Dünyada en uzun süre yaşayan kişi unvanı ise 122 yıl 164 gün ile Fransız Jeanne Calment'e ait.

5 İtalya'dan "Tarihi" Karar

İtalya'da Anayasa Mahkemesi, çocukların otomatik olarak

babalarının soyadlarını almasına yönelik düzenlemeyi durdurdu. Babanın soyadının çocuklara doğrudan verilmesi kuralını gayrimeşru bulan Yüksek Mahkeme, uygulamanın "ayırıcı ve çocuğun kimliğine zarar verici olduğuna" hükmetti. Mahkeme kararına göre ebeveynler hangi soyadının önde yer alacağına da anlaşılamazsa kararı bir hakim verecek. İtalyan basınında "tarihi" olarak nitelenen karar, ülkedeki bir çiftin başlattığı yargı sürecinin sonunda alındı.

Fırsat Eşitliği Bakanı Elena Bonetti, Yüksek Mahkeme kararının ardından bu konuda acilen yasal düzenleme yapılması gerektiğini ifade etti.

6 Hava Kirliliği Nedeniyle Okullar Tatil Edildi

İran'ın başkenti Tahran'da hava kirliliği tehlikeli seviyelere ulaşarak, 201 mikrogram/metreküp olarak ölçüldü. Bu da Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, sağlığa zararlı kabul ediliyor. Sağlıksız hava koşulları nedeniyle acil durum komitesi oluşturuldu. Tahran Belediyesi, başkentte okul öncesi, ilkökul ve engellilere özel olan okulların tatil edildiğini açıkladı. Ortaokul ve liselerdeki öğrencilerin de dışarıda spor yapmaları yasaklandı. Akciğer ve kalp hastaları ile yaşlı ve çocuklara da dışarı çıkmama çağrısı yapıldı.

Tahran Belediyesi, başkentteki hava kirliliği sorununu çözmek için bisiklet kullanımını teşvik ediyor. Ayrıca tek ve çift plaka uygulaması, eski araçların trafikten men edilmesi ve fabrikaların şehir dışına çıkarılması gibi birçok proje geliştirildi.

7 Obezite Sorunu Artmaya Devam Ediyor

Obezite /aşırı kilo bir halk sağlığı sorunu olmaya devam ediyor. Dünya Sağlık Örgütü'nün açıkladığı 2022 Avrupa Obezite Raporu'na göre, Türkiye'nin de dahil olduğu bölgede yetişkinlerin yaklaşık yüzde 59'u aşırı kilo sorunu ile karşı karşıya. 53 ülkenin dahil olduğu Avrupa bölgesinde son 50 yılda obezite yüzde 138 artış gösterdi. Yılda 1 milyon 200'den fazla kişi hayatını kaybetti. Akdeniz bölgesi ile Doğu Avrupa ülkelerinde bu sorun daha yaygın. Ayrıca eğitim

düzeyi düşük ailelerde, eğitim seviyesi yüksek olanlara kıyasla aşırı kilo ve obezite sorunu daha sık görülüyor. Türkiye ise Avrupa bölgesinde aşırı kilo sorununun en yaygın olduğu ülke. Türkiye'de yetişkin nüfusun yüzde 66,8'i aşırı kilolu. Kadınlarda bu oran yüzde 69,3, erkeklerde ise yüzde 64 düzeyinde.

8 Belçika'nın Sığınmacı Kararı

Belçika Mülteciler Genel Komiserliği, Mart ayında, bin 925 sığınma başvurusunu değerlendirdi. Olumsuz yanıt alanların yaklaşık üçte biri Afgan'dı. Komiserlik Yetkilisi Dirk Van Den Bulck, Afganistan'daki güvenlik durumunu incelediklerini ve keyfi şiddetin ortadan kalktığını değerlendirdiklerini açıkladı. Avrupa Birliği'nden gelen yardım ise yalnızca Ukraynalı sığınmacılar için kullanıldı. 2021'den bu yana Belçika, sığınmacıların kabulüyle ilgili sorunlar yaşıyor. Ağustos 2021'de Belçika; Almanya, Hollanda ve Fransa'yı takip ederek Afganistan'a zorunlu göç kararını yürürlükten kaldırmıştı. •

HAZİRAN AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

1	2	7	3	4	5	9	8	6
5	9	4	2	6	8	3	1	7
8	3	6	1	7	9	4	2	5
9	1	8	7	5	6	2	4	3
4	7	3	8	2	1	6	5	9
2	6	5	4	9	3	1	7	8
3	5	1	6	8	2	7	9	4
7	8	2	9	3	4	5	6	1
6	4	9	5	1	7	8	3	2

Sudoku Yapamayanlar İçin

2	9	6	4	7	5	8	1	3
3	5	4	8	2	1	6	9	7
1	7	8	6	3	9	5	2	4
4	3	7	5	6	2	9	8	1
8	6	5	9	1	7	3	4	2
9	1	2	3	8	4	7	5	6
5	8	1	7	4	6	2	3	9
7	4	3	2	9	8	1	6	5
6	2	9	1	5	3	4	7	8

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

"Bilginizi Denetleyin"

- 1-(c) Habitat
- 2-(b) Enginar
- 3-(a) At
- 4-(a) Bar
- 5-(d) Cüruf
- 6-(d) Cıngıl
- 7-(d) Homeros
- 8-(c) Semih Saygner
- 9-(a) Kozmopolit
- 10-(a) Forsmajör
- 11-(c) Yaren
- 12-(a) Panzehir

- 1-(a) Tarih yanılışı
- 2-(d) Sürüm
- 3-(b) Gelecekçi
- 4-(b) Karmaşa
- 5-(c) Pilot kabini
- 6-(c) Takaslama
- 7-(a) Saymaca
- 8-(d) Parçacık
- 9-(b) Yüksekçe yer
- 10-(c) Oyunca
- 11-(b) Tekli
- 12-(d) Sarsıntı bilimi
- 13-(a) Güldürü
- 14-(c) Geçerlik
- 15-(c) Büyükşehir

Kare Bulmaca

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	T	U	N	A	Ö	T	E	N	E	L	E	K	İ	M
2	A	L	A	Y	A	S	E	F	A	L	A	R	A	
3	H	A	Z	A	N	K	E	N	T	A	R	İ		
4	İ	A	Z	A	M	E	T	T	K	N	A			
5	R	E	N	R	F	İ	D	A	N	R	A	P		
6	A	P	A	G	A	K	A	N	A	D	A	A		
7	B	İ	L	D	İ	R	İ	R	R	A	D	A	R	
8	A	L	A	L	İ	N	A	Z	İ	K	Y	T		
9	C	E	D	E	F	A	E	K	O	N	O	M	İ	
10	I	P	A	İ	T	A	M	Z	İ	L	R			
11	S	U	B	A	Y	Z	B	Z	O	N	A			
12	M	İ	K	A	E	L	B	A	G	A	J	N		
13	E	A	K	A	A	L	A	E	M	İ	N			
14	N	A	L	A	Y	I	K	L	A	L	İ	İ	S	
15	D	U	A	A	L	A	M	A	N	A	K	L	E	
16	E	R	E	N	A	Y	İ	A						
17	K	U	R	S	B	İ	Y	I	K					
18	M	E	R	İ	T	O	R	A						
19	V	V	A	D	E	M	O	R						
20	E	L	A	E	T	İ	N	A						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Orhan Aras Omrak, Ankara

Anıl Bede, İstanbul

Elif Hediye Erki, Almanya

Elif ve Melek Aytülün, Adana

Aysu Atabaş, Ankara

Elif Zeynep Daniş, Ankara

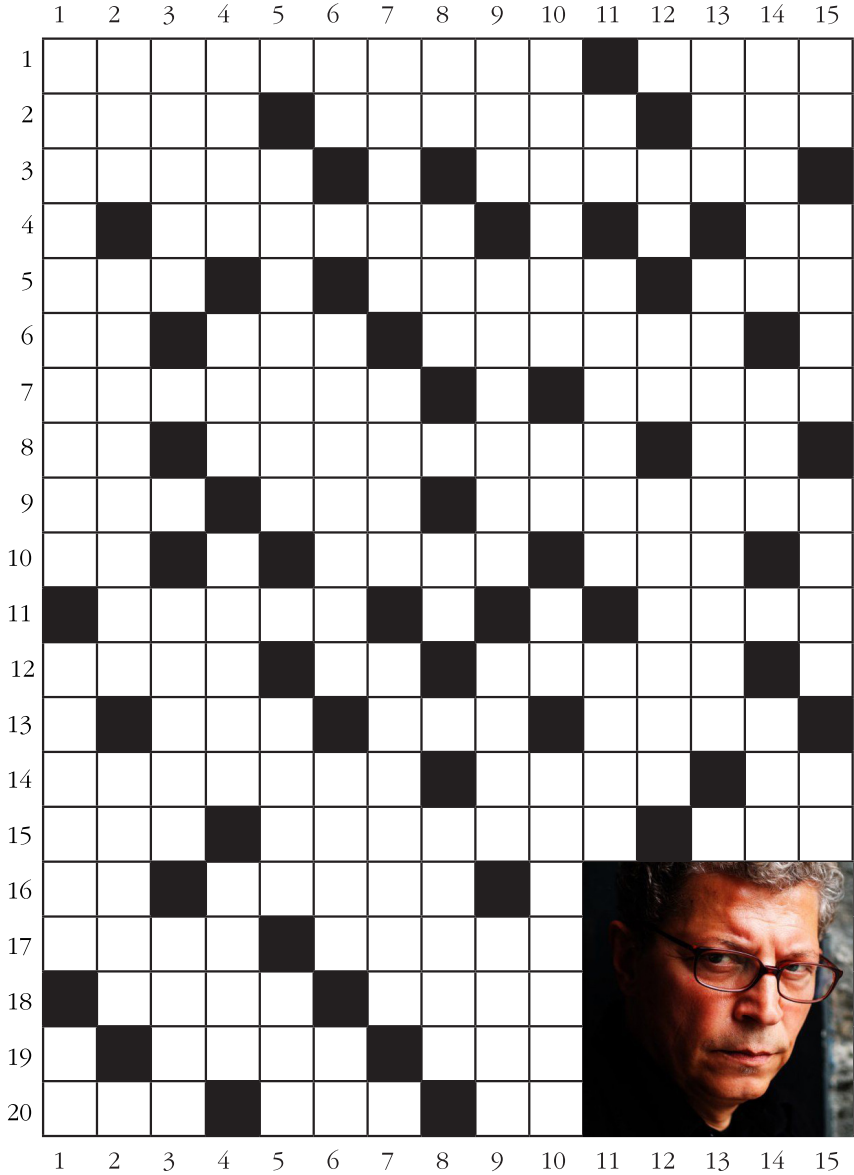
Ali Batu Aymayan, Ankara

Özgür Güneş, İzmir

Kaan Efe Ay, İzmir

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1- Caz müziğinin ül-kemizde gelişmesinde önemli rol oynamış olan fotoğrafta görülen müzisyenimiz.- Toprağa ürün ekme işi. 2-Uygur yazıtlarında adı geçen kahraman.- Başı olmayan heykellere verilen ad.-Fasıla. 3-Sonbahar-Genellikle tek parçalı kadın giyeceği. 4-Ululuk, yücelik.-Sodyumun simgesi. 5-Bir geyik cinsi.- Başka bir yere dikilmek için bulunduğu yerden çıkarılan taze ağaç.-Hızlı tempo ile çalınan bir müzik türü. 6-Eski bir siyasi partinin kısa adı.-Büyük erkek kardeş.-Kuzey Amerika'da bir ülke. 7-Duyuru.- Radyo dalgalarının yankısını aralar cisimlerin yerini ve uzaklığını bulabilen cihaz. 8-Bir renk.- Közlenmiş patlıcan, sarımsaklı yoğurt ve kıyma ile yapılan bir çeşit yemek.-İterbiyum elementinin simgesi. 9-Ata.-Engerek yılına verilen bir ad.- İnsanların yaşayabilmek için üretme ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünü. 10-İnternette adres belirleme için kullanılan yabancı bir kısaltma.-Yemek yedirmek, doyurmak.- İşaret vermek, uyararak, çağırarak için kullanılan bir düzeneç. 11-Silahlı kuvvetlerde asteğmenden orgeneral veya oramirale kadar rütbedeki asker.- Etkeni su çiçeğine de yol açan virüs hastalığı. 12-Doğada, ince, saydam katmanlar olarak bulunan silis minerallerinin genel adı.-Yabancı.- Otomobillerin çok konulabilen, genellikle arkada olan bölümleri. 13-Eli açık, cimri olmayan.-Karışık renkli.-Güvenilir. 14-Yakışsız, hoş olmayan.- Konuşma yeteneği.-Duman lekesi. 15-Tanrıya yakarış.-Büyük balıkçı teknesi.-Güreşte bir oyun. 16-Rütbesiz asker.-Bön, avanak. 17-Bir gök cisminin teker biçimde görülen yüzü.- Üst dudak üzerinde çıkan kıllar. 18-Yürürlükte olan.-Tevrat'a verilen diğer ad. 19-Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için tanınan süre.-İnci Aral'ın bir yapıtı. 20-Bir göz rengi.-Hitit.-Olumsuz belirten bir ek.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'Ağır Akan Su', 'İkinci Adım' gibi yapıtlarından tanıdığımız şair, roman ve deneme yazarımız.-Giresuna özgü bir çorba türü.-Bir bağlaç. 2-Muğla'nın bir ilçesi.-Sara hastalığı'nın diğer adı.-Altının latince adı. 3-'... Öncel' (pop müzik sanatçımız).-Bilgiçlik taslayan.- Yakışır, yerinde, uygun. 4-Kuru soğuk.- Çevresi yollarla belirlenmiş olan arsa ve böyle bir arsayı kaplayan yapılar topluluğu.- Manila kenevirine de denilen elyafı veren muz türü.- Karanlıkta yol gösteren. 5-Tömbeki denilen bir cins tütünün dumanının sudan geçirilerek içilmesini sağlayan araç.- Bir şehrin ileri gelenleri.-Fikir. 6-Uzaklık işareti.-Sakarya'nın bir ilçesi.- Boyunda olan uzun nişan.-Bir gıda maddesi. 7-Eskici.-Ayak direme.-İlgisiz, duysuz. 8-Bir soru sözü.- Herhangi bir kas kümesinin irade dışı hareketi.-Yetmez miktarda.- Kas dokusu uru. 9-Zeybek.- Sütü az olan deve.-Ankara'nın bir ilçesi.-'... Man' (Yönetmen Jon Favreau'nun 2008 yapımı bir filmi). 10-Havada çabuk oksitlenen, parlak bir alevle yanan bir element.- Kimyada daha yüksek değeri gösteren son ek-Baryumun simgesi.- Yeryüzünün altı büyük kara parçasından her biri. 11-Litre-nin kısa yazılışı.-Ameliyatlarda ilaçla meydana getirilen şuaşsızlık hâli.-Sicilya'da bir liman kenti. 12-Bazı yörelerde ayrına verilen ad.-Rusça'da evet.-Kurallara uygun olarak yapılan. 13-Bir yağış türü.- X ışınları ve diğer görüntüleme yöntemlerinin tıpta tanı ve tedavi amacıyla kullanılması bilimi. 14-'..... Rodrina' (Toplamda 10 kez dünya şampiyonu olmuş ünlü Rus buz pateni sporcusu-Otomatik olarak parasal işlem yapmak için kullanılan cihazlara verilen kısa ad.-Afrika'da bir nehir. 15-Eski dilde su.- Oyuncunun doğrudan seyirciye dönerek konuşması.-Asya'da bir ülke.-Tavlada bir sayı.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

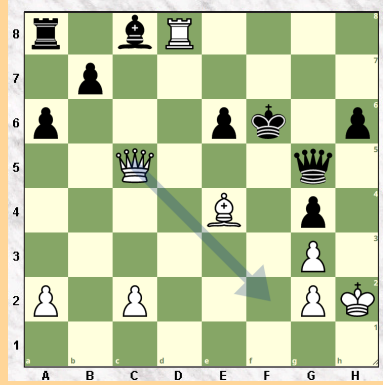
Mustafa Yıldız

GENÇLERİMİZİN RODOS ZAFERİ

20– 30 Nisan 2022 tarihlerinde 23 ülkeden 195 öğrenci satranççının katılımıyla düzenlenen Avrupa Okullar Şampiyonasında, Türk kafilesi, 16 madalya ve ülke birinciliği kazandı. Işık Can, Işıl Can, Elifnaz Akat, Arya Aydoğan ve Yağız Kaan Erdoğan kategorilerinde şampiyon oldular.

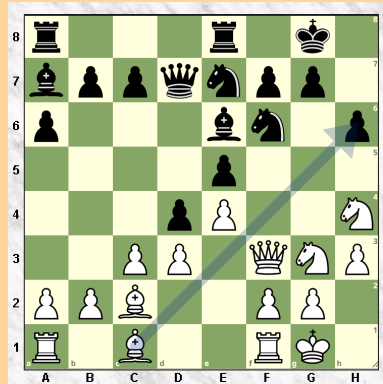
Işık Can (Türkiye) – Timon Ochedzan (Polonya) 17 Yaş, 1. Tur

Konum, Beyaz için kesin kazanç. Siyah fil yaşıyan ölü, ondan kötüsü siyah şah ölümcül bir kuşatmanın içinde çaresiz 36.Vf2!’den sonra 2 hamlede mat olmamak için vezirini verecek. Oyun şöyle devam etti: **36.Vc7 (37.Kf8# tehdidiyle) 36...Vg7 37.Kxc8 Kxc8 38.Vxc8 Vf7 39.Vh8+ Şe7 40.Vxh6 1-0**

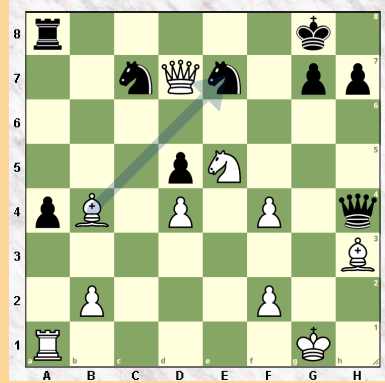
Işıl Can (Türkiye) - Adrijana Morkunaite (Litvanya) 17 Yaş Kız, 1.Tur

16.Fxh6! (Siyah’ın şah kanadını dağıtmayı amaçlayan yerinde ve önemli bir feda. Eğer, 16...gxh6 Vxh6 +-) **16...Fxh3?** Bu vuruş ise o kadar etkili değil. **17.gxh3 Vxh3 18.Fg5 Ag4 19.Vg2 Vxg2 20.Şxg2 f6 21.Fd2 b5 22.Fb3+ Şf8 23.Agf5 Axf5 24.Ag6# 1-0**

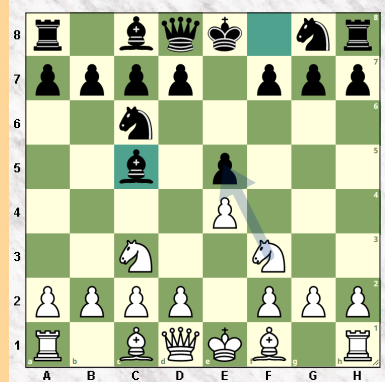
**Elifnaz Akat (Türkiye) -
Larissa Cuthbert (İngiltere),
15 Yaş Kız, 6. Tur**

Bir alet daha kazandıran 35.Fxe7 yerine Şampiyon, rakibine Boğmaca Matını öğretiyor: **35.Fe6+ Axe6 36.Vxe6+ Şh8 37.Af7+ Şg8 38.Ah6++ Şh8 39.Vg8+!! Kxg8 40.Af7# 1-0**

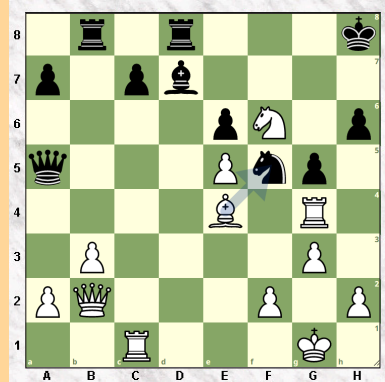
**Arya Aydoğan(Türkiye) -
Amit Baruk (İsrail), 9. Tur**

1.e4 e5 2.Af3 Ac6 3.Ac3 Fc5 (D) 4.Axe5 Axe5 5.d4 Fxd4 (Fd6 daha iyi) 6.Vxd4 Ac6? (Bu at, 6...d6 ile korunmalıydı.) 7.Vxg7 Vf6 Tek hamle ama yetersiz. 8. Fh6! Vxh6 9.Vxh8 Şf8 Beyaz, kalite ve piyon önde. Bundan sonra değiş değiş kazan! Siyah, 40. hamlede terk etti. **1-0**

Yağız Kaan Erdoğan (Türkiye) - Rukayye Rıda (İngiltere), 2. Tur

27.Fxf5 Bedelsiz alış! (Eğer, 27...exf5 28.e6 Fxe6 29.Ah5+ ve sonra 30.Vg7+ ile mat olur.) 27...Fc6 28.Kd4 exf5 29.e6! Şg7 30.Kxd8 Kxd8 31.Ae8+ Siyah terk etti, çünkü iki hamlede mat olduğunu gördü: 31...Şf8 32.Vg7+ Şe8 33.Vf7# veya 31...Şg6 32.Vg7+ Şh5 33.Af7#) **1-0**

Bize Gönderilen Kitaplardan

Osmanlı İmparatorluğu'nda Mormon Misyonerler

Seçil Karal
Akgün

İş Bankası
Kültür
Yayıncıları

Osmanlı ülkesine 16. yüzyılda Avrupa'dan gelmeye başlayan misyoner gruplarına 19. yüzyıl başlarında önce ABD'li Protestanlar, 1884'te ise Mormonlar katıldı. Mormonluk ABD'de doğmuş ve gelişmiş bir inançtı. Hıristiyanlığı yorumlayış biçimlerinden dolayı Mormonlar kendi ülkelerinde büyük bir varoluş mücadelesi vermişlerdi. İnançlarını denizaşırı ülkelerde yaymaya çalışırken, İslamiyet'in Mormonluğa benzer yönleri ve laik olmayan yönetim şekliyle Osmanlı İmparatorluğu'nu çok çekici buldular. Buraya yerleşme tasarıları yaptılar, 30 yıl boyunca misyoner gönderdiler. Ne var ki Mormon misyonerlerin faaliyetleri, ABD yönetiminden destek alan

Protestanlarınkinin gölgesinde kaldı. Bekledikleri sonucu alamayan ve nüfuz kuramayan misyonerler faaliyet sahalarından Anadolu'yu çıkarmak zorunda kaldılar. I. Dünya Savaşı başlarken daha başarılı olacaklarını düşündükleri Arap topraklarına göçtüler. Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın desteği ile Başkent Üniversitesi'nde adına merkez açılan Tarihçi Enver Ziya Karal'ın bayrağını yükseklere taşıyan kızının, Osmanlı, ABD ve Mormon arşiv kaynaklarından yararlanarak hazırladığı bu yapıtı, bu unutulmuş misyoner hareketinin tarihi üzerine Türkiye'de ve dünyada şimdiye dek yapılmış en kapsamlı çalışma.

Kırım Kitabı

Süleyman
Gür

Büyüyenay
Yayıncıları

Kırım, asırlar boyunca Türklerle vatanlık eden, on üçüncü yüzyılda İslamiyet ile tanışan, on beşinci asırda Osmanlı Devleti'ne bağlanan, on sekizinci asrın sonlarında Rus işgaline maruz kalan, yirminci asırda kısa bir süre bağımsızlığını elde ettikten sonra

Almanya, Rusya ve Ukrayna arasında el değiştiren, son olarak bir oldubitti ile Rusya tarafından ilhak edilen hanlar, hanedanlar ülkesi. Aynı zamanda büyük acıların ve sürgünlerin yaşandığı mahzun bir coğrafya. Dünyanın dört bir tarafına dağılmış Kırım Tatarlarının ana yurdu. Büyük bir Türk İslam kültür ve medeniyetine beşiklik etmiş tarihi bir yarımada. Ve halen bu medeniyetin izlerini taşıyan güzellikler diyarı. Şüphesiz bu büyük medeniyet bu diyarda kendi kendine meydana gelmemiş, bilakis köklerine bağlı, dindar, yiğit ve mert Kırım Türklerinin üstün gayretleri neticesinde oluşmuştur. İşte bu çalışmada, bu medeniyetin oluşum ve gelişimine katkı sağlayan alimlerin, ediplerin, şairlerin ve yazarların kimler olduğu araştırılmış, yetiştikleri kurumlar ve bu kurumların bugünkü durumları hakkında bilgiler verilmiştir.

Tuna Kürsüsü

Edit Tasnâdi
Kitabı

Ötüken
Neşriyat

Türkiye dışından bir
Türkologla

yapılan ilk nehir söyleşi olma özelliğini taşıyan yapıtta, ömrünü Türk-Macar dil ve kültürüne hasretmiş, gerek Türkçeden Macarcaya gerek Macarcadan Türkçeye çevirileriyle bu iki kardeş milletin edebiyatının karşılıklı tanıtımında gerçek bir kürsü görevi yüklenen Tasnâdi'nin İkinci Dünya Savaşı yıllarından günümüze bu ilişkilerin ağında şekillenen hayatını ve Türk-Macar ilişkileri tarihinin daha geniş çerçevesi içinde tarihimizin, dilimizin, edebiyatımızın, folklorumuzun ilgi çekici safahatını okuyacaksınız. Tasnâdi; Gyula Németh, Lajos Ligeti, Zsuzsa Kakuk gibi ünlü Türkologların öğrencisi oldu ve bir Türkolog olarak yetişti. Ama hayat onu âdeta modern Türkçenin içine attı. Budapeşte'deki Macar Radyosunun Türkçe servisinde yıllarca çalışmak, Türkiye'de ve Avrupa gurbetinde yaşayan Türklere Türkçe programlar hazırlamak, onlardan gelen mektupları okumak, sınıflandırmak, türkü isteklerine cevap vermek onun Türkçesini pişirdi. Bu pratiğin üstüne beş yıl boyunca Ankara'da DT-CF'de okutmanlık yapmak da onun çalışma alanını belirleyen etkenlerden biri oldu. Dostluk zincirleri oluşturdu.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: MEHMET TÜRKMEN, İZMİR

Abone Olun

Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya'dan tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat. Bütün Dünya dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız abonelik sistemimizle dergilerin daha kolay ulaşılıyor. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

**Bütün Dünya
Abone Servisi**

**Tel-WhatsApp:
0541 725 74 11**

**E-posta:
abonebd@gmail.com**

Bütün Dünya

M Ü Z D A N S A İ T A R E L

Dışişleri'ndeki babası, Mihri Müşfik'le kızlar için Güzel Sanatlar'ın açılmasını sağladı. Yurtdışından eve gelen dergiler ufkunu açtı. Ressam

Loui Andre'nin atölyesindeki İtalyan kızlarla Kâğıthane'de peyzaj çalışırken polis "bir Türk kızı sokakta resim yapamayacağı" uyarısında bulundu. Müdüriyete yansıyan olay babasının araya girmesi ile kapansa da Saray'a jurnal olasılığı aileyi telaşa, korkuya itti. Arabistan çöllerinde deve sırtında taşınabilen bir portatif röntgen cihazı icat ederek, I. Dünya ve Kurtuluş savaşlarında yaralı askerleri tedavi eden Dr. Reşit Sorgun ile evlendi. Nazlı Ecevit ile yakın arkadaştı. İkiisi de doğan çocuklarına Bülent adını verdi. Sıfırdan kendi radyosunu yapan, baba saydığı annesinin ikinci eşinin soyadını alan Bülent Arel dünyada elektronik müziğin öncüsü oldu. Kendisi gölgede kalan Arel'e göre modern resmin Türkiye'de öncüsü Nazmi Ziya'ydı: "El işi, halı dokumacılığına da heveslendim, onları da öğrendim, ama hayatımı resim üzerine kurdum. Ben renkçiyim. Çok figür çalıştım. Sonunda dışavurumculuğu tercih ettim."

ISSN 1301-7608

9 771301 760320